

उद्यम विकास रणनीतिक योजना
अमरगढी नगरपालिका, डडेल्धुरा
२०७५/०७६ देखि २०७९/०८० सम्म

अमरगढी नगर कार्यपालिकाको कार्यालय
डडेल्धुरा
२०७४

लघु उद्यम विकासको ५ वर्षे रणनीतिक योजनाको संक्षिप्त भलक

अञ्चल	महाकली	
जिल्ला	डडेल्धुरा	
कार्यक्रम अवधि	५ वर्ष (२०७५/०७६-२०७९/०८०)	
कार्यान्वयन गर्ने मुख्य निकाय	आरगढी नगरपालिका कार्यालय, डडेल्धुरा	
उद्यम किस कार्यान्वयनमा संलग्न हुने निकायहरु	<ul style="list-style-type: none"> ✓ अमरगढी नगरपालिका कार्यालय, डडेल्धुरा ✓ कृषि शाखा ✓ उद्योग शाखा ✓ पशु सेवा शाखा ✓ महिला तथा बालबालिका शाखा ✓ वन कार्यालय ✓ सामुदायिक वन उपभोक्ता समन्वय समिति 	
प्राविधिक तथा आर्थिक सहयोग	गरिबी निवारणका लागि लघु उद्यम विकास कार्यक्रम (मेडपा)	
कार्यक्रमले समेट्ने क्षेत्रहरु	अमरगढी नगरपालिका, डडेल्धुराका सबै ११ वडा वडाहरुका सबै बस्तीहरु	
वित्तीयस्रोत	बजेट प्राप्त हुने स्रोत तथा शिर्षकहरु :	अनुमानित बजेट
	अमरगढी नगरपालिकाबाट	३,०५,२५,०००
	उद्योग विकास शाखा, कृषि, वन, पशुसेवा शिर्षकबाट	३,०५,२५,०००
	स्थानीय तहमा कार्यरत संघ संस्थाबाट	६१,०५,०००
	अपुग रकम जुटाउन NGO/INGO तथा अन्य दातृ निकायसँग पहल गर्नु पर्ने	१९,६२,६००
	जम्मा	६,९१,१७,६००
५ वर्षमा सृजना हुने उद्यमीको संख्या	२६८६	
५ वर्षमा सृजना हुने रोजगारीको संख्या	४०२९	
परिकल्पना	“स्थानिय श्रोत साधन र सीपको उपयोग बाट उद्यम र रोजगारीमा बृद्धि, अमरगढी नगरपालिकाका लक्षित बर्गका जनताको समृद्धि”	
लक्ष्य	<p>यस अमरगढी नगरपालिकाको लघुउद्यम विकास योजनाको मूल लक्ष्य भनेको नगरपालिका क्षेत्रमा छरिएर रहेका श्रोत तथा सीपमा आधारित लघु तथा घरेलु उद्यमहरुको स्थापना तथा विकास गरी थप ४०२९ लक्षित समूहका परिवारको आयस्तरमा सुधार ल्याई जीवनस्तरमा सुधार ल्याउने तथा कतिपय लघु उद्यमहरुको साना उद्योगमा स्तरोन्नती गर्ने हो:</p> <p>लक्षका सूचकहरु:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● योजनाको अन्त्य सम्ममा नयाँ उद्यम स्थापना गर्ने उद्यमीमध्ये ७० प्रतिशत 	

	<p>उद्यमीको आयमा कम्तिमा पनि ६० प्रतिशतले बृद्धि भएको हुनेछ ।</p> <ul style="list-style-type: none"> ● लघु उद्यममा रोजगारी पाउने मध्ये कम्तिमा पनि ६५ प्रतिशतको आयमा ६० प्रतिशतले बृद्धि भएको हुनेछ । ● स्तरोन्नतीको सेवा पाएका मध्ये कम्तिमा पनि १५ प्रतिशत लघु उद्यमहरु साना उद्यममा परिणत भएका हुने छन् ।
उद्देश्य	लक्षित वर्गको जनताको समृद्धिका लागि अमरगढी नगरपालिकामा छरिएर रहेका परम्परागत सीप, शिल्पीहरु तथा स्रोत साधनको पहिचान गरी लघु घरेलु तथा साना उद्योगको स्थापना तथा स्तरोन्नती गरी थप रोजगारीको श्रृजना गरी विपन्न वर्गका समुदायका मानिसको जीवनस्तरमा सुधार भएको हुनेछ ।
मुख्य कार्यक्रमहरु	
१	स्रोत सम्भाव्यता अध्ययन तथा लक्षित समूह पहिचान
२	उद्यमशीलता विकासका लागि सामाजिक परिचालन
३	उद्यमशीलता विकास तालीम
४	प्राविधिक सिप विकास तथा पुराना उद्यमको स्तरोन्नती गर्ने ।
५	वित्तीय सेवामा उद्यमीहरु तथा अन्य मूल्य श्रृङ्खलाका अन्य पात्रहरुको पहुच बृद्धि
६	उपयुक्त प्रविधि सम्बन्धन विस्तार
७	मूल्य श्रृङ्खलाको विकास तथा बजार सँगको सम्बन्ध विकास र व्यवस्थापन,
८	व्यवसायिक परामर्श सेवा
९	मानवश्रोत व्यवस्थापन तथा संस्थागत विकास
१०	प्रविधिको विकास तथा प्रविधि परिवर्तन
११	लघु उद्यमीहरुको लागी घुम्ति कोषको रुपमा उद्यम विकास कोषको व्यवस्था

कृतज्ञता ज्ञापन

यो लघु उद्यम विकासको ५ वर्षे रणनीतिक योजना तर्जुमामा धेरै व्यक्ति तथा संस्थाको सहयोग नभएको भए सफल हुने थिएन । तसर्थ सर्वप्रथम यो योजना तर्जुमाको सहजिकरण गर्ने अवसर हमीलाई प्रदान गर्नु भएकोमा अमरगढी नगरपालिकाका नगरप्रमुख श्री विश्वेश्वर प्रसाद (बिपिन) ओभाज्यू र लघु उद्यम विकास कार्यक्रम, क्षेत्रीय कार्यक्रम सहयोग कार्यालय कैलालीका प्रमुख श्री तेज बहादुर बिसी ज्यूलाई विशेष धन्यवाद दिन चाहन्छौ । त्यसैगरी योजना तर्जुमाको चुस्त व्यवस्थापन गरिदिनु भएकोमा अमरगढी नगरपालिकाका कर्मचारीहरुलाई पनि हार्दिक धन्यवाद दिन चाहन्छौ ।

यो योजना तर्जुमामा पुरा समय उपस्थित भै आफ्नो अमूल्य योगदान दिनुहुने सबै जन निर्वाचित प्रतिनिधिज्यूहरु लगायत सम्बन्धित विषयगत निकायका कर्मचारीहरु तथा अन्य विविध समूहको प्रतिनिधित्व गर्नुहुने महानुभावहरु र बढो मेहनेतका साथ अमरगढी नगरपालिकाका तहका विविध सूचनाहरु उपलब्ध गराई योजना तर्जुमालाई सहज बनाई दिनुहुने सरोकारवालाहरुलाई समेत धन्यवाद दिन चाहन्छौ ।

ग्रामीण युवा सरोकार केन्द्र

बसुन्धरा, काठमाण्डौ

Emali: yrukum@gmail.com

बिषय सूचि

लघु उद्यम विकासको ५ वर्षे रणनीतिक योजनाको संक्षिप्त भूलक	2
कृतज्ञता ज्ञापन	4
बिषय सूचि	5
शब्द सङ्क्षेप	7
खण्ड - १: परिचय	8
१.१ अमरगढी नगरपालिकाको संक्षिप्त तहको परिचय	8
१.२ उद्यम विकास रणनीतिक योजनाको औचित्य	10
१.४ उद्यम विकासको रणनीतिक योजना तर्जुमा प्रकृया	11
१.५ उद्यम विकास रणनीतिक योजना रिपोर्टको संरचना	12
१.६ रणनीतिक योजना तर्जुमाका सीमाहरु:	12
खण्ड - २: वस्तुगत विवरण	13
२.१ अमरगढी नगरपालिकाको भौगोलिक अवस्था	13
२.२ जनसंख्या र सामाजिक परिवेश :	13
२.३ भौतिक पूर्वाधार	13
२.४ भू-उपयोग	14
२.५ अमरगढी नगरपालिकाको आर्थिक गतिविधि	14
२.६ रोजगारीको अवस्था	15
२.७ उद्यम विकास सम्बन्धी सेवा प्रदायकहरु	15
२.८ उद्यम विकासका लागीविगतका प्रयास र उपलब्धीहरु (वर्तमान अवस्थाको विश्लेषण)	16
खण्ड ३: श्रोत साधन तथा बजार सर्भेक्षण	17
३.१ बजारको अवस्था :	17
३.२ बजारिकरणका चुनौतीहरु:	20
३.३ श्रोत साधनको संभावना र संभाव्य उद्यम आँकलन	20
३.४ उद्यम विकासका चुनौती तथा समस्या विश्लेषण:	34
खण्ड - ४ आगामी ५ वर्षको रणनीतिक योजना	38
४.१ पृष्ठभूमि	38
४.२ उद्यम विकास सम्बन्धी मुख्य सिद्धान्त तथा अवधारणा :(Key Principles and Approaches):	39
४.३ आगामी ५ वर्षको को परिकल्पना (Vision):	46
४.४ आगामी ५ वर्षको लक्ष्य (Goal):	48
४.५ आगामी ५ वर्षको उद्देश्य (Objective):	48

४.६ आगामी ५वर्षमा निकाल्नै पर्ने नतीजाहरुको विस्तृत योजना:.....	49
४.६.१ उद्यम र रोजगारी श्रृजना तथा लगानि र आय वृद्धि योजना :	49
४.६.२ सीप विकास तालीम योजना:.....	58
४.६.३ लघु, घरेलु तथा साना उद्योगको स्तर उन्नति योजना:	59
४.६.४ वित्तीय सेवामा उद्यमीहरु तथा अन्य मूल्य श्रृङ्खलाका अन्य पात्रहरुको पहुच वृद्धि पहुँच वृद्धि योजना:	60
४.६.५ मूल्य श्रृङ्खलाको विकास तथा बजार संगको सम्बन्ध विकास र व्यवस्थापन	61
४.६.६ प्रविधिको विकास तथा प्रविधि परिवर्तन योजना:	63
४.७ प्रमुख कार्यक्रमहरुको परिमाणात्मक परिलक्ष्य र बजेट	63
४.८ आय व्यय विवरण (आ.व. २०७५/२०७६ देखी २०७९/२०८० सम्म)	71
४.९ तर्कबद्ध योजना(Logical Framework)	73
४.९.० जनशक्ति	79
खण्ड - ५ कार्यक्रम व्यवस्थापन, अनुगमन तथा मूल्याङ्कन	80
५.१ कार्यक्रम व्यवस्थापन तथा कार्यान्वयनका संरचनाहरु:.....	80
५.२ अनुगमन तथा मूल्याङ्कन	83
५.३ जिम्मेवारी तालिका	84
६.१ लघुउद्यमी सृजना र विकास गर्ने क्रमिक प्रक्रिया	85
६.२ लघु उद्यम विकास तथा प्रवर्द्धनका लागि सरकारका तर्फबाट भएका नीतिगत व्यवस्थाहरु :.....	86
६.३ सन्दर्भ सामाग्रीहरु :.....	86
६.३ गोष्ठीका सहभागीहरुको नाम:	87
६.४ गोष्ठीका केहि फलकहरु.....	89

शब्द सङ्क्षेप

जि.स.स:	जिल्ला समन्वय समिति
गा.पा/न.पा:	गाउँ पालिका/नगरपालिका
MEDEP: (मेडेप)	Micro Enterprise Development Programme
उ.वि.शा:	उद्योग विकास शाखा
सा.ब.उ. महासंघ:	सामूदायीक वन उपभोक्ता महासंघ
मे.टन:	मेट्रिक टन
इ.डि.एफ:	Enterprise Development Facilitator
मेडपा:	Micro Enterprise DeveoLpment for Poverty Allevation
SIYB:	Start and Improve Your Business
MECD:	Micro Enterprise Creation and Development
मेगा:	Micro Entrepreneur's Association
डिमेगा:	District Micro Entrepreneur's Group Association
EDC:	Enterprise Development Committee
EDP:	Enterprise Development Plan
गै.स.स:	गैर सरकारी संस्था

खण्ड - १: परिचय

१.१ अमरगढी नगरपालिकाको संक्षिप्त तहको परिचय

नेपालको संविधान २०७२ अनुसार राज्यको पुनरसंरचना हुँदा ७ प्रदेश र ७५३ स्थानीय निकायमा विभाजन भए अनुसार अमरगढी नगरपालिका ७ नं प्रदेशमा पर्दछ । यो नगरपालिका नेपाल अधिराज्यको सुदूरपश्चिमाञ्चल विकास क्षेत्र अन्तर्गत महाकाली अञ्चलको डडेल्धुरा जिल्लामा अवस्थित छ । यो नगरपालिका २०५३ माघ ११ गते स्थापना भएको हो । अमरगढी नगरपालिका नेपालको संविधान २०७२ अनुसार राज्यको पुनरसंरचना हुनु पूर्वका सबैवटा वडा र डोटी घटाल, सहश्रलिङ्ग, खलङ्गा, उग्रतारा र भूमिराज गा.वि.स.हरु मिलाएर यो नगरपालिकाको घोषणा गरिएको हो । हाल यस नगरपालिकामा ११ वटा वडाहरु रहेकाछन् । यस नगरपालिकाको कुल क्षेत्रफल १३८.९५ बर्ग कि.मि. रहेकोछ । उपलब्ध तथ्यांकको आधारमा यस नगरपालिकामा ४,४७८ घरधुरीमा कूल जनसंख्या २१,२४५ रहेकोछ । यस अमरगढी नगरपालिकाका बासिन्दाको मूल आय श्रोत कृषि हो भने अन्यमा रेमिटेन्स, व्यापार व्यवसाय, ज्याला मजदुरी, नोकरी तथा स्थानिय सीपमा आधारित व्यवसाय हुन् ।

अमरगढी नगरपालिकाको नामाकरण राजा रणबहादुर शाहको शासन काल तथा राजकुमार बहादुर शाहको नायवीमा सञ्चालित नेपाल एकिकरणको सिलसिलामा विसं. १८४४ भाद्र ३१ गते आइतबारका दिन सेती नदीको नारीदाडमा गोर्खाली सैन्य सित डोटेली सैन्य पराजित भइसकेपछि, डोटी राज्य पनि विशाल नेपाल अधिराज्यमा गाभिन पुग्यो र यस भुभागको सुशासनलाई सुदृढ र विस्तार गर्नका लागि श्री अमर सिंह थापा यस क्षेत्रका प्रथम प्रशासकका रूपमा नियुक्त भएर आए । उनले यस क्षेत्रको संरक्षण तथा महाकाली पारि पनि विजय अभियानलाई जारी राख्न डडेल्धुरा जिल्लाको सदरमुकाम खलङ्गाको टाकुरामा अमरसिंह थापाद्वारा निर्माण गरिएको विशाल ढुङ्गे किल्लालाई जिवन्त राख्न तिनै ऐतिहासिक पुरुष अमरसिंह थापाको नामबाट अमरगढी नगरपालिकाको नामाकरण हुन गएको हो ।

स्थानीय स्तरमा विभिन्न प्रकारका छरिएर रहेको श्रोत साधन, पूँजी र सीप भएर पनि सोको समुचित उपयोग हुन नसक्दा अमरगढी नगरपालिकामा गरीबीको प्रतिशत उच्च रहेको पाइन्छ । यूवाहरुको ठूलो जमात रोजगारीको लागि भारत, मलेशिया, खाडी लगायत मुलुकहरुमा गएर काम गरिरहे पनि उनीहरुबाट भित्रिएको विप्रेषणको अधिकांश रकम दैनिक उपभोगमा खर्च हुने गरेको पाइन्छ । कृषिमा देखिएको जनशक्तिको खाँचोले पारेको नकारात्मक प्रभावलाई पनि न्यूनिकरण गर्नका लागि तथा स्थानीय सीप र कच्चापदार्थमा आधारित लघु उद्यमको विकास गरी युवा जनशक्तिलाई स्थानिय स्तरमै रोजगारी सृजना गर्नका लागि लघु उद्यमको विकास गर्नु अत्यन्त आवश्यक रहेको छ ।

यस अमरगढी नगरपालिकामा पनि निश्चित समुदायमा सामाजिक र साँस्कृतिक विभेदहरु प्रशस्त भएका हुँदा विकासका थुप्रै चुनौतीहरु रहेका छन् । त्यसैले यस नगरपालिकामा गरिने विकासका प्रयासलाई लघु उद्यमको विकासको माध्यमबाट अझ समावेशी बनाउने खाँचो टड्कारो छ ।

यस नगर पालिकाका ६० प्रतिशत वा सो सरह जनता कृषिमा आधारित भएतापनि प्रति परिवार सरदर एकदम कम जमीन रहेको हुँदा निर्वाहमुखि कृषि प्रणालीबाट गरीब तथा विपन्न वर्गको जिविकोपार्जनमा थप चुनौति

वन्दै गएको छ । तसर्थ यस्ता कृषकहरुलाई व्यावसायिक कृषकको रूपमा रूपान्तरित गर्नु अनिवार्य भैसकेको छ । त्यसैगरी वन पैदावारमा आधारित परम्परागत सीप र प्रविधिलाई अधिकतम उपयोगको वातावरण तैयार गरी यस क्षेत्रको जिविकोपार्जनलाई लघु उद्यमको माध्यमबाट थप सहज बनाउनु पर्ने खाँचो छ ।

यस नगरपालिकाका प्रायः सबै वडामा कच्ची मोटरबाटो पुगीसकेको छ । कच्ची बाटो भए पनि बर्खायामको बाढीको रोकबाट बाहेकका समयमा दैनिक बस तथा जिप सेवा सन्चालनमा रहेका छन् । यस नगरपालिकामा ४४.५ कि.मि कालोपत्रे सडक, ६.५ कि.मि. ग्राभेल, ३७ कि.मि. धुले सडक रहेको छ । अर्थात प्रायः सबै वडामा कुनै न कुनै रूपमा बाटोको सहजता रहेको छ । साथै यस नगरपालिकामा ढल (नाली) २ कि.मि. रहेको छ । नगरपालिकाले सरसफाईमा पनि निकै कार्य गरेको छ । फोहर व्यवस्थापनकालागि जग्गा भाडामा लिई डम्पिङ्ग साइटको व्यवस्था गरिएको छ भने संकलन गर्नका लागि मजदुर, टयाक्टर, ठेला, कन्टेनर परिचालन गरिएकोछ । यस नगरपालिकामा सार्वजनिक शौचालय ३ वटा रहेको छ । नगरपालिकाका प्रायः सबै बस्तीहरुमा विजुलीको सुविधा पुगीसकेको छ । नगरपालिकामा खानेपानीको समस्या केही बढी देख्न सकिन्छ । नगरपालिकाको बजार क्षेत्रमा १३०० वटा धारा बितरण गरिएकोछ । खानेपानीका धारा वडा २, ४, ५ र ८ मा आंशिक रूपमा रहेकाछन् भने १, ३, ६, ७, ९, १० र ११ वडामा खानेपानीका धारा नरहेको अवस्था छ । सूचना सञ्चारको लागि १००० टेलिफोन लाइन बितरण गरिएकाछन् । इमेल इन्टरनेटको सुविधा धेरै जसो व्यक्तिको पहुँचमा पुगेको छ । स्वास्थ्य उपचारको लागि सरकारी अस्पताल, आयुर्वेदिक औषधालय, निजी अस्पताल तथा क्लिनिक, स्वास्थ्य चौकि तथा स्वास्थ्य केन्द्र समेत रहेको भएता पनि स्वास्थ्य उपचारको लागि अन्य शहरमा भर पर्नुपर्ने बाध्यता यहाँ पनि रहेकोछ । यस नगरपालिकामा वनजंगल (राष्ट्रिय तथा सामुदायिक वन) धेरै नै भएकोले खेति योग्य जमिन पनि धेरै नै मलिलो तथा सिंचित नै देखिन्छ । तसर्थ यस नगरपालिकामा कृषि वनजन्य उद्यमको सम्भावना प्रचुर रहेको छ । यस नगरपालिकामा यातायातका साधनहरु पनि संचालन भएका र बजार केन्द्र सम्मको सुविधामा १ घण्टा भन्दा कम पैदल यात्रा तथा २०-३० मिनेट जति कच्ची गाडिबाटोको यात्रालेनै उद्यमीको उत्पादनलाई आन्तरिक तथा बाह्य बजार सञ्जालमा आबद्ध गर्न सहज हुदै गएको छ । बिगतका गाउँ तथा नगर विकास योजनाको स्थिति निम्न अनुसार रहेको पाइन्छ ।

- आर्थिक विकासका योजना भन्दा भौतिक पूर्वाधारमा बढी जोड दिईएको छ ।
- गरीब तथा अति गरीबहरु संगठित भै आफ्ना मागहरुमा पहुँच पुऱ्याउन सकेका छैनन् ।
- गाउँ/नगर पालिकामा आउने श्रोतलाई प्राथमिकीकरण गरी एकीकृत व्यवस्थापन गर्न सकिएको छैन ।
- गाउँ/नगरपालिकाको श्रोतको उपयोग गरी उद्यम विकासका योजनाहरु बन्न सकेका छैनन् ।
- टोल/वस्तीस्तरका समुदायहरु सामाजिक परिचालनका माध्यमबाट सशक्तीकरण भै विकासको काममा अग्रसर भएका तर उद्यम विकासको ज्ञानमा कमिको साथै ज्ञान उपयोगको उपयुक्त वातावरण बन्न नसकेको अवस्था रहेको छ ।

माथिका सान्दर्भिक तथ्य तथा अवधारणा बमोजिम गाउँ/नगर पालिकाको अगुवाईमा लघु उद्यम विकासको मोडलको सफलतालाई एकाकार गर्दै उद्यम विकास क्षेत्रको रणनीतिक योजना तर्जुमा गर्न बाञ्छनीय भएको हुँदा यो ५ वर्षे उद्यम विकास योजना (२०७५/०७६ -२०७९/०८०) तैयार गरिएको हो ।

१.२ उद्यम विकास रणनीतिक योजनाको औचित्य

नेपालको संविधान २०७२ कार्यान्वयनका शिलशिलामा प्रायः सबै तप्काका जनप्रतिनिधिहरूले अबको बाटो जनताको सम्बृद्धिको पाटो भनी जनसमक्ष बाचा गरेका छन् र ७५३ वटै स्थानीय निकायहरूको गठन भैसकेको छ । स्थानीय निकायलाई संविधानले प्रदान गरेका विभिन्न २२ अधिकारमध्ये (अनुसूचि ८) अधिकार नं २,१०,१५ र १८ ले जनताको सम्बृद्धिलाई बढी जोड दिएको छ । कृषि, वन, पशु सेवा, घरेलु जस्ता निकायहरू स्थानीय निकायको मातहतमा राखिएकाले जनताको सम्बृद्धिमा योगदानका सेवाहरूलाई जनताकै घरदैलो नजिक ल्याएकोले पनि संविधानले जनताको सम्बृद्धिलाई विशेष जोड दिएको पाईन्छ ।

स्थानीय स्वायत्त शासन ऐन २०५५, औद्योगिक नीति २०६७ अनुसार आ-आफ्नै तरिकाले छुट्टाछुट्टै ढंगले कार्य संचालन गर्दा स्थानीय स्तरमा उपलब्ध श्रोत साधनले दिनपर्ने जति नतीजा दिन नसकिरहेको अवस्था भएको हुँदा जिल्ला उद्यम विकास कार्यक्रम कार्यविधि तथा लघु उद्यम विकास कोष संचालन निर्देशिका २०६४ तथा गाँउ/नगर लघु उद्यम विकास योजना तर्जुमा तथा कार्यान्वयन निर्देशिका २०६६ तथा नयाँ मस्यौदा भएको निर्देशिका २०७४ अनुसार श्रोत सम्भाव्यता अध्ययन, सामाजिक परिचालन, उद्यमशिलताको विकास, प्राविधिक सीप, लघु कर्जामा पहुँच, बजारीकरण, उपयुक्त प्रविधि, वस्तु विविधीकरण, गुणस्तर नियन्त्रण एवं आवश्यक व्यावसायिक परामर्शजस्ता क्षेत्रहरू समेटिएको एकीकृत लघु उद्यम विकासको मोडेल (मेड मोडेल) लाई अवलम्बन गरी स्थानीय विकासको आवधिक योजना र नेपाल सरकार उद्योग मन्त्रालयको गरिवी निवारणका लागि लघु उद्यम विकास कार्यक्रमको निर्देशिका २०७० र ५ वर्षे दाश्रो रणनीतिक योजना, (२०७५/०७६-२०७७/०८०) मा एकाकार गराउनु यस गाउँ/नगर उद्यम विकास (रणनीतिक) योजनाको ठूलो औचित्य छ । लघु उद्यम विकास कार्यक्रमका निम्न बिशेषताहरूले गर्दा एउटा सफल कार्यक्रमको रूपमा मानिएकाले यसको रणनीतिक योजना तर्जुमाको औचित्य लाई थप सावित गर्दछः

- ★ महिला, दलित, आदिवासी जनजाती, कम आय भएका बेरोजगार युवाहरू र अन्य पछि परेका समुदायहरूको गरिव परिवारहरूलाई लक्षित गरेको छ ।
- ★ लक्षित वर्गको उद्यमशीलता विकासद्वारा लघु उद्यमी सृजना गर्दछ । उद्यमीको क्षमता अभिवृद्धि भए पश्चात उद्यमीले जुनसुकै क्षेत्रमा यथासम्भव उद्यम विकास गर्दछ ।
- ★ लक्षित वर्गहरू गरिवीको रेखामुनि भएकाले उनीहरूलाई उद्यमी बनाउन आवश्यक सेवाहरू एकीकृत रूपमा प्रदान गर्दछ । जस्तै:
 - सामाजिक परिचालन
 - उद्यमशीलता विकास
 - वस्तु बजारीकरणको लागि संजाल निर्माण
 - प्राविधिक सिप विकास
 - उपयुक्त प्रविधि विकास तथा हस्तान्तरण
 - लघु-वित्त सेवामा पहुँच
 - व्यवसाय परामर्श
- ★ लक्षित वर्गलाई तालिम मात्र दिदैन, अन्त्यमा उद्यमी नै बनाउँछ ।
- ★ समावेशी सिद्धान्त अपनाउँछ ।
- ★ समुदाय/वस्तीहरूमा उद्यमशीलता संस्कारको विकास गर्दछ ।

- ★ स्थानीय स्तरमा उपलब्ध तर खेर गैरहेका श्रोत साधनको सदुपयोग गर्दै लघु उद्यमीको प्रबर्द्धन गर्दछ ।
- ★ स्थानीय स्तरमा उपलब्ध तर लोप हुँदै गैरहेको शीप, ज्ञान र प्रविधिलाई प्रबर्द्धन, परिमार्जन र सुधार गरी लघु उद्यम सृजना गर्दछ ।

गाउँ/नगर उद्यम विकास योजनाको औचित्य लाई निम्न अनुसार थप प्रष्ट पार्न सकिन्छ :

- ग्रामीण भेगमा उपलब्ध श्रोत र साधनलाई उद्यममा परिवर्तन गरी वस्तु उत्पादन गर्न एक विस्तृत योजनाको छुट्टै आवश्यकता पर्दछ ।
- ग्रामीण गरीबी घटाउन लघु उद्यम, घरेलुतथा साना उद्यमहरूकोमाध्यमबाट रोजगारी श्रजना गर्न ठूलो भूमिका हुन्छ । तसर्थ यसका लागि विस्तृत योजनाको आवश्यकता रहन्छ ।
- छरिएर रहेका श्रोत साधनलाई अभिलेख बनाई व्यवस्थितरूपमा स्थलगत उद्यम विकास योजना निर्माण गर्न यसको आवश्यकता रहेको छ ।
- गाउँ विकास योजनाले पूर्वाधार तथा परम्परागत पूर्वाधारलाई बढी जोड दिएको अवस्थामा गाउँ उद्यम विकास योजनाले लघु उद्यम प्रबर्द्धन, विस्तार, प्रशोधन, भण्डारण तथा बजारिकरणकालागि उपयुक्त श्रोत र साधनको पक्षमा योजना बनाउने, र परिचालन गर्नुपर्ने हुन्छ ।
- गाउँ तथा नगरपालिकाले बनाएको योजनाभित्र उद्यम विकास सानो अंश देखिने र दातृ संस्था, स्थानीय निकाय र साभेदार संस्थाहरूबाट प्राप्तहुन सक्ने सहयोगका लागि विस्तृत खाका चाहिने हुँदा उद्यम विकास योजनाले यो आवश्यकतालाई पूर्ति गर्दछ ।
- गाउँ उद्यम विकास योजनाले दीर्घकालीन रणनीति बनाई श्राते साधनको प्रक्षेपण गर्दछ ।

१.४ उद्यम विकासको रणनीतिक योजना तर्जुमा प्रकृया

लघु उद्यमको रणनीतिक योजना तर्जुमामा निम्न प्रकृयाहरू अपनाइएको थियो:

क) विज्ञ सहजकर्ताको छनौट :

ग्रामिण युवा सरोकार केन्द्रलाई यस विषयको विज्ञ सेवा प्रदान गर्न छनौट गरी अमरगढी नगरपालिका, लघु उद्यम विकास कार्यक्रम र ग्रामिण युवा सरोकार केन्द्र बिच सम्भौता भएको हो ।

ख) योजना तर्जुमा गोष्ठी :

लघु उद्यम सम्बन्धी सेवा प्रदायक संस्थाहरू अमरगढी नगरपालिकाका पदाधिकारी, नगर कार्यपालिका, लघु वित्त संस्थाहरू, सम्बन्धित कार्यालय प्रतिनीधिहरू, लघु उद्यमिहरू सहित ५७ जना सहभागीको उपस्थितिमा मिति २०७४ मंसिर १ देखि २ गतेसम्म योजना तर्जुमा गोष्ठी सम्पन्न भयो । सो गोष्ठीमा परामर्शदाताको सहजीकरणमा यस अमरगढी नगरपालिका भित्रको लघुउद्यमका वर्तमान अवस्था, उपलब्ध कच्चा पदार्थको अवस्था, बजारिकरणका चुनौती, लघुउद्यमका समस्या, चुनौती, अव लिनुपर्ने रणनीतिक योजना, परिकल्पना, लक्ष्य, उद्देश्य, क्रियाकलापहरू, नयाँ उद्यमीको सिर्जना, सीप विकास तालिम लगायत विषयहरूमा व्यापक छलफल गरी योजनाको मार्गचित्र तैयार गर्न स्थानीय व्यक्तिहरू तथा सरोकारवालाहरूद्वारा सहभागितामूलकरूपमा आफ्नो योजना आफै बनाउने प्रजातान्त्रिक पद्धतिलाई अवलम्बन गरिएको थियो ।

ग) योजना तर्जुमा समन्वय उप समिति गठन :

यस उद्देश्यको लागि नगरपालिकाका उपप्रमुख श्री संगिता भण्डारीज्यूको संयोजकत्वमा श्री मान बहादुर नगरकोटी, श्री खेमराज पाठक, श्री लक्ष्म ताम्राकार र श्री भक्त साउद लगायत ५ जना रहनेगरी योजना तर्जुमा प्रतिवेदनको मस्यौदालाई पूर्णता प्रदान गर्ने समेत जिम्मेवारी दिने गरी उक्त उप समिति गठन गरियो ।

घ) मस्यौदा प्रतिवेदन प्रस्तुत:

अमरगढी नगरपालिकाका कार्यकारी प्रमुख तथा नगरप्रमुखसँगको समन्वय तथा उपसमितिबाट प्राप्त सुझाव तथा गोष्ठीका सहजकर्ताको प्रतिवेदनको आधारमा मस्यौदाको प्रतिवेदन तयार गरी मिति २०७४ मार्ग १४ मा पठाएको हो ।

ङ मस्यौदाको प्रतिवेदन माथीको छलफल र अन्तिम प्रतिवेदन प्रस्तुत:

अधिकांस योजना तर्जुमा गोष्ठीका सहभागीहरू उपस्थित भएको २ दिने कार्यशालामा मिति २०७४/ मा मस्यौदाको प्रतिवेदन माथी छलफल भै आएको सुझावलाई समावेश गरी अन्तिम प्रतिवेदन मिति २०७४ पौष ९ मा प्रस्तुत गरियो ।

१.५ उद्यम विकास रणनीतिक योजना रिपोर्टको संरचना

यस योजना तर्जुमा प्रतिवेदनले ६ वटा खण्डमा गरी प्रतिवेदनलाई मूर्तरूप दिएको छ । जस अन्तर्गत खण्ड १ पृष्ठभूमिमा छोटकरी परिचय, गाउँ उद्यम विकास रणनीतिक योजनाको उद्देश्य, औचित्य, प्रकृया समावेश गरिएको छ भने खण्ड २ अन्तर्गत वस्तुगत विश्लेषण, खण्ड ३ मा बजार तथा श्रोत साधनको विश्लेषण, खण्ड ४ अन्तर्गत उद्यम विकास रणनीतिक योजनाको विस्तृत विवरण र खण्ड ५ मा अनुगमन तथा मूल्याङ्कनका प्रक्रियावारे प्रस्तुत गरिएको छ भने खण्ड ६ मा अनुसूचीहरू समावेश गरिएको छ ।

१.६ रणनीतिक योजना तर्जुमाका सीमाहरू:

- योजना तर्जुमा आफैमा जटिल कार्य हो । यसका लागि गा.पा, न.पा तथा उपमहानगरपालिका तहको अद्यावधिक प्रोफाइल चाहिन्छ तर भरखरैमात्र स्थानीय तहको गठन भएको हुँदा प्रोफाइल अद्यावधिक भै नसकेको अवस्थामा गोष्ठीका सहभागीहरूबाट पाईएको सूचना र अन्य **Secondary Information** लाई आधार मानेर सूचनाहरू समावेश गरिएको छ । तर प्रोफाइल तयार भएकाको हकमा त्यसैलाई आधार मनिएको छ ।
- उपलब्ध सीमित श्रोतका कारण बजार, श्रोत साधन र संभाव्य उद्यमहरूको आँकलन गोष्ठीबाटै गराईएको छ ।
- उद्यमहरूको एकिकृत रेकर्ड नगरपालिकामा नभएको हुँदा र मेडेपबाट उपलब्ध भएको उपलब्धीहरूको मात्र रेकर्ड पाईएकाले अन्य निकायहरूले उद्यम विकास सम्बन्धि गरेका उपलब्धिहरूको यथार्थ डाटा पाउन जटिल भएको ।

खण्ड - २: वस्तुगत विवरण

२.१ अमरगढी नगरपालिकाको भौगोलिक अवस्था

अमरगढी नगरपालिका नेपालको संविधान २०७२ अनुसार राज्यको पुनरसंरचना हुनु पूर्वका सबैवटा वडा र डोटी घटाल, सहश्रलिङ्ग, खलङ्गा, उग्रतारा र भूमिराज गा.वि.स.हरु का मिलाएर यो नगरपालिकाको घोषणा गरिएको हो । हाल यस नगरपालिकामा ११ वटा वडाहरु रहेकाछन् । यस नगरपालिकाको कुल क्षेत्रफल १३८.९५ बर्ग कि.मि. रहेकोछ । वसोवास क्षेत्र ३०.८ रेक्टर, कृषिक्षेत्र ३२५६.५८ हेक्टर, वनक्षेत्र ६५९७ हेक्टर तथा बजारक्षेत्र ५ हेक्टर रहेको छ । उपलब्ध तथ्यांकको आधारमा यस नगरपालिकामा ४,४७८ घरधुरीमा कूल जनसंख्या २१,२४५ रहेकोछ । भौगोलिक हिसावले यो नगरपालिका प्राकृतिक रूपमा सुन्दर मानिन्छ । यो नगरपालिका पर्यटकिय हिसावले राष्ट्रिय वन, मणिलेक, अमरगढी किल्ला, उग्रतारा मन्दिर लगायतका मठमन्दिर रहेका छन् । यो नगरपालिका २०५३ साल माघ ११ गते स्थापना भएको हो । यो २९ डिग्री १३ मिनेट ५ सेकेण्ड उत्तरी आक्षांस देखि २९ डिग्री २४ मिनेट तथा ८० डिग्री १८ मिनेट देखि ८० डिग्री ३१ मिनेट पूर्व देशान्तर सम्म फैलिएको छ । यो नगरपालिका समुद्र सतह भन्दा ६५०० फीट उचाईमा अवस्थित छ । यहाँको हावापानी समसितोष्ण रहेको छ भने अधिकतम तामक्रम ३० डिग्री तथा न्यूनतम तापक्रम २ डिग्री सेल्सियस रहेको पाईन्छ ।

२.२ जनसंख्या र सामाजिक परिवेश :

यस नगरपालिकामा २०६८ सालको जनगणना अनुसार यस नगरपालिकामा ४७७८ घरधुरी रहेको कुल जनसंख्या २१,२४५ रहेको छ । जसमध्ये महिलाको जनसंख्या ११,२४२ (५३%) र पुरुषको जनसंख्या १०,००३ (४७%) रहेकोछ ।

धार्मिक अवस्था:

धार्मिक दृष्टिकोणबाट हेर्दा यस नगरपालिकाका अधिकांश मानिसहरु हिन्दुधर्म मान्दछन् भने अन्य धर्महरुमा बौद्ध, इसाई धर्म मान्नेहरु पनि रहेका छन् ।

सांस्कृतिक तथा पर्यटकीय अवस्था:

पर्यटकिय हिसावले राष्ट्रिय वन, मणिलेक, अमरगढी किल्ला, घटालस्थान, उग्रतारा मन्दिर, श्री सहश्रलिङ्ग मन्दिर, श्री आसिरांगम मन्दिर लगायतका मठमन्दिर रहेका छन् ।

२.३ भौतिक पूर्वाधार

यस नगरपालिकाका प्रायः सबै वडामा कच्चि मोटरबाटो पुगीसकेको छ । कच्चि बाटो भए पनि बर्खायामको बाढीको रोकावट बाहेकका समयमा दैनिक बस तथा जिप सेवा सन्चालनमा रहेका छन । यस नगरपालिकामा ४४.५ कि.मि कालोपत्रे सडक, ६.५ कि.मि. ग्राभेल, ३७ कि.मि. धुले सडक रहेको छ । अर्थात प्रायः सबै वडामा कुनै न कुनै रूपमा बाटोको सहजता रहेको छ । साथै यस नगरपालिकामा ढल (नाली) २ कि.मि. रहेको छ । नगरपालिकाले सरसफाईमा पनि निकै कार्य गरेको छ । फोहर व्यवस्थापनकालागि जग्गा भाडामा लिई डम्पिङ्ग

साइटको व्यवस्था गरिएको छ भने संकलन गर्नका लागि मजदुर, टयाक्टर, ठेला, कन्टेनर परिचालन गरिएको छ । यस नगरपालिकामा सार्वजनिक शौचालय ३ वटा रहेको छ । नगरपालिकाका प्रायः सबै बस्तीहरूमा विजुलीको सुविधा पुगिसकेको छ । नगरपालिकामा खानेपानीको समस्या केही बढी देख्न सकिन्छ । नगरपालिकाको बजार क्षेत्रमा १३०० वटा धारा बितरण गरिएको छ । खानेपानीका धारा वडा २, ४, ५ र ८ मा आंशिक रूपमा रहेकाछन् भने १, ३, ६, ७, ९, १० र ११ वडामा खानेपानीका धारा नरहेको अवस्था छ । सूचना सञ्चारको लागि १००० टेलिफोन लाइन बितरण गरिएकाछन् । इमेल इन्टरनेटको सुविधा धेरै जसो व्यक्तिको पहुँचमा पुगेको छ । स्वास्थ्य उपचारको लागि सरकारी अस्पताल, आयुर्वेदिक औषधालय, निजी अस्पताल तथा क्लिनिक, स्वास्थ्य चौकि तथा स्वास्थ्य केन्द्र समेत रहेको भएता पनि स्वास्थ्य उपचारको लागि अन्य शहरमा भर पर्नुपर्ने बाध्यता यहाँ पनि रहेको छ ।

२.४ भू-उपयोग

अमरगढी नगरपालिकाको वस्तुगत विवरणमा भएको तथ्यांक अनुसार भू उपयोग यस प्रकार विवरण यस प्रकार छ ।

सि. नं	विवरण	ओगटेको भू भाग (प्रतिशतमा)	ओगटेको भू भाग
१	कुल क्षेत्रफल		१३८.९५ व.कि.मी.
२	खेती भएको जमीन		३२५६.५८ हेक्टर
३	वनजंगलले ढाकेको		६५९७ हेक्टर
४	आवास क्षेत्र		३०.८ हेक्टर
५	बजारक्षेत्र		५ हेक्टर

श्रोत: अमरगढी नगरपालिका

२.५ अमरगढी नगरपालिकाको आर्थिक गतिविधि

यस नगरपालिकामा उत्पादन हुने खाद्यवालीहरूमा धान, गहुँ, मकै, कोदो, भटमास, मास, आदी प्रमुख रहेका छन् । तरकारी तथा फलफूलहरूमा आलु, गोलभेडा, मुला, कुरिलो,, सीमी, लौका, भाण्टा, सुन्तला, कागती, ओखर आदि उत्पादन हुने गर्दछ । परम्परागत शीपको उपयोग गरी गरिने व्यवसायहरूमा तामाका सामग्री, बाँस तथा निगालोका सामग्रीहरूको उत्पादन गर्ने गरिन्छ । जडिबुटी, दुग्ध उत्पादन , तरकारीका बीउ उत्पादन यहाँ प्रशस्त रूपमा हुने गरेका छन् ।

यहाँ उत्पादन भएका वस्तुहरू आन्तरिक तथा बाह्य बजारमा विक्रि हुने गर्दछन् । बागबजार, खलङ्गा, स्याउले बजार, तुफानडाँडा, दहचोक, किर्तिपुर आदी यस नगरपालिको प्रमुख आन्तरिक बजार हुन् भने बाह्य बजारको हकमा अत्तरिया, महेन्द्रनगर, दिपायल, धनगढी, नेपालगञ्ज, कोहलपुर, दाङ्ग, आदी बजारहरू हुन् । यी बजारहरूमा पुग्न करीव १ देखि ८ घण्टा समय लाग्ने गर्दछ ।

वन पैदावरको हिसाबले यो धनी नगरपालिका हो । नगरपालिकाको प्राप्त बुकलेटमा भएको तथ्यांक अनुसार ६५९७ हेक्टर जमिन वन जङ्गल, मिश्रित वन र भाडि बुट्यानले ओगटेको छ । यस नगरपालिकामा राष्ट्रिय वन तथा वटा सामुदायिक वन रहेका छन् । यस हिसाबले गर्दा वन र वन पैदावरमा आधारीत उद्यम पवर्द्धनको संभावना अत्याधिक रहेको देखिन्छ ।

२.६ रोजगारीको अवस्था

नगर उद्यम विकास रणनीतिक योजना तर्जुमा गोष्ठीका सहभागीहरूबाट प्राप्त विवरण अनुसार यस नगरपालिकाको वडा अनुसार आयका श्रोतहरू विविध रहेको छ। वडा नं ५ का मानिसहरूको आयको श्रोत व्यापार हो भने वडा नं. ७ र ८ को आयको मुख्य श्रोत ज्याला मजदुरी हो भने अन्य वडा को कृषि, पशुपालन, ज्याला मजदुरी, तरकारी फलफुल, तरकारीको बीउ, वैदेशिक रोजगारी, परम्परागत शीप (तामाका भाँडा), व्यापार व्यवसाय आदी प्रमुख आयका श्रोत हुन् रोजगारीकै सिलसिलामा यहाँका युवाहरू विदेशीने क्रम पनि प्रसस्तै छ। वडा नं ९ र ११ को मुख्य आयश्रोत वैदेशिक रोजगारी रहेको छ। रोजगारीका लागि भारत, मलेसिया, अरब, कतार, कुवेत, दुबई लगायतका खाडी मुलुक तथा अन्य मुलुक तर्फ समेत युवाहरू वैदेशिक रोजगारीकालागि विदेशिएको पाइन्छ।

वैदेशिक रोजगारी बाट प्राप्त रेमिटेन्सको उपयोगको अवस्थालाई हेर्दा घरखर्चमा ५०%, घरजग्गा खरिद गर्न २०%, शिक्षामा ५%, स्वास्थ्यमा ५% र विलासितामा १०%, व्यापार व्यवसायमा ५% तथा अन्यमा ५% उपयोग गर्ने गरेको पाईयो। यद्यपी युवाहरूको परिश्रमबाट प्राप्त विप्रेषण मध्ये घरजग्गा तथा विलासितामा भै रहेको खर्चलाई कम गरी बचत भएको आयलाई उद्यमशिलतामा लगानी गर्न अति जरुरी देखिन्छ।

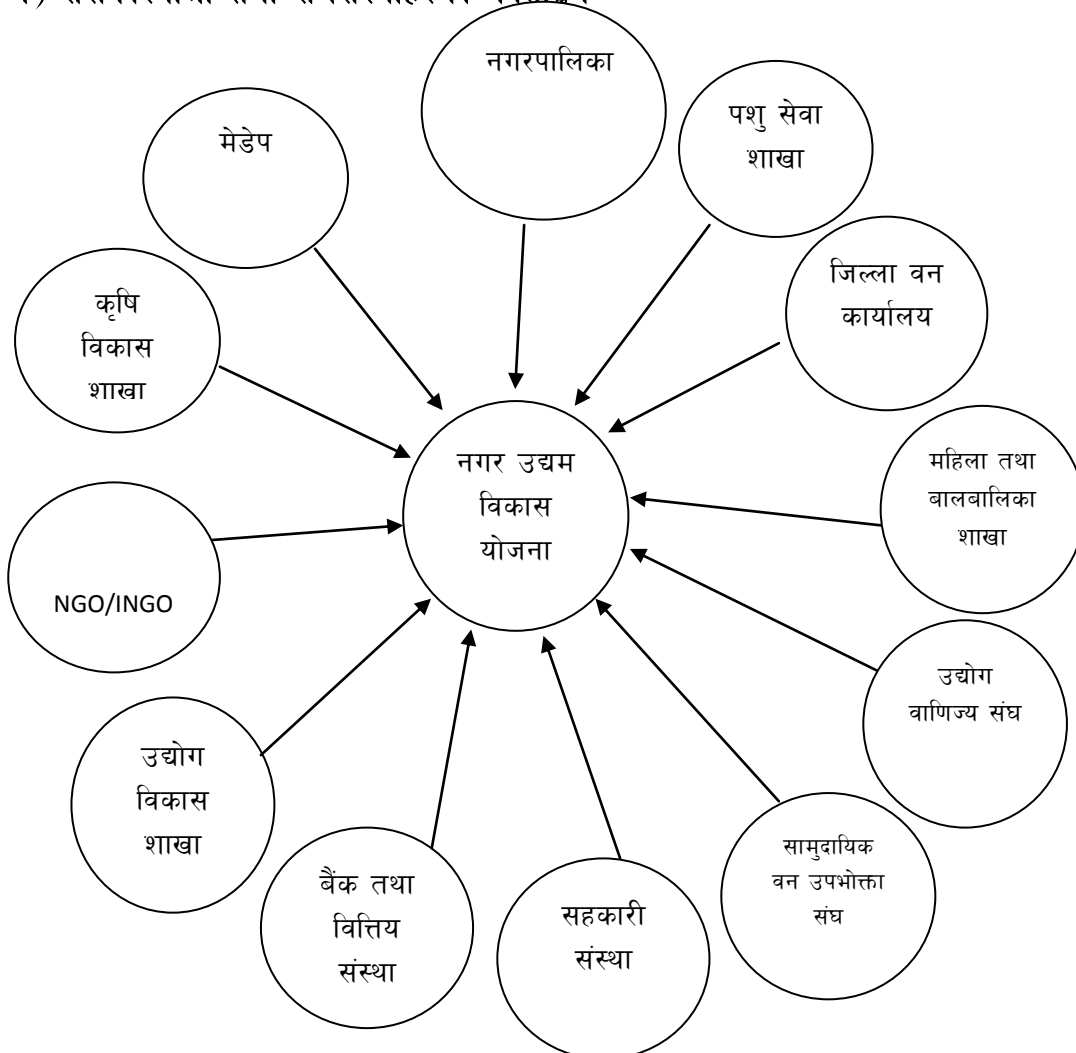
खानपुग्ने अवस्थाको विवरण:

नगर उद्यम विकास रणनीतिक योजना तर्जुमा गोष्ठीका सहभागीबाट प्राप्त विवरण अनुसार यस नगरपालिकामा प्रायः सामान्य गरिव रहेका छन्। सहभागीहरूबाट प्राप्त विवरण अनुसार वडा नं. १, २, ३, ४ र ११ मा १० देखि २० प्रतिशत गरिवीको रेखामुनी रहेका छन् भने वडा नं. ५, ६, ७, ८, ९ र १० मा २५ देखि ३० प्रतिशत गरिवीको रेखामुनी रहेका छन्।

२.७ उद्यम विकास सम्बन्धी सेवा प्रदायकहरू

यो अमरगढी नगरपालिकामा कार्यरत सरोकारवालाहरू र संघसंस्थाहरू नक्साङ्कन, श्रोत तथा सेवाको विवरण :

२.७. क) सरोकारवाला तथा संघसंस्थाहरूको नक्साङ्कन

श्रोत तथा सेवा विवरण :

सि. नं	सरोकारवाला तथा संघसंस्थाको नाम	संख्या	उपलब्ध सेवा
१	अमरगढी नगरपालिका	१	समन्वय, व्यवस्थापन, कार्यान्वयन, बजेट, सामाजिक परिचालन आदी
२	लघु उद्यम विकास कार्यक्रम (मेडेप)	१	उद्यम स्थापनामा आर्थिक तथा प्राविधिक सहयोग
३	कृषि विकास शाखा	१	प्राविधिक सहयोग, प्रविधि, बच्चा पदार्थ उत्पादन बृद्धि, बीउ विजन बितरण
४	पशु सेवा शाखा	१	पशु सेवाको क्षेत्रमा प्रविधि र प्राविधिक सहयोग
५	महिला तथा बालबालिका शाखा	१	सामाजिक परिचालन, तालिम, अनुदान
६	उद्योग विकास शाखा	१	उद्यम स्थापना, तालिम, प्राविधिक सहयोग, उद्योग प्रशासन
७	जिल्ला वन कार्यालय	१	वनजन्य उद्यम, प्रशोधन
८	बैंक तथा वित्तिय संस्था ...	१	बचत तथा ऋण लगानि
९	सहकारी ...	१९	बचत तथा ऋण लगानि
१०	सामुदायिक वन २९ वटा	१५	वन, आयआर्जन र ऋण
११	NGO/INGO	१८	
१२	उद्योग वाणिज्य संघ		

२.८ उद्यम विकासका लागीविगतका प्रयास र उपलब्धीहरु (वर्तमान अवस्थाको विश्लेषण)

मेडेपबाट प्राप्त जानकारी अनुसार मेडेपबाट हाल सम्म यस नगरपालिका भित्र उद्यम विकासमा निम्न अनुसरशरका उपलब्धीहरु हासिल भएका छन्:

उद्यमहरुको बिबरण:

सि.नं	उद्यमको प्रकार	संख्या	कूल पुँजि (लगानी) रु	वार्षिक उत्पादन रु	रोजगारी संख्या
1	Agro Based Enterprises	76	5,482,224	7,726,482	420
2	Artisan Based Enterprises	26			
3	Forest Based Enterprises (Timber Based)	82			
4	ICT Based	2			
5	Other	28			
6	Production Based Enterprise	74			
7	Service Based Enterprises	35			
8	Tourism Based Enterprises	4			
	TOTAL	327			

खण्ड ३: श्रोत साधन तथा बजार सर्भेक्षण

३.१ बजारको अवस्था :

लघु उद्यमहरू सामान्यतया उद्यमीलाई बढि फाईदा र दीगोपनाको लागि उद्यमीहरूको माग, बजारको सम्भाव्यता र कच्चा पदार्थको उपलब्धता जस्ता ३ वटा महत्वपूर्ण पक्षको सन्तुलनलाई ध्यान दिएर कार्य गर्दछ । तसर्थ बजार भनेको उद्यमहरूको प्राण हो । श्रोत मात्र भएर पुग्दैन, सीप पनि चाहिन्छ र श्रोत र सीपले मात्र पुग्दैन बजारमा माग चाहिन्छ । तसर्थ लघु उद्यमको विकासमा बजारको ठूलो भुमिका भएको हुँदा योजना तर्जुमा गोष्ठी बाट उपलब्ध सूचना तथा श्रोत सर्भेक्षणका आधारमा नगर भित्र वा पायक पर्ने स्थानहरूको पहिचान गर्ने जमर्को गरेको छ ।

बजारको अवस्था

वडा नं	बजारको नाम र ठाउँ	बजारमा पायक पर्ने बस्तिहरू	बजारमा पायक पर्ने जनसंख्या	बजार सम्मको दुरी	आयात हुने बस्तुहरू	निर्यात हुने बस्तुहरू	निर्यात हुने स्थान
१	स्याउले बजार बागबजार दह ब्यारेक	मलम, दुधकोड, वण्ड, भेटा	२६००	३० मिनेट अन्दाजी ५ कि.मि	खाद्य सामाग्री, औषधि, कपडा आदी	दुध, तरकारी, फलफुल, खसी बाखा, कुखुरा	दिपायल, धनगढी, डडेल्धुरा
२	बागबजार	काडे, जोसिना, डाड, आइत, कारीगाउँ, मटरगाउँ, विर्खम, सेरा, सोल्पटी, विर्खम, चैडेलीकोट, कडारागाउँ, भेल, जुगिना, कुस्माली, भैरोडा, मनुवा	३१००	१ घण्टा	खाद्य सामाग्री, औषधि, लत्ताकपडा, विद्युत सामग्री, निर्माणसामग्री आदी	दुध, तरकारी, फलफुल, खसी बाखा, कुखुरा, भैसी, घ्यू, भटमास, डोकाडाला, भाँडाकुँडा	बागबजार, स्याउले, अत्तरिया, धनगढी
३	बजारक्षेत्र	रजोडा, कोटेवुडा, पथ्रोडा, दल्लिपीड, काँडे, चम्साल, साउदगाउँ, गुजरलक, कुर्चे, दुधपोखरा, चिरकिट्टे, रोडडा	५०००	१ देखि २ घण्टा	खाद्य सामाग्री, औषधि, विषादी, निर्माण सामाग्री, फलाम, लत्ताकपडा, प्लास्टिक, मट्टीतेल, डिजेल, मलखाद आदी	भटमास, सिमि, सुन्तला, मौसम, कागती, तरकारी, डोका, भ्याउ, जडिबुटी	दिपायल, धनगढी, डडेल्धुरा, नेपालगञ्ज, काठमाण्डौ
४	खलङ्गा, बागबजार	सुनेडा, छरधी, भलीधा, भुर्काली, खलङ्गा	१८००	३० मिनेट	खाद्य सामाग्री, औषधि, माछामासु निर्माण सामाग्री, कपडा आदी	दुध, तरकारी, भटमास, दलहन, गाई, भैसी, बाँसका सामग्री	बागबजार, खलङ्गा, तुफानडाँडा, अत्तरिया धनगढी
५	बागबजार, तुफानडाँडा	डोटीघटाल, राई भलिया, भुर्काली	५०००	२ देखि ३ कि.मि.	खाद्य सामाग्री, औषधि, विषादी, निर्माण सामाग्री, फलाम, लत्ताकपडा, प्लास्टिक, मट्टीतेल, डिजेल, मलखाद आदी	कैलो तरकारी, दालचिनी,भटमास, कागती, मासु, कवाडी सामान	बागबजार, खलङ्गा, तुफानडाँडा, अत्तरिया धनगढी
६	पोखरा	छचोडा, दुमडा	३०००	१० मिनेट देखि २०	खाद्य सामाग्री, औषधि, माछामासु निर्माण सामाग्री, कपडा आदी	तामाका भाँडा, फलामका भाँडा, कृषि औजार, दुध,	बागबजार, खलङ्गा, डडेल्धुरा, अत्तरिया

				मिनेट		अण्डा	धनगढी
७	पोखरा	भलचोक, सिरोला, भडगाउँ, पडके गाउँ, जोशीगाउँ, सल्लागाउँ, राउतगाउँ, भन्तनगाउँ	२३००	१० मिनेट देखि ३० मिनेट	खाद्य सामग्री, औषधि, माछामासु निर्माण सामग्री, कपडा आदी	तरकारी, फलफुल, भटमास, माछामासु कुखुरा, खसीबाखा, मकै, बाँसका सामग्री	स्थानिय बजार, वैतडी, अत्तरिया, धनगढी
८	किर्तिपुर	फुललेक, बगीन्या, गौराल गाउँ, टाटर, नराउली, मण, खनमाना, छठागाउँ, अडगाउँ, राता गाउँ, धगशान, डकल्चा, बुदाखेत	२०००	१ घण्टा	खाद्य सामग्री, औषधि, विषादी, निर्माण सामग्री, फलाम, लत्ताकपडा, मलखाद आदी	तरकारी, फलफुल, भटमास, माछामासु कुखुरा	किर्तिपुर, डडेल्धुरा, तुफानडाँडा, अत्तरिया धनगढी
९	किर्तिपुर	हतरका, भकालगाउँ, ढाटगाउँ, पनौली, चमालेक, साउदगाउँ, निदालगाउँ, जटसेरा, ढकाउली	२५००	१ घण्टा	खाद्य सामग्री, औषधि, विषादी, निर्माण सामग्री, फलाम, लत्ताकपडा, घरायसी सामान, बीउविजन, मलखाद आदी	तरकारी, मुसुरो, मास दाल, दुध, घ्यू, आलु, भटमास, मकै, कागती, कृषि औजार	किर्तिपुर, तुफानडाँडा, तुफानडाँडा, अत्तरिया धनगढी
१०	राई, सल्लाघारी, स्याउले, बागबजार	राई, बुडाली, भडार, भण्डारी गाउँ, विजोडा	३३००	१/२ कि.मि. देखि ७ कि.मि.	खाद्य सामग्री, घरायसी सामान	भटमास, दाल, फलफुल, तरकारी, दुध, मासु, अण्डा	डडेल्धुरा
११	डडेल्धुरा	फिन्नेकोड, लिटिर गाउँ, पालीगाउँ, बरडा, रुपालीगाउँ		२० मिनेट	खाद्य सामग्री, घरायसी सामान, बीउविजन	दुध, तरकारी, स्थानिय हस्तकलाका सामान	डडेल्धुरा, अत्तरिया धनगढी

३.२ बजारिकरणका चुनौतीहरु:

गोष्ठीका सहभागीहरुको धारणा अनुसार हाल लघु उद्यमीहरुको ५० प्रतिशत जति सहजरूपमा वजारीकरण हुन सकेको छ भने वजारीकरणमा निम्न अनुसारका चुनौतीहरु रहेको पाइयो ।

- आवश्यक पूर्वाधार नहुनु जस्तै हाटबजार, विक्रि कक्ष, सौगात गृह, कोशेलीघर तथा सडक सञ्जाल आदी ।
- सुरक्षित भण्डारण तथा चिस्यान केन्द्र नभएका कारणले खासगरी फलफूल तथा तरकारीका उद्यमीहरुले सस्तो मूल्यमा आफ्नो उत्पादन विक्रि गर्नुपर्ने भएको हुदाँ अपेक्षित लाभ प्राप्त गर्न नसकेको ।
- संकलन केन्द्रको अभावले स्थानीय उत्पादनलाई संकलन गरी थोकमा वजारमा पुराउन नसक्ने अवस्था भएकाले उद्यमी व्यवसायीहरुले टाढाका वजारमा आफ्नो उत्पादित सामग्री खासगरी फलफूल तथा तरकारी र जडिवुटि पुराउन नसक्नु तथा वजारमा लामो समय खर्च गर्नुपर्ने अवस्था ।
- स्थानीय स्तरमा उत्पादित बस्तुको उपभोगमा आम उपभोक्ताको आकर्षण हुन नसक्नु एउटा चुनौती हो भने स्थानीय उत्पादनको विषयमा प्रचार प्रसार हुन नसक्नु ।
- कृषि व्यवसायको सन्दर्भमा मागमा आधारित उत्पादनमा विविधीकरण हुन नसक्नु वजारीकरणको चुनौति हो ।
- व्यवसायिक सोचका साथ उत्पादन नहुनु र उत्पादित बस्तुहरुको गुणस्तरले अन्य उस्तै सामान संग प्रतिस्पर्धा गर्न नसक्नु ।
- उत्पादित बस्तुहरुको लेबलिङ्ग र प्याकेजिङ्गको उचित व्यवस्था गर्न नसक्नु ।
- उत्पादित बस्तुहरुको ग्रेडिङ्ग नभै वजारमा पठाइने कारणले गर्दा उपभोक्ताहरु उत्पादन प्रति आकर्षित नहुनु ।
- वाली वीमाको उचित जानकारी नभएको कारण जोखिम मोलेर उत्पादन गर्नुपर्ने बाध्यता रहेको छ ।

३.३ श्रोत साधनको संभावना र संभाव्य उद्यम आँकलन

प्रायः लघु उद्यमहरु स्थानीय श्रोत साधन, सीप र बजार सम्भावनाका आधार स्थापना हुने भएका हुँदा अमरगढी नगरपालिका भित्र के कति कुन प्रकारका श्रोत साधन उपलब्ध हुन सक्छन् र स्थानीय तहमा के कस्ता सीपहरु उपलब्ध छन् र बजार लगायत अन्य सम्भावनाहरु के छन् भनी पहिचान गर्नु यो श्रोत साधन सर्भेक्षणको मूल उद्देश्य हो । यसका निहित उद्देश्यहरु निम्न अनुसार छन् :

- छरिएर रहेका कृषि, वनपैदावार, पशु तथा धार्मिक तथा पर्यटकीय क्षेत्र जस्ता व्यवसायिक रूपमा उपलब्ध हुने श्रोत तथा साधनहरुको लिष्ट तैयार गर्ने, जसका आधारमा नयाँ उद्यमहरु स्थापनाका लागि आधार तैयार होस् ।
- दुरदराजमा अवसरको पर्खाईमा रहेका शिल्पीहरुको पहिचान गर्ने, जसबाट आगामी दिनमा लघु उद्यमी स्थापनामा यिनिहरुलाई समेट्न सकियोस् ।
- बजार सर्भेक्षणबाट स्थानीय तहको आर्थिक गतिविधिहरुको आँकलन गर्ने, जसबाट लघु उद्यमीहरुको उत्पादनको बजारमा स्थान सुनिश्चित गर्न सहयोग पुगोस् ।

- एक वडा एक उत्पादनको अवधारणा अनुसार लघुउद्यमीहरु सिर्जना गरी तिनीहरुको स्तरोन्नती गर्न सकियोस् ।

नेपालका अधिकांस गाउँ तथा नगरका जनताको जीविकोपार्जको मूल श्रोत कृषि हो तर निर्वाहमुखि कृषि प्रणालीबाट गरीव तथा विपन्न वर्गको जिविकोपार्जनमा थप चुनौति वन्दै गएको छ । तसर्थ यस्ता कृषकहरुलाई व्यवसायिक कृषकको रुपमा रुपान्तरित गर्नु अनिवार्य भैसकेको छ । त्यसैगरी वन पैदावारमा आधारित श्रोत साधनलाई सुरक्षित दोहनका साथ दिगो उपयोग गरी वन तथा वातावरणको सहि उपयोगबाट अधिकतम् लाभ लिन सक्ने गरी यिनमा आधारित उद्यमहरुको विकास तथा परम्परागत सीप र प्रविधिलाई अधिकतम् उपयोगको वातावरण तैयार गरी यस क्षेत्रको जिविकोपार्जन लघु उद्यमको माध्यमबाट थप सहज बनाउनु पर्ने खाँचो छ । त्यसैगरी स्थानीय स्तरमा रहेका कतिपय पर्यटनको सम्भावना भएका हाम्रा प्रकृतिक तथा धार्मिक सम्पदाहरु ओभ्हेलमा परी वा त्यसको उपयोको सम्भावना पहिचान गर्न नसकी स्थानीयहरुले त्यसबाट लिनसक्ने फाईदा पनि लिन नसकिरहेको अवस्था छ । तसर्थ यस्ता सम्भावनाहरुलाई उजागर गर्नु पनि आवश्यक छ । यहि कारणले अमरगढी नगरपालिकाको श्रोत साधन र बजारको सर्भक्षण गर्नु परेको हो ।

लघु उद्यम भनेका ज्यादै सानो लगानीमा संचालन गरिने उद्यमहरु हुन् जसमा सानान्यतया ज्यादै न्युन पूँजी भएका अति विपन्न तथा विपन्न वर्गका मानिसहरु या त परम्परागत सीप र प्रविधिको उपयोग गरी या त स्थानीय स्तरमा विकास गर्न सकिने सीपमा आधार भै बढी मात्रामा संलग्न हुन्छन् । यस्ता उद्यमहरु बाह्य श्रोत साधनमा आधार भएर संचालन गर्न पूँजी, बजार, सीप तथा प्रविधिका आधारमा संभव हुँदैनन् ।

हाम्रो देशमा श्रोत साधनको अभाव भन्दा पनि भैरहेको श्रोत र साधनको पहिचान गर्न नसक्नु बढी समस्याको रुपमा देखिन्छ । लक्षित वर्गमा उद्यमशीलताको ज्ञानका अभावका अतिरिक्त छरिएर रहेको श्रोत तथा साधनलाई एकत्रित गरी लघु उद्यमहरुको स्थापनाबाट अति गरिव तथा गरिव वर्गमा रोजगारी श्रृजना तथा आय बृद्धिमा जोड दिने सोचाईमा आधारित विकासको आयामलाई हालसम्म खासै महत्वको रुपमा नहेरिएको अवस्था छ । तसर्थ स्थानीय स्तरमा श्रोत साधन भएर, मनमा उत्साह भएर तथा हातमा सीप भएर तथा सीप हसिल गर्ने सम्भावना भएर पनि आफ्नो रोजगारी श्रृजना गर्न नसकी युवा पुस्ता गाउँनै खालि गरी विदेशिनु पर्ने बाध्यताको अवस्था छ । तसर्थ स्थानीय श्रोत साधन भनेको लघु उद्यमहरुको आधार भएको हुँदा अमरगढी नगरपालिकामा लघु उद्यमीको विकास गर्न यो श्रोत साधन सर्भक्षण अति आवश्यक पर्न गएको हो ।

योजना तर्जुमा गोष्ठी बाट उपलब्ध सूचना तथा श्रोत सर्भक्षणका आधारमा संक्षिप्तरुपमा हेर्दा यस अमरगढी नगरपालिकाका सम्पूर्ण वडाहरुमा कृषि, पशु र वन पैदावारमा आधारित कच्चा पदार्थहरु र पर्यटकीय स्थल तथा उपलब्ध सीप र प्रविधि निम्न टेबुलमा देखाईए अनुसार भएको पाईयो:

श्रोत साधनको संभावना र संभाव्य उद्यम आँकलन

१. कृषि पैदावारमा आधारित श्रोत साधनको सम्भावना र सम्भाव्य उद्यम आँकलन

वडा नं	ठाँउको नाम	व्यवसायिक रुपमा उपलब्ध हुनसक्ने श्रोत साधनको विवरण	पाईने स्थानहरु	सम्भावित परिमाण	श्रृजना गर्न सकिने संभाव्य उद्यमहरु	सम्भावित संख्या
१	पुरै क्षेत्र	उर्वर जमिन, सिंचाई, सडक, कोल्डस्टोर	वडाका सबै एरिया		आलुको बीउ उत्पादन, मसलाजन्य उत्पादन ब्या. तरकारी खेती फलफुल नर्सरी तरकारी बीउ उत्पादन ब्या. भटमास खेती फलफुल खेती	२०० १० ५०० ५ १० ५० १५०
२	पुरै क्षेत्र	उर्वर जमिन, आलु, तरकारी मसला, माछा	वडाका सबै एरिया		ब्या. तरकारी उत्पादन आलु, मसला, माछापालन, भटमास, तरकारी बीउ,	१५० ५० २० १५ १०० १०
३	पुरै क्षेत्र	उर्वर जमिन, सिंचाई, सडक, कोल्डस्टोर	वडाका सबै एरिया		आलुको बीउ उत्पादन, ब्या. आलु उत्पादन दलहन (सिमी, मास, केराउ)	४० २० २०

					ब्या. तरकारी खेती ब्या. भटमास खेती हिउँदै फलफुल खेती अमिलोजातको फलफुल खेती फलफुल नर्सरी चुक प्रशोधन	१०० २० १०० ५० १ १
४	पुरै क्षेत्र	भटमास, तरकारी, फलफुल	खलंगा, सुनेडा, भलिया, छरडी		भटमास तेल, नमकिन, टमाटर सस, जुस	२ १ २ ३
५	पुरै क्षेत्र	तरकारी, बीउविजन, आलु, कागती	पुरै क्षेत्र		ब्यावसायिक तरकारीखेती तरकारी संकलन बेमौसमी तरकारीखेती पुष्प व्यवसाय	२० १ २० १०
६	पुरै क्षेत्र	सिंचाईको सुविधा (२४ घण्टामा १४८००० लीटर)	पुरै क्षेत्र		ब्या. तरकारीखेती, आलु, अदुवा, बेसार (मसला उद्योग)	११० १०० १००
७	पुरै क्षेत्र	धान, मकै, गहुँ, भटमास, पराल	पुरै क्षेत्र		भटमास प्रशोधन, मकैको बीउ उत्पादन, दाना उद्योग	२०० जना १५० जना १०० जना

८	पुरै क्षेत्र	तरकारी, बाँस निगालो, फलफुल, चिउरी	पुरै क्षेत्र		ब्यावसायिक तरकारी खेती चीउरी घिउ उद्योग	२० जना १ वटा
९	पुरै क्षेत्र	भटमास, तरकारी, चीउरी, दलहन	पुरै क्षेत्र		भटमास प्रशोधन, ब्यावसायिक तरकारी खेती चीउरी घिउ उद्योग मह उत्पादन	२० जना २० जना १ वटा २५ जना
१०	पुरै क्षेत्र	भटमास, तरकारी, फलफुल, मसला	पुरै क्षेत्र		भटमास उत्पादन, ब्यावसायिक तरकारी खेती मसला उद्योग, जुस उत्पादन	२० ५० १ १
११	पुरै क्षेत्र	सिंचित जमिन, उर्वर भुमी, सिंचाई	फिलेकोट, वरडा		नर्सरी ब्यावसायिक तरकारी खेती	५ जना ३० जना

२ पशु पैदावारमा आधारित श्रोत साधनको संभावना र सम्भाव्य उद्यम आँकलन

वार्ड.नं	ठाउँको नाम	ब्यवसायिक रुपमा उपलब्ध हुनसक्ने श्रोत साधनको बिबरण	पाईने स्थानहरु	सम्भावित परिमाण	श्रृजना गर्न सकिने संभाव्य उद्यमहरु	सम्भावित संख्या
१		चरनक्षेत्र, घाँस, सा. वन			उन्नत घाँस खेती, कुखुरा पालन, बाखा पालन जर्सी गाई	५ वटा २०० ५ वटा फार्म १०

					गड्डी भैसी पालन अंगोरा खरायो पालन	५ २
२	पुरै क्षेत्र	चरनक्षेत्र, घाँस, सा. वन			बाखापालन कुखुरापालन भैसीपालन डेरी	५० ५ ५ १
३	पुरै क्षेत्र	चरनक्षेत्र, घाँस, सा. वन			बाखापालन कुखुरापालन भैसीपालन डेरी	२५ १० ५ १
४	पुरै क्षेत्र	गाई, भैसी बाखा, कुखुरा	भलिया, हरडी, सुर्गो, खलंगा		डेरी, दुग्धजन्य पदार्थको उत्पादन मासुपसल	१ वटा ६ ४
५	पुरै क्षेत्र	गाई, भैसी बाखा, कुखुरा बंगुर	पुरै क्षेत्र		ब्यावसायिक पशुपालन दुग्धजन्य पदार्थको उत्पादन मासु उत्पादन	१३० जना ५ वटा ४
६		लेकाली बस्ती, अल्लो, लोक्ता, बाँस			जर्सी गाई, बाखा पालन भैसीपालन	१० परिवार १२ २०
७	पुरै क्षेत्र	गाई, भैसी बाखा,	पुरै क्षेत्र		ब्यावसायिक पशुपालन	५०

					दुग्धजन्य पदार्थको उत्पादन	५
					मासु उत्पादन	२
८	पुरै क्षेत्र	गाई, भैसी बाखा, कुखुरा, बंगुर	पुरै क्षेत्र		दुध संकलन डेरी व्यवसाय	१
					मासु उत्पादन	५
९		गाई, भैसी बाखा, कुखुरा, बंगुर			ब्यावसायिक बाखा पालन	२५
					दुग्धजन्य पदार्थको उत्पादन	१५
					मासु उत्पादन	३
					अण्डा संकलन केन्द्र स्थापना	१ वटा
					पाठापाठी उत्पादन	३
१०	पुरै क्षेत्र	भैसी बाखा, कुखुरा	बुडाली, राई विजोडा, भडार		मासुजन्य उद्योगको स्थापना	१ वटा
					अण्डा उत्पादन	२ वटा
					डेरी	१ वटा
११	पुरै क्षेत्र	वनजंगल, डालेघाँस, चरनक्षेत्र	पालीगाउँ, सल्लाघारी, रुपाली गाउँ, रडुवा		ब्यावसायिक बाखा पालन	१० जना
					ब्यावसायिक भैसी पालन	१० जना
					ब्यावसायिक कुखुरा फार्म	३ वटा

३ वन पैदावार तथा खनिज आधारित श्रोत साधनको सम्भावना र सम्भाव्य उद्यम आँकलन

वार्ड नं	ठाँउको नाम	ब्यवसायिक रुपमा उपलब्ध हुनसक्ने श्रोत साधनको बिबरण	पाईने स्थानहरु	सम्भावित परिमाण	श्रृजना गर्न सकिने संभाव्य उद्यमहरु	सम्भावित संख्या
१	पुरा वार्ड	सामुदायिक वन, राष्ट्रिय वन, लोक्ता अल्लो, बाँस	पुरा वार्ड		अल्लोको धागो हाते कागज बाँसको सामग्री खंगारुको लाठी	२ ५ १० १
२						
३	पुरै क्षेत्र	सामुदायिक वन, निगालो, उत्तीस, राष्ट्रिय वन, निगालो, जडिबुटी, लोक्ता, अल्लो, सिस्नु, रिट्टा			रिट्टा संकलन जडिबुटी खेती, संकलन, बाँस निगालोको सामग्री, अलैचि खेती, तेजपत्ता उत्पादन दालचिनी अम्रिसो खेती हाते कागज सिस्नुपाउडर, फर्निचर आयुर्वेद औषधी लोक्ता नर्सरी	१ २ १० २ ५ २ २ ३ ५ २० १ १

४	पुरा वार्ड	सल्ला, दालचिनी, अमला, बोजो लगायत जडिबुटी	भलिया, हरडी, सुर्गो, खलंगा	फर्निचर, आयुर्वेद औषधी, तारपिनतेल	१०
५	पुरा वार्ड	जडिबुटी, काठ	रिसीखोला सा. वन, साराउजिकाघाडी सा. वन (डकले)	फर्निचर जडिबुटी खेती	३ ३०० जना
६		लेकाली वस्ती, अल्लो, लोक्ता, काठ, वनजंगल		अल्लो प्रशोधन क्विवि खेती फर्निचर ओखर उत्पादन टिमुरखेती बाँसजन्य उत्पादन दाना उत्पादन दालचिनी	३० परिवार १० परिवार ३ जना १० ५ ७ १ ५
७	पुरा वार्ड	जडिबुटी, काठ	शिखर स. सा. वन, सितल सा. वन	फर्निचर टिमुर खेती	२ १०
८	पुरा वार्ड	जडिबुटी, काठ, सल्लाको खोटो, वनजंगल	पुरा वार्ड	नर्सरी, फर्निचर, दुनाटपरी खोटो संकलन	१ ३ २० जना ४

९	पुरा वार्ड	जडिबुटी, काठ, वनजंगल	हर्नक, रिसीखोला		फर्निचर, जडिबुटी संकलन	५ ५
१०	पुरा वार्ड	सल्ला, भ्याउ	चिउरी वहड, बर्दशिम		फर्निचर, भ्याउ संकलन	१ १

४ बिशेष सीप तथा सेवामा आधारित श्रोत साधनको सम्भावना र सम्भाव्य उच्चम आँकलन

वार्ड नं	ठाउँको नाम	ब्यवसायिक रुपमा उपलब्ध हुनसक्ने श्रोत साधनको बिबरण	पाईने स्थानहरु	सम्भावित परिमाण	श्रृजना गर्न सकिने सम्भाव्य उच्चमहरु	सम्भावित संख्या
१	सबै क्षेत्र	मोटरसाइकल मर्मत, आरन ब्यवसाय, किराना पसल, होटेल ब्यवसाय			मोटरसाइकल मर्मत, आरन ब्यवसाय, किराना पसल, होटेल ब्यवसाय	१ ३ ५ २
२	सबै क्षेत्र	आरन, कुटानी, पिसानी, टेलरिङ्ग, प्लम्बिङ, जुत्ता सिलाई	सबै क्षेत्र		आरन, कुटानी पिसानी, टेलरिङ्ग, प्लम्बिङ, जुत्ता सिलाई	२ २ १ २ २
३	सबै क्षेत्र	वायरिङ, प्लम्बिङ, कम्प्युटर टिभि मर्मत, सिलाईकटाइ	सबै क्षेत्र		वायरिङ, प्लम्बिङ, कम्प्युटर टिभि मर्मत,	५ ४ ५

					सिलाईकटाई,	१०
४	सवै क्षेत्र	वायरिड, प्लम्बिड, कम्प्युटर टिभि मर्मत, सिलाईकटाई, होजियारी	सवै क्षेत्र		वायरिड, प्लम्बिड, कम्प्युटर टिभि मर्मत, सिलाईकटाई, होजियारी	२०
५	बजार क्षेत्र	वायरिड, पेन्टिड, कम्प्युटर टिभि मर्मत, सिलाईकटाई	बजार क्षेत्र		वायरिड, पेन्टिड, कम्प्युटर टिभि मोबाइल मर्मत, सिलाईकटाई,	१०० १०० ५० ५०
६		तामाका भाँडा, पित्तल, काँसका भाँडा (आँस)			तामाका भाँडा, पित्तल, काँसका भाँडा (आँस) लाहा चुरा हाते कागज बाँसका सामग्री	२०० २० ५ ४ ६
७	सवै क्षेत्र	बाँस निगालो	पोखरा क्षेत्र		हस्तकला सामग्री	१००
८	सवै क्षेत्र	बाँस निगालो, सिलाईकटाई, सिकर्मी, डकर्मी, प्लम्बिड, वाइरिड,	सवै क्षेत्र		सिलाईकटाई, सिकर्मी, डकर्मी, प्लम्बिड, वाइरिड, स्थानिय बाजा मर्मत	५ ५ १० १० १२ ५
९	सवै क्षेत्र	सिलाईकटाई, सिकर्मी, डकर्मी, वाइरिड,	सवै क्षेत्र		सिलाईकटाई,	३०

		आरन, मोबाइल, टिभि मर्मत, छालाजुत्ता			सिकर्मी, डकर्मी, वाइरिड, आरन, मोबाइल, टिभि मर्मत, छालाजुत्ता	२५ २५ ३० ५ १५ ५
१०	सवै क्षेत्र	हेयर कटिड, सिकर्मी, डकर्मी, प्लम्बिड, मुर्तीकला	बुडाली, राई विजोडा, भडार		हेयर कटिड, हस्तकला, डकर्मी, प्लम्बिड, मुर्तीकला	२ १० २० १० २
११	बजार क्षेत्र	आरनको काम, कृषि औजार	बजार क्षेत्र		आरनको काम कृषि औजार डकर्मी सिकर्मी प्लम्बर	२ १ १ १

५ धार्मिक तथा पर्यटकीय स्थलमा आधारित श्रोत साधनको सम्भावना र सम्भाव्य उद्यम आँकलन

वार्ड नं	ठाउँको नाम	व्यवसायिक रुपमा उपलब्ध हुनसक्ने श्रोत साधनको बिबरण	श्रृजना गर्न सकिने सम्भाव्य उद्यमहरु	सम्भावित संख्या
१				
२		बुढीघटाल मन्दिर	फलफुल बगैचा, पुष्प व्यवसाय होटल	१५ १
३				
४		शिवालय, समेजी मन्दिर, बैजनाथ मन्दिर	पर्यटन	४
५		अमरगढी किल्ला, कालिका मन्दिर, आसिग्राम मन्दिर, घटालबाबा मन्दिर	पुष्प खेती, नक्सा, मुर्ती व्यवसाय पार्क निर्माण	६
६				
७	पोखरा, उग्रतारा, मडगाउँ	राकलतोली गुफा, उग्रतारा मन्दिर, समैजि मन्दिर, शैलेश्वरी मन्दिर	पुष्प खेती तथा पुष्प व्यवसाय, पूजा सामाग्री पसल, पर्यटन	५०
८		उग्रतारा मन्दिर, शैलेश्वर महादेव मन्दिर, रिसी खोला, विरपत्रा वनक्षेत्र, कैलपाल क्षेत्र	पुष्प व्यवसाय, पूजा सामाग्री पसल, पर्यटन	१२

९		असिग्राम, भुमिराज, कोल्दुका कोट, गौरापर्व	पुष्प व्यवसाय, पूजा सामाग्री पसल, पर्यटन	३
१०		सहश्रलिङ्ग मन्दिर	पुष्प व्यवसाय, पूजा सामाग्री पसल, पर्यटन	४

३.४ उद्यम विकासका चुनौती तथा समस्या विश्लेषण:

यस नगरपालिकामा उद्यम विकासको लागि प्रशस्त सम्भावना छ, र विभिन्न सेवा प्रदायकहरुबाट उद्यम विकासका प्रयासहरु भैरहेका पनि छन् । यति हुँदाहुँदै पनि उद्यम विकासका लागि निम्न अनुसारका चुनौतीहरु तथा समस्याहरु देखिएका छन्:

३.४.१ चुनौतीहरु:

- बाढीको समस्या
- लक्षित व्यक्ति तथा सरोकारवाला निकायको इच्छाशक्ति नहुनु
- कानुनी जटिलता
- लक्षित वर्गलाई उपयुक्त प्रविधिवारे पूर्ण जानकारी नहुनु ।
- ठूलठूला मेसिनबाट उत्पादन भएका सामग्री संग प्रतिस्पर्धा गर्न गाह्रो भएको ।
- दातृ निकाय तथा गै.स.स.हरुले कार्यक्रम अनुसारका फरक फरक कार्यान्वयन गर्ने नीति रहेको छ, जस्तै कृषि, पशु, वन, महिला बालबालिका, गरिवि निवारण कोष जस्ताका लक्षित समूह समान भएतापनि उनीहरुको उद्यम विकासमा गरिने गतिविधी फरक गरिएका छन् । जसरी मेडेप मोडलमा ६ वटा विभिन्न चरणमा व्यवसाय विकासमा सहयोग गरिन्छ भने कतिपयले एउटा दुईटा चरणमा मात्र सहयोग गर्ने गरिएको छ । यसले गर्दा एउटै किसिमको नतिजा भेटन नसकिएको ।
- लगानी मैत्री वातावरण नहुनु जस्तो सबैभन्दा गरिबलाई सबैभन्दा चर्को व्याज,
- संस्थागत खरिदमा १० प्रतिशत महँगो भएतापनि स्थानीय उत्पादनलाई प्राथमिकता दिने प्रावधान हुँदाहुँदै पनि कार्यान्वयन नहुनु ।
- उद्यमीलाई नीतिगत प्रावधानकाबारेमा पूर्ण जानकारी नहुनु र उद्यमी त्यसप्रति सचेत नहुनु ।
- भएका स्रोत साधनलाई उद्यम मैत्री नबनाईनु ।
- रेमिट्यान्सलाई उद्यमशील क्षेत्रमा प्रवाह नगर्ने ।
- अति गरिबको स्रोत साधनमा पहुँच बृद्धि सहज हुन नसक्नु ।
- साना व्यवसाय गर्न चाहनेले धितोको अभावमा ऋण नपाउने र पाएपनि चर्को व्याज तिर्नुपर्ने ।
- स्थानीय सीपलाई पहिचान र प्रोत्साहन गर्ने वातावरण नहुनु ।
- युवालाई व्यवसाय प्रति आकर्षित नगरिनु ।
- आवश्यक सूचनाको कमी, उपभोक्ता ज्ञानको कमी
- प्रशोधन र भण्डारणको समस्या
- उद्यमशिलताको ज्ञानको कमि
- अपर्याप्त सीप र अधुरो ज्ञान
- उद्यमशील संस्कारको कमिले गर्दा सहयोग छुटि सकेपछि व्यवसायिक दिगोपना नहुनु ।
- लघुउद्यमीका उत्पादनको राम्रोसंग बजार व्यवस्था नहुनु र उद्यमिलाई बजारको बारेमा ज्ञानको कमि
- स्थानिय श्रोत र साधनमा आधारित उद्यम स्थापना नहुनु

- देखासिखीमा एकै प्रकारका उद्यम स्थापना गरिनु र फरक तरिकाले नसोच्नु
- उद्यम स्थापनाका लागि अप्ठ्यारा कानूनी प्रावधान
- परम्परागत सीपमा आधारित पेशा सम्मानित नहुनु र सो पेशालाई आधुनिकिकरण गर्नेतर्फ ध्यान नदिनु
- उद्यम विकासमा काम गर्ने सेवा प्रदायकहरु स्थाई नहुनु
- उद्यमलाई निरन्तरता नदिनु
- गुणस्तरिय र प्रतिस्पर्धी उत्पादन नहुनु
- बजारको माग अनुसारको उत्पादन नहुनु
- मानिसमा उद्यमशीलता संस्कारको विकास नहुनु
- दक्षजनशक्ति विदेश पलायन हुनु
- आवश्यक प्राविधिक सेवा उपलब्ध नहुनु
- नयाँ प्रविधि सहज रूपमा उपलब्ध नहुनु ।
- ढुवानीको समस्या ।

३.४.२ बित्तीय सेवा प्रदायकहरु:

यस अमरगढी नगरपालिका अन्तरगत १५ वटा सहकारी संस्थाहरु र १९ वटा बैंक तथा बित्तीय संस्थाहरु छन् तापनि लघु उद्यमी हरुको सहज पहुँच बृद्धि गर्न थप प्रयास गर्नुपर्ने छ ।

३.४.३ समस्या विश्लेषण:

समस्या विश्लेषण तालीका

लघु उद्यम विकासका क्षेत्रमा देखिएका समस्याहरु	तत्कालिन असर	मूख्य कारणहरु	अन्तरनिहित कारणहरु	समाधानका सम्भावित उपायहरु	लिनुपर्ने मूख्य-मूख्य रणनीतिहरु
उद्यमशील संस्कार नहुँदा मानव स्रोत विदेश पलायन	उर्जाशील जनशक्तिको अभाव	मानव स्रोत विदेश पलायन हुनु	रोजगारीको अभाव	रोजगारमूलक व्यवसाय प्रबर्द्धनमा जोड दिनुपर्ने	बजारमुखी तथा रोजगार मुखी व्यवसाय पहिचान गर्ने ।
स्थानीय उत्पादनलाई प्राथमिकता नदिनु	स्थानीय उत्पादनको विक्री कम हुनु	गुणस्तरमा प्रतिस्पर्धी बन्न नसक्नु	व्यवसायिक सीपमा कमी	व्यवसायिहरुको सीप विकास गर्नुपर्ने	स्थानीय उत्पादनको बजार प्रबर्द्धनमा जोड दिने र सरकारी, गैह्र सरकारी संस्थाहरुले अनिवार्य रूपमा १० प्रतिशतसम्म महँगो भएपनि स्थानीय उत्पादन प्रयोग गर्न

लघु उद्यम विकासका क्षेत्रमा देखिएका समस्याहरू	तत्कालिन असर	मूख्य कारणहरू	अन्तरनिहित कारणहरू	समाधानका सम्भावित उपायहरू	लिनुपर्ने मूख्य-मूख्य रणनीतिहरू
					पैरवि गर्ने ।
अरु उत्पादकहरूसँग प्रतिस्पर्धा गर्न नसक्नु	प्रतिस्पर्धाको बजारमा टिक्न नसक्नु	लगानीको तुलनामा उत्पादनको मात्रा कम भएकोले	प्रविधिको अपुग	प्रविधि विकास	उपयुक्त प्रविधिको आवश्यकता बारे अध्ययन गरी प्रविधि भित्र्याउन जोड दिने
मूल्य श्रृंखलाका हरेक तहमा एउटै व्यक्ति/समूह जिम्मेवार हुन खोज्नु	न्यून सफलता	क्षमता भन्दा बढी जिम्मेवारी	कम मुनाफा हुँदा अरुको ज्याला दिन नसक्नु	उत्पादनको मात्रा बृद्धि गरी मूल्य श्रृंखलाका अन्य पक्षसँगको सहकार्य बृद्धि गर्ने	उत्पादन क्षमताको अध्ययन गरी उत्पादन बृद्धिको आवश्यक रणनीतिक हस्तक्षेप गर्ने
व्यवसायिक अवसरको पहिचान तथा विश्लेषण नहुनु	बजारले नमागेको व्यवसाय शुरु भए	पर्याप्त बजार विश्लेषण नहुनु	व्यवसायीको बजार विश्लेषण सहितको व्यवसायिक योजना नहुनु	व्यवसाय शुरु गर्नु पूर्व देखि निरन्तर बजार विश्लेषण गर्नुपर्ने	बजार विश्लेषण बाट उपयुक्त देखिएका व्यवसाय संचालन गर्न उत्प्रेरित गर्ने
उत्पादन गुणस्तरीय नहुनु	विक्री भएन	प्रतिस्पर्धामा टिक्न नसक्नु	मूल्य र गुणस्तरको अनुपात नमिल्नु	गुणस्तर विकास र मूल्य निर्धारण बारे व्यवसायीलाई उचित परामर्श दिनुपर्छ	मूल्य गुणस्तर र बजारको अन्तर सम्बन्ध बारे अनुशिक्षण दिने ।
गाँउ विकासमा भौतिक पूर्वाधार मात्र प्राथमिकतामा पर्नु र लघु उद्यम छाँयामा पर्नु	उद्यमिले पछाडी परेको महसुस गर्छन् ।	विकासे अफिसहरूको मनोगत धारणा	नीतिगत व्यवस्था बाध्यात्मक नहुनु	बजेटको निश्चित प्रतिशत लघु घरेलु तथा साना उद्यम प्रबर्द्धनमा लगाउने नीति	संस्थागत उपयोगका लागि स्थानीय उत्पादनलाई प्राथमिकता दिन पैरवि गर्ने

लघु उद्यम विकासका क्षेत्रमा देखिएका समस्याहरू	तत्कालिन असर	मूख्य कारणहरू	अन्तरनिहित कारणहरू	समाधानका सम्भावित उपायहरू	लिनुपर्ने मूख्य-मूख्य रणनीतिहरू
				हुनुपर्छ	
उद्यम विकासका लागि उपयुक्त प्रविधि बारे जानकारी नहुनु, भित्र्याउन नसक्नु र प्रयोमा ल्याउन नसक्नु	स्थानीय उत्पादन पछाडी परेको	लागत र गुणस्तर प्रतिस्पर्धी बन्न नसक्नु	पुरानो प्रविधि, प्रविधिको अल्पज्ञान र प्रविधिलाई कम महत्व दिने परिपाटी	बजारमा प्रतिस्पर्धा गर्न सक्ने गरी उत्पादन गर्ने प्रविधि भित्र्याउने	उपयुक्त र आवश्यक प्रविधिको पहिचान गरी भित्र्याउने
परम्परागत प्रवृत्ति र चिन्तन बाट बाहिर निस्केर उद्यमी चिन्तन नहुनु	व्यवसाय धरासायी भए	घाटा भयो	उद्यमशील सीपको अभाव	उद्यमशीलताको विकास हुनुपर्ने	गा.बि.स. भित्र उद्यमशीलताको पैरवि व्यापक गर्ने
कृषिलाई व्यवसायीकरण गर्न नसक्नु	निर्वाहमुखि मात्र बन्न गयो	कृषिलाई उद्यमको रूपमा स्वीकार नगर्नु	अबको कृषि निर्वाहमुखि नभई देशको सबैभन्दा ठूलो उद्यम हो र करिब ८०% कृषक यसका मालिक हुन भन्ने रणनीतिक अभाव	कृषि उद्यम विकास कार्यक्रम लागू गर्नुपर्छ	उद्यमी विकास पाठ्यक्रममा कृषि उद्यम विकास पाठ्यक्रमलाई पनि समायोजन गरेर लैजाने ।
बजारीकरणको संजालमा आउन नसक्नु	बाहिरी बजारमा पहुँच भएन	संजालमा पहुँच नहुनु	त्यसको न्यूनतम ज्ञान नहुनु	बजार संजाल संग सम्पर्क सूत्रको काम	स्थानीय उत्पादनलाई बाहिरी बजारको संजालमा आबद्ध गर्दै

लघु उद्यम विकासका क्षेत्रमा देखिएका समस्याहरू	तत्कालिन असर	मूख्य कारणहरू	अन्तरनिहित कारणहरू	समाधानका सम्भावित उपायहरू	लिनुपर्ने मूख्य-मूख्य रणनीतिहरू
				गर्नुपर्ने	लैजाने
लघु उद्यममा गुणस्तर र निरन्तरता भन्दा पनि संख्यालाई मात्र ध्यान दिनु	खुलेका उद्योगहरू पनि बन्द भए	संख्यात्मक प्रगतिलाई ठूलो मान्ने प्रवृत्ति	कार्यक्रमका उद्देश्यहरू पनि संख्या केन्द्रित भएर	संख्या भन्दा गुणस्तर र आयस्तर बृद्धि केन्द्रित उद्देश्य र कार्यक्रमहरू हुनुपर्ने	उद्यमहरूको स्तर अध्ययन गरी गुणस्तर बृद्धिको लागि विशेष जोड दिने

खण्ड - ४ आगामी ५ वर्षको रणनीतिक योजना

४.१ पृष्ठभूमि

विकासोन्मुख मुलुक नेपालको आर्थिक विकासका लागि उल्लेखनीय योगदान पुऱ्याउन सक्ने सम्भाव्यता रहेका नेपाली उद्योगहरूको विकास र प्रवर्द्धन आजको अपरिहार्य आवश्यकता हो । नेपाल सरकारको तेह्रौँ योजना (आर्थिक वर्ष २०७०/७१-२०७२/७३) ले पनि वि.सं. २०७९ (सन् २०२२) भित्र नेपाललाई अल्प विकसित मुलुक बाट विकासशील राष्ट्रमा स्तरोन्नति गर्ने दीर्घकालीन सोच राखी देशमा व्याप्त आर्थिक तथा मानवीय गरिबी घटाई आम जनताको जीवनस्तरमा प्रत्यक्ष परिवर्तनको अनुभूति दिलाउने उद्देश्य लिएको छ । यसका लागि निर्यात प्रवर्द्धन र आयात प्रतिस्थापनमा सहयोग पुऱ्याउने खालका वस्तुहरूको देशभित्रै गुणस्तरीय उत्पादन गर्ने एवम् रोजगारी प्रदान गर्नसक्ने उद्योगहरूको अझ विकास एवम् स्तरोन्नति गर्नु अपरिहार्य छ । यस्तो अवस्थामा आयात प्रतिस्थापन गर्नसक्नेमा लघु,घरेलु तथा साना उद्यमहरू अग्रपङ्क्तिमा रहेका छन् ।

तसर्थ लघु उद्यमको माध्यमद्वारा न्यून आय भएका गरिब परिवारहरूको आय वृद्धि गरी उनीहरूको जीवनस्तरमा सुधार ल्याउने लक्ष्यका साथ संयुक्त राष्ट्रसंघीय विकास कार्यक्रमको प्राविधिक सहयोगमा नेपाल सरकारले सन् १९९८ देखि नेपालका १० जिल्लाहरूबाट सुरु गरी हाल ३८ जिल्लामा पुऱ्याएको लघु उद्यम विकास कार्यक्रम जनताको आर्थिक सम्बृद्धिमा उपयोगी हुने विगतका अनुभवले पुष्टी गरेको छ । हाल यस कार्यक्रमलाई अष्ट्रेलियन एडको सहयोग प्राप्त छ ।

श्रोत सम्भाव्यताअध्ययन, सामाजिक परिचालन, उद्यमशिलताको विकास, प्राविधिक सीप, लघुकर्जामा पहुँच, बजारीकरण, उपयुक्त प्रविधि, वस्तु विविधीकरण, गुणस्तर नियन्त्रण एवं आवश्यक व्यावसायिक परामर्शजस्ता क्षेत्रहरू समेटिएको यस अवधारणालाई एकीकृत लघु उद्यम विकासको मोडेल (मेड मोडेल) भनिएको छ । यस कार्यक्रमको सफलता पश्चात नेपाल सरकारले गरिबी निवारणकालागि लघु उद्यम विकास कार्यक्रम (मेडपा) को रूपमा आ.व. २०६६/६७ देखि आन्तरिकीकरण गरी चालु आ.व. ०७४/७५ मा ७५ वटै जिल्लाका ५३७

स्थानीयतहमा कार्यक्रम संचालन भई रहेकोछ । यसैअनुरूप तत्कालिन केही नगरपालिका/गाविसहरूले गाउँ उद्यम विकास योजना तर्जुमा कार्यान्वयन कार्यविधि तथा सञ्चालन निर्देशिका, २०६७ अनुसार आफ्नो आवधिक गाउँ तथा नगर उद्यम विकास योजना तर्जुमा गरी कार्यान्वयनमा ल्याइसकेका छन् ।

स्थानीयस्तरमा स्थापना भै सञ्चालनमा रहेका लघुउद्यम तथा उद्यमीहरू सफल देखिएका, यसबाट स्थानीयस्तरमा रोजगारीको अवसर श्रृजना भएको, स्थानीय स्रोत साधनको समुचित उपयोग भएको र गरीबी न्यूनीकरणमा सहयोगी रहेको हुँदा लघु उद्यम विकास मोडललाई स्थानीय निकायहरूले आन्तरिकरण गरिरहेका छन् । उद्यम विकास रणनीतिक योजना तर्जुमा र कार्यान्वयनबाट यस पद्धतिलाई अझ व्यावहारिक र नतिजामुखी गराई स्थानीयस्तरमा थप रोजगारी र आमदानी वृद्धि गर्ने विषयहरू जिल्लाको प्राथमिकतामा रहेका छन् । यसरी सिकिएको अनुभवलाई संस्थागत गरी स्थानीय विकास प्रक्रियाको मूलप्रवाहीकरणमा ल्याउन आवश्यक देखिएको छ । यसै अवधारणा बमोजिम स्थानीय तहमा लघु, घरेलु तथा साना उद्यम विकास गर्न स्थानीय तहको अगुवाइमा उद्यम विकास रणनीतिक योजना तर्जुमा गर्ने कार्य प्रारम्भ भएको छ ।

४.२ उद्यम विकास सम्बन्धी मुख्य सिद्धान्त तथा अवधारणा :(Key Principles and Approaches):

नेपाल सरकारको चाहना बमोजिम विभिन्न विकास साभेदार संस्थाहरूको आर्थिक सहयोगमा संयुक्त राष्ट्र संघीय विकास कार्यक्रम (युएनडिपि) को आर्थिक तथा प्राविधिक सहयोगमा लघु उद्यम विकास कार्यक्रम मेडेप) कार्यान्वयन भएको हो । सन् १९९८ मा शुरु भएको यो कार्यक्रमको प्रथम चरण सन् १९९८ -२००३ मा १० जिल्ला, दोस्रो चरण सन् २००४-२००८ मा २५ जिल्ला, तेश्रो चरण सन् २००८-२०१३ मा ३८ जिल्लामा संचालन भएको र चौथो चरण सन् २०१४- २०१८ मा मेडपा कार्यान्वयन हुने ७७ जिल्लामा मेडपाको संस्थागत क्षमता अभिवृद्धिमा सहयोग गर्ने रहेको छ । यसरी चौथो चरणसम्म आईपुग्दा विभिन्न दातृसंस्थाहरू जस्तै राष्ट्र संघीय विकास कार्यक्रम (UNDP), बेलायत सरकारको अन्तर्राष्ट्रिय विकास विभाग (DFID), न्युजिल्याण्ड सरकार (NZAID) र अष्ट्रेलियन सरकारको अन्तर्राष्ट्रिय विकास संस्था (AusAID), क्यानडा सरकारको अन्तर्राष्ट्रिय विकास संस्था (CIDA) बाट प्राप्त सहयोग UNDP मार्फत परिचालन गरिएको छ । हाल चौथो चरणमा अष्ट्रेलियन सरकारको बैदेशिक मामिला तथा व्यापार विभाग (DFAT) बाट सहयोगा प्राप्त भएको छ र विभिन्न ६ चरणको मोडल सफल देखिएको छ ।

यसरी स्थापित मोडललाई मेडेपबाट आन्तरिकिकरण गराउँदै मेडपाको ५ वर्षे रणनीतिक योजना (प्रथम) ले हासिल गरेका सफलतासँगै यसलाई निरन्तरता दिई आगामी ५ वर्ष भित्रमा देशका सबै स्थानीय तहमा कार्यान्वयन गर्नका लागि मेडपा ५ वर्षे रणनीतिक योजना (२०७५/७६- २०७९/८०) दोस्रो प्रस्ताव गरेको छ । मेडपा ५ वर्षे रणनीतिक योजना प्रथमको सिद्धान्त र अवधारणामा स्थापित यस दोस्रो रणनीतिक योजनाले करिब एक लाख लघु उद्यमी सिर्जना गर्ने, एक लाख पचास हजार लघु उद्यमीहरूको स्तरोन्नति गर्ने, अति गरिब परिवारका लागि १,१०० वटा साभा सुविधा केन्द्र स्थापना गर्ने, उद्यमीहरूको बजार सम्बन्ध विकास गर्ने तथा मेडपाका सरोकारवालाहरू विशेषगरी केन्द्र, प्रदेश र स्थानीय तहका जनप्रतिनिधीहरू, कर्मचारीहरू, उद्यमी संघहरू, व्यवसाय सेवा प्रदायक संस्थाहरूको क्षमता अभिवृद्धि गर्नुका साथै मेडपाका लागि तीनै तहमा संस्थागत क्षमता विकास गर्नु रहेको छ । यस रणनीतिक योजनाको कार्यान्वयनबाट कम्तीमा १ लाख ४५ हजार जनाले

प्रत्यक्ष रोजगार पाउने तथा करिब ६५ हजार घर परिवार गरिबीको रेखा माथि आउने अनुमान गरिएको छ । यस योजना कार्यान्वयनका लागि कुल अनुमानित बजेट रु ११ अरब २ करोड ८० लाख छ जसको केहि अंश प्रदेश र स्थानीय तहबाट प्राप्त हुने अनुमान गरिएको छ । यसले निम्न सिद्धान्त तथा अवधारणहरु अंगिकार गरेको छ:

४.२.१ गरिबीको रेखामुनि रहेकालाई लक्षित गर्नु (Targeting People Living below Poverty Line) मेडपा एक लक्षित कार्यक्रम हो र यसले गरिबीको रेखामुनी रहेका वर्गको मागहरुलाई सम्बोधन गर्दछ । यस कार्यक्रमले अति विपन्न वर्ग, महिला, दलित, आदिवासी जनजातिलाई लक्ष गरी दुर्गम तथा सेवाको पहुँच कम पुगेका क्षेत्रहरुमा उच्च विकासका कार्यक्रमहरु कार्यान्वयन गर्दछ । मेडपाले नेपाल सरकारको गरिबी निवारण रणनीति अनुसार कार्यहरु गर्दै सिमान्तकृत तथा गरिबोन्मुख वर्गका लागि लक्षित कार्यक्रमहरु कार्यान्वयन गर्दछ । मेडपाले दिगो विकास लक्षको अति गरिबी र भोक निराकरण, महिला सशक्तिकरण, समावेशी विकास आदि क्षेत्रमा प्रत्यक्ष योगदान पुर्याउँदछ । नेपाल सरकारको गरिबलाई पहिचान गर्ने विशेष अभियान अन्तर्गत गरिब परिचय-पत्र वितरण भएपछि मेडपाको लक्षित वर्ग पहिचान गर्न अझ सहज वातावरण बन्दछ र यस कार्यक्रमका लक्षित वर्गहरुमा त्यस्ता परिचय- पत्र बाहकलाई समेट्न सकिनेछ ।

४.२.२ रोजगारी सिर्जना: (Employment Generation)

मेडपाको एक प्रमुख उद्देश्य रोजगार सिर्जना गर्नु हो । ग्रामीण इलाकाहरुमा मूल्य अभिवृद्धिका लागि उच्च सम्भावना भएका लघु उद्यमहरुको प्रबर्द्धन गरेर मेडपाले स्वरोजगार लगायत बढ्दो मात्रामा प्रत्यक्ष र अप्रत्यक्ष रोजगार सिर्जनामा जोड दिन्छ । क्षमता अनुसारको सिप तथा सो अनुसारको व्यवसाय शुरु गर्नमा सहयोग उपलब्ध गराउनमा यस कार्यक्रमले जोड दिएको छ ।

४.२.३ स्थानीय श्रोतहरुको उपयोग (Local Resource Utilization)

लघु उद्यममा आधारित वस्तु र सेवाहरुको विकास र प्रबर्द्धनका लागि बजारको माग र सम्भाव्य श्रोतहरुको पर्याप्त जानकारीका आधारमा स्थानीय तहहरुको छनौट गरी कार्यक्रमको शुरुवात गरिन्छ । उद्यमहरुको सफलता स्थानीय तुलनात्मक लाभलाई बढी भन्दा बढी उपयोग गर्न सक्ने समुदायको क्षमताका आधारमा निर्भर गर्दछ । स्थानीयस्तरमा उपलब्ध श्रोतहरुको पहिचान र विश्लेषण गहन रुपमा गरिन्छ । लघु उद्यमहरुको विकास र प्रबर्द्धनका लागि बजार अवसरहरुलाई दृष्टिगत गरी मागमा आधारित नाफायोग्य उद्यमहरुको छनौटमार्फत दिगो व्यवसायको लागि सुनिश्चित हुने लक्ष कार्यक्रमले लिएको छ । यसले स्थानीय श्रोतमा नकारात्मक असर पार्नेतर्फ ध्यान दिनुका साथै सहभागीहरु विच समतामूलक लाभ वितरण गर्दछ ।

स्थानीय श्रोत साधनको उपलब्धता, कच्चा पदार्थ, श्रम र मानिसको परम्परागत सिप सबै स्थानमा एकनासको हुनु पर्छ भन्ने छैन । तसर्थ उद्यमी तथा उद्यमको छनौट गर्दा यस्ता विशिष्ट सम्भाव्यता र अवसरहरुमा पर्याप्त ध्यान पुर्याउनु पर्छ । ग्रामीण बजार केन्द्र (Rural Market Center) हरु ग्रामीण उद्यमीकरणका लागि परम्परागत सम्भाव्य उद्यमका क्षेत्रका रुपमा छनौट गरिन्छन् । जिल्लामा ग्रामीण उद्यमशीलता विकासका लागि यस्ता प्रयत्नहरुले हौसला प्रदान गर्नुका साथै लघु उद्यम विकासका गतिविधिमा प्रत्यक्ष सहयोग पुर्याउछन् । न्यून उपयोग गरिएका वा पूर्णरुपमा उपेक्षा गरिएका प्राकृतिक श्रोतहरुमा आधारित भएर उद्यम खोल्न प्रोत्साहन गर्नु यस कार्यक्रमको रणनीति हुनेछ । प्रतिस्पर्धात्मक र तुलनात्मक लाभ भएका अर्धतैयारी वा तैयारी

उत्पादनहरू बढाएर मूल्य अभिवृद्धिको अवधारणालाई व्यवहारमा उतार्न सकिन्छ । प्रयोग नआएका वा खेर गैरहेका प्राकृतिक श्रोतहरूको उपयोग बढाउँदा रोजगारी तथा आय आर्जनका अवसरहरू प्रवर्द्धन हुन पुग्दछन् । यसले स्थानीय तहहरूलाई स्थानीय श्रोतको उपयोग बढाई राजश्व वृद्धिमा पनि सहयोग पुग्न सक्दछ ।

४.२.४ समावेशीकरण: (Inclusion)

असन्तुलित भौगोलिक विकास, गहिरोरूपमा जरा गाडेर बसेको आर्थिक-सामाजिक असमानता, राजनीतिक रूपमा बहिष्करणमा परेका समुदायहरूको उत्थानका लागि सार्थक प्रयत्नहरू गरिरहनु पर्छ । मेडपाले नीतिगत, संस्थागत र कार्यक्रमको तहमा लैगिंक र समावेशीकरणको सिद्धान्त अवलम्बन गरेको छ । यस अन्तर्गत प्रत्यक्ष रूपमा लक्षित गरिएका समूहहरू महिला, दलित, आदिवासी जनजाति, मधेशी, मुशिलम, अपांगता भएका व्यक्तिहरू र अन्य पछि परेका विशेषतः विपन्न वर्ग पर्दछन् ।

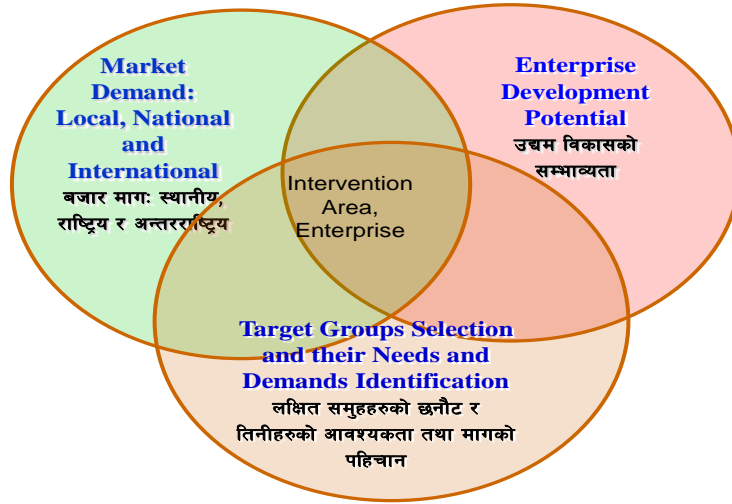
४.२.५ साभेदारी/सहकार्यको अवधारणा (Collaborative Approach)

विभिन्न संघ संस्थाहरूले गरेको प्रयास तथा कार्यक्रमहरू विच अझ बढी प्रभावकारी प्रतिफल हासिल गर्न मेडपाले विभिन्न सरकारी तथा स्थानीय तहहरू, निजीक्षेत्र, सहकारी तथा समुदायमा आधारित संघसंस्था, लघु उद्यमी समूहहरूको संघ तथा नागरिक समाजसँग सहकार्य तथा समन्वय गरी कार्य गर्नेछ । उद्यम विकास गतिविधिहरूमा उद्योग मन्त्रालयले विभिन्न सम्वद्ध मन्त्रालय तथा द्विपक्षीय र बहुपक्षीय निकायहरूसँग समन्वयकारी भूमिका निर्वाह गर्नेछ । श्रोत परिचालनलाई प्रभावकारी बनाउनका लागि पर्यटन, कृषि विकास, पशुपंछी, वन तथा भूसंरक्षण मन्त्रालयहरुविच सहकार्यात्मक रणनीतिहरू अवलम्बन गरिनेछन् । प्रदेश तथा स्थानीय तहमा समेत लघु उद्यम विकासमा सहयोग गर्ने संस्थाहरुविच प्रभावकारी सञ्जाल तैयार गरिनेछ ।

४.२.६ सम्भाव्य बजार र मागका आधारमा निर्देशित अवधारणा (Need- Based, Market Potential and Demand- Driven Approach)

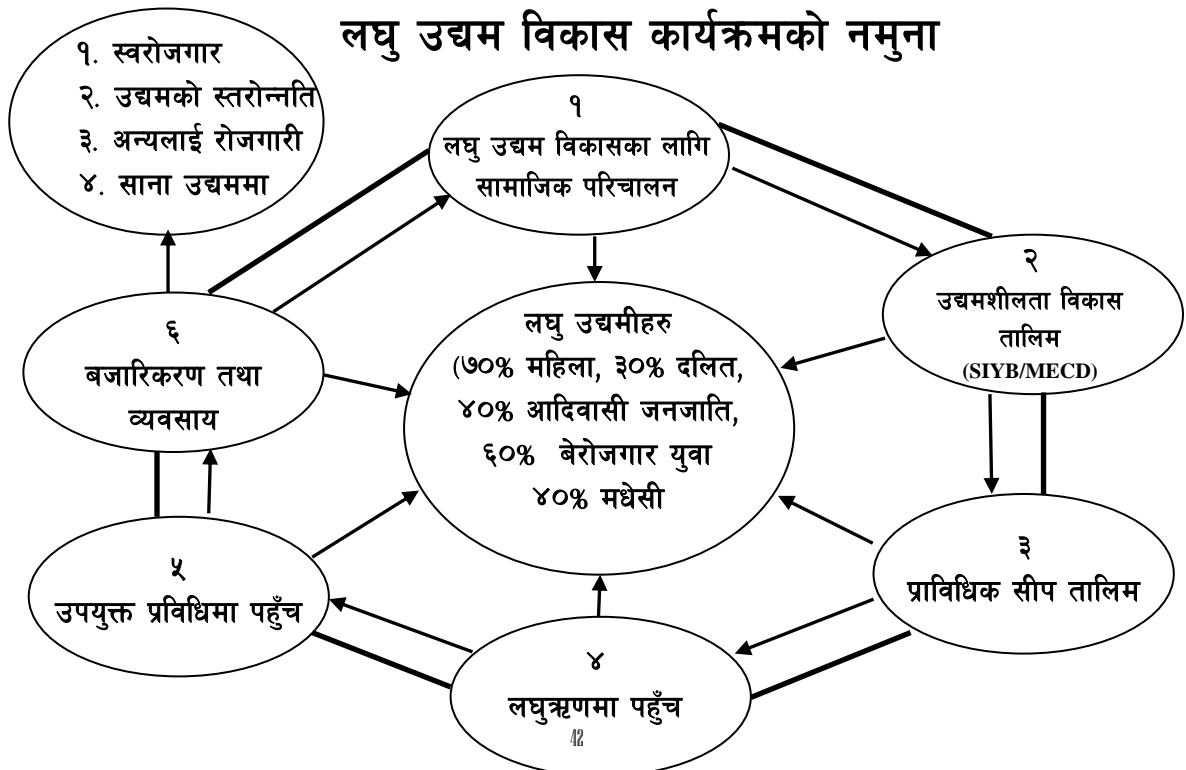
लघु उद्यमीहरूलाई बढी भन्दा बढी लाभ प्रदान गर्न मेडपाले उद्यम विकासका लागि उद्यमीहरूको माग, बजार सम्भाव्यता, कच्चा पदार्थमा आधारित रहेर निम्न तिन पक्षहरूलाई ध्यान दिएर कार्य गर्दछ :

मागमा आधारित रणनीति

४.२.७ एकीकृत अवधारणा (Integrated Approach)

कार्यक्रमको प्रभावकारी कार्यान्वयनको सुनिश्चितताका लागि एकीकृत अवधारणा अनुरूप कार्य गरिनेछ । यस अवधारणा अन्तर्गत विगतको अनुभवबाट प्रमाणित भैसकेका प्रकृयाहरू जस्तै सामाजिक परिचालन, उद्यमशीलता विकास, सिपमुलक तालिम, लघु वित्तमा पहुँच, उपयुक्त प्रविधि, बजारीकरण, व्यवसायिक परामर्श र लघु उद्यमको स्तरोन्नतिका साथै लघु उद्यम विकासका लागि नीतिगत वातावरण निर्माणमा निरन्तर जोड दिईनेछ । तलको चित्रमा देखाइएका चरणहरूको अनुसरणले लघु उद्यमहरूले ६ चरण पार गर्दै स्तरोन्नति गर्दछन् । एकीकृत अवधारणाका चरण निम्न अनुसार छन् ।

उद्यम विकास कार्यक्रममा लक्षित वर्गलाई तालिम मात्र दिईदैन, अन्त्यमा उनीहरूलाई नै उद्यमी बनाईन्छ, र समुदाय/वस्तिहरूमा उद्यमशीलता संस्कारको विकास गर्दछ ।

४.२.८ क्षमता विकास (Capacity Development)

मानव पूँजी मेडपाको मुख्य चासो हो । यस कार्यक्रममा लघु उद्यमी तथा लघु उद्यम विकाससंग सम्बन्धित कार्यान्वयन गर्ने निकायहरूको क्षमता विकासमा ध्यान दिईनेछ । यसका लागि मेडपाले निम्न क्षेत्रहरूमा सरोकारवालाहरूको क्षमता अभिवृद्धि गर्नेछ :

- क) लघु उद्यममा संलग्न बहुसरोकारवाला सहभागीहरूसँगै रहेर गर्ने नीति विकास र अनुगमन प्रकृया,
 - ख) राष्ट्रिय स्तरमा लघु उद्यम विकास र सरोकारवालाहरुबिच समन्वय र सहकार्य,
 - ग) उद्यम विकास सहजकर्ताहरू जस्ता स्थानीय दक्ष जनशक्ति पर्याप्त मात्रामा तैयार गर्नकालागि सहकार्यका प्रयासहरू,
 - घ) लैगिक एवं सामाजिक समावेशीमा आधारित नतीजामुखी कार्यक्रम व्यवस्थापन, अनुगमन र मूल्यांकन,
 - ङ) एकीकृत गरिबोन्मुख र समावेशी लघु उद्यम रणनीतिको विकास,
 - च) गरिबमुखी सार्जजनिक निजी साभेदारी विकास, उपकरण र व्यवस्थापन,
 - छ) उद्यमीहरूको नेतृत्वदायी क्षमताको विकास,
 - ज) प्रदेश र स्थानीय तहमा क्षमता विकास,
 - झ) नयाँ उद्यम विकास सहजकर्ता तैयार गर्ने /हायर गर्ने र गर्न सम्बन्धित संस्थाहरूसंग सहकार्य गर्ने ।
 - ञ) कार्यक्रमहरूलाई नयाँ राजनैतिक परिप्रेक्षमा सशक्त रूपमा कार्यान्वयन गर्न सम्बन्धित सबै सरोकारवाला जस्तै राजनैतिक नेतृत्व, सहजकर्ता, केन्द्र, प्रदेश तथा स्थानीय तहका सरकारी कर्मचारी, लघु उद्यमी महासंघ तथा जिल्ला संघहरू (MEGA, DMEGA, PMEGA, NMEFEN), व्यवसाय विकास सेवा प्रदायक संस्थाहरू (BDSPOs) को क्षमता विकास गर्ने ।
- मेडपाका गतिविधिहरू स्थानीय व्यवसायिक संस्था तथा संगठनहरूलाई प्रबर्द्धन गर्दै लघु उद्यम तथा रोजगारीका अवसरहरू प्रति केन्द्रित हुनेछन् । स्थानीय तहमा क्षमता विकासका लागि
- (क) स्थानीय उद्यम विकास समिति सक्रिय हुनुका साथै यस समितिका सदस्यहरूले पारस्परिक उत्तरदायित्व निर्वाह गर्नेछन् ।
 - (ख) गरिबोन्मुख तथा समावेशी लघु उद्यम विकास रणनीतिलाई प्रदेश तथा स्थानीय तहको सन्दर्भ र सम्भाव्यताका आधारमा विकास गरिनेछ ।

(ग) संस्थागत सिकाईका लागि लघु उद्यम विकास रणनीति, योजना तथा गतिविधिलाई अनुगमन तथा मूल्यांकनमा जोड दिइनेछ ।

(घ) लघु उद्यम विकासका लागि गरिबोन्मुख सार्वजनिक निजी साभेदारी, उपकरण र लगानीका गतिविधिहरूमा मार्गदर्शन र अनुगमन गरिनेछ ।

(ङ) लैंगिक तथा सामाजिक समावेशीकरण, समता र दिगो विकासमा जोड दिइनेछ ।

४.२.९ पारदर्शिता एवं जवाफदेहिता (Transparency and Accountability)

स्थानीय स्तरमा कार्यक्रमका प्राप्त उपलब्धिहरूलाई ध्यान दिएर दुर्गम क्षेत्रमा पुगी कार्यहरू गर्ने सरकारी तथा गैर सरकारी संघ संस्थाहरूका साथै सबै सरोकारवालाहरुबिच समन्वय, निर्णय गर्ने प्रकृया, बजेट, सञ्चालन र यसका नीतिगत पक्षहरूमा मेडपालै पारदर्शिता कायम गर्नेछ । पारदर्शिताका लागि कार्यक्रम तर्जुमा देखि कार्यान्वयन र मूल्यांकनसम्मका हरेक चरणमा सक्रिया र अर्थपूर्ण सहभागितामा जोड दिइनेछ । आपसी छलफल तथा अन्तरक्रियालाई घनिभूत बनाउँदै जाँदा कार्यक्रममा जवाफदेहिता पनि स्थापित हुनेछ । सरोकार पक्षहरू मुलतः स्थानीय तहको वस्तीस्तरदेखिका वर्गहरूको सहभागिताले योजना तर्जुमा प्रकृयालाई लक्षित वर्गसम्मको पहुँचमा पुरयाउनेछ ।

४.२.१० गरिबोन्मुख सार्वजनिक निजी साभेदारी (Pro-Poor Public Private Partnership - 5 Ps)

उद्यम सिर्जना र उद्यमशीलता विकास भन्नाले केवल रोजगार प्रबर्द्धन र गरिबी निवारणका रणनीतिहरूमात्र नभएर निजी क्षेत्रको विकासलाई समेत बुझ्नु पर्दछ । विविध क्रियाकलापहरूको दिगो विकासमार्फत गरिबी निवारण र निजी क्षेत्रसितको समन्वयलाई प्रबर्द्धन गर्न भरपर्दो र दिगो प्रयार हुन अति आवश्यक छ । यसले पुनः खरिदको सुनिश्चितता (Buy Back Guarantee) गर्ने व्यवस्थाका लागि उपयुक्त संरचना प्रदान गर्नेछ । अग्र-पृष्ठ सम्बन्ध र संलग्नता बढाउँदा उच्च मूल्य श्रंखलाका गतिविधिहरू बृद्धि हुदै जानेछन् । निजी क्षेत्रसँगको सम्बन्ध बृद्धिले बजारीकरण तथा वित्तिय सुविधासँगको पहुँचमा समेत सुधार हुने अपेक्षा गर्न सकिन्छ । उपकरण नीतिले लघु उद्यम र ठूला उद्योगबिच व्यापारिक गतिविधि र सम्बन्धलाई थप मजबुत बनाउन योगदान गर्नेछ ।

मेडपालाई गरिब तथा बहिष्कृतहरूको पहुँच बृद्धि गर्दै सार्वजनिक निजी साभेदारीमार्फत गरिबी घटाउने कार्यक्रमका रुपमा परिभाषित गरिएको छ । लघु उद्यम स्थापना, सञ्चालन र स्तरोन्नति गरेर त्यस्ता वर्गको उत्थानमा जुट्नु नै मेडपाको उद्देश्य हो । यसका लागि सामुदायिक संगठन तथा नागरिक समाजका संस्थाहरूको सिप तथा दक्षतालाई कार्यक्रममा उपयोग गर्न निरन्तर र दिगो सहकार्यलाई प्रबर्द्धन गर्दै लगिनेछ । यस्तो सहकार्यले नै सरकारी संयन्त्र तथा निजी क्षेत्रसँगको साभेदारीलाई मूर्तरुप दिनेछ । यसरी सरकारी संयन्त्र तथा निजी क्षेत्र दुवैले गरिबी न्यूनीकरण गर्ने प्रयत्नमा आइपर्ने जोखिमहरू बहन गर्दै जानेछन् ।

४.२.११ वातावरणीय दिगोपन (Environmental Sustainability)

भौतिक वातावरण, जलवायु परिवर्तन सार्वजनिक स्वास्थ्य तथा संस्कृति माथि नकारात्मक प्रभाव पार्ने लघु उद्यमहरूलाई मेडपाले प्रबर्द्धन गर्दै न । व्यवसायका विभिन्न पक्षले वातावरणमा प्रतिकूल प्रभाव पार्ने सक्छन्, जसलाई अगाडि नै सम्बोधन गर्न आवश्यक छ । लघु उद्यम विकासको उद्देश्य नै जीविकोपार्जनमा सुधार गर्नु रहेकोले वातावरणमा पार्ने दुष्प्रभावहरूलाई नकार्न नसक्ने उद्यमहरूलाई मेडपाले सहयोग गर्ने छैन । लघु उद्यम विकासले वस्तुतः व्यवसायिक अवसरहरूलाई समेट्न सक्नु पर्दछ, जुन हरित अर्थतन्त्र (Green Economy) ले प्रदान गर्दछ । यसका केही उदाहरणहरूमा प्रागांरिक खेती, पुनः नवीकरणीय उर्जा र श्रोतको प्रयोग, उर्जा क्षमता प्रबर्द्धन गरेर प्रविधिको प्रयोग र हस्तान्तरण (जस्तै सुधारिएको चुलो) आदि छन् । मुलुकमा प्राकृतिक श्रोतहरू जस्तै: जलश्रोत, कृषि उत्पादन तथा वनजन्य उत्पादनमा वातावरण तथा जलवायु परिवर्तनका प्रभावहरू देखिन थालेका छन् । ग्रामीण उद्यमीहरूले वातावरणीय परिवर्तनका यस्ता प्रभावहरूमा क्षति र जोखिम बढ्दै गैरहेको कुरालाई अनुभूत गरिसकेका छन् । प्राकृतिक श्रोतमा आधारित लघु उद्यमलाई यस्तो वातावरणीय दुष्प्रभावबाट जोगाउँदै व्यवसायलाई दिगो बनाउने उपायहरूको खोजी गर्नु आवश्यक भैसकेको छ ।

४.२.१२ उद्यमहरूको दिगोपन (Sustainability of Enterprises)

उद्यमीहरू आफैमा बाँच्न सक्ने बनाउनुका साथै उनीहरूको स्तरोन्नति गर्नु मेडपाको विशिष्ट लक्ष्य हो । लघु उद्यमहरूको गतिशिल परिवर्तन ९मथलकषअ एचयनचभककष्यल० लाई ध्यान दिएर कार्यक्रमका गतिविधिहरू सञ्चालन गरिनेछन् । सामान्यतः ३-४ वर्ष सम्मको चरणमा सहयोग गरी परिपक्वतातर्फ अघि बढ्ने लघु उद्यमलाई सहयोगको मात्रा घटाइँदै लगिनेछ । अध्ययनहरूले पनि यस्तो सहयोग कम्तिमा ३ वर्ष हुनु पर्ने औल्याइएको छ । सबै उद्यमीहरू प्राकृतिकरूपमा स्वतः सफल हुन्छन् भन्ने नभए जस्तै सबै असफल बन्छन् भन्ने निष्कर्ष पनि निकाल्नु हुँदैन । राम्ररी ध्यान पुरयाएर खोलिएको उद्यमीको उद्योगले सार्थक आम्दानी दिन सक्छ तर निश्चित समयको लागि विभिन्न चरणमा चाहिने निरन्तर सहयोग भने जरुरी छ ।

समूहमा आधारित उद्यम विकासका मोडेलहरूले राम्रो कार्य गरिरहेको र सदस्यहरूलाई समेत सशक्त बनाइरहेको पर्याप्त उदाहरण छन् । यद्यपि समूहको गतिशिलता सधैंभरी एकनास रहँदैन । खासगरी जब व्यवसाय परिवर्तन हुन्छ वा बढि बिक्रियोग्य श्रोत उपलब्ध हुन्छ वा औपचारिक संगठनात्मक ढाँचा तर्फ अग्रसर हुन्छन्, यस्तो अवस्थामा उनीहरूको आवश्यकता पहिचान गर्दै संगठनात्मक विकासका सहयोगहरू प्रदान गरिरहनु पर्छ । उद्यम विकासको विभिन्न चरणमा विभिन्न प्रकारका सहयोगहरू निरन्तर गरिरहनु पर्छ । संगठनात्मक विकासको जीवन चक्रका दृष्टिकोणबाट हुने आरोह अवरोह तथा परिवर्तनको यस वास्तविकतालाई कार्यक्रमले आत्मसात गर्नेछ । व्यवसायिक योजनाहरूको वार्षिक समिक्षाले उद्यमीको सुधार र दिगोपनामा सहयोग पुरयाउनेछ । नयाँ उपयुक्त प्रविधि र औजारहरू प्रयोग गर्न वा समसामयिक बनाउन आवश्यक ध्यान पुरयाइनेछ ।

४.२.१३ व्यवसाय विकास सेवाको दिगोपन (Sustainability in Business Development Service Providers)

मेडपाले लघु उद्यमीहरूको मागको आधारमा सेवा प्रदान गर्न प्रदेश तथा स्थानीय तहमा लघु उद्यमको विकासका लागि एक व्यवसाय विकास सेवा केन्द्र प्रबर्द्धन गर्ने लक्ष्य लिएको छ । यस्ता सेवाहरूमा सहूलियत

दिइने, शुल्कमा आधारित वा दुवै मिश्रित समेत हुनेछन् । लघु उद्यमी समूह वा लघु उद्यमी समूह संघमार्फत मागमा आधारित विकेन्द्रित व्यवसायिक विकास सेवाको व्यवस्थाका लागि मेडपा दुरदृष्टि अन्तर्गत निम्न विशेषताहरु समावेश छन् : क) लघु उद्यमी समूह वा संघले तयार पारेका क्षमता विकास सम्बन्धी योजनाहरुमा लगानी वा सहूलियत प्रदान गर्न बजेटको केही अंश छुट्याइएको हुन्छ । ख) स्थानीय तह उद्यम विकास समितिले व्यवसाय विकास सेवासंग सम्बन्धित आवश्यक सेवा प्राप्त गर्नका लागि गैर सरकारी/निजी संस्थाहरुबाट आवश्यकता अनुसार खरिद गर्नका लागि आवश्यक व्यवस्था मिलाउनेछ । यसको लागि स्थानीय तह खरिद संरचना बनाउने रणनीति लिएको छ । ग) लघु उद्यमी, लघु उद्यमी समूह वा संघहरुले व्यवसाय विकास सेवा समयको अन्तरालमा सशुल्क प्राप्त गर्नुपर्नेछ । यही नै दिगोपनाको आधार हो ।

४.२.१४ उद्यमीको संस्थाहरुको दिगोपन (Sustainability of Entrepreneurs' Associations)

लघु उद्यमीहरुले संकलन गरेको सदस्यता शुल्क, नाफाबाट सामान्य योगदान, स्थानीय श्रोत योजना मार्फत छुट्याइएको निश्चित अंश जस्ता श्रोतहरुको संकलन गर्न सक्ने क्षमताका आधारमा उद्यमीहरुको संगठनको दिगोपन निर्भर गर्दछ । उद्यमीका संगठनको भूमिका लघु उद्यम विकासका लागि मूलतः नेतृत्व विकास, उद्यमीहरुको बजार संजाल विस्तार, सुशासन र नीतिगत बहस जस्ता पक्षहरुमा केन्द्रित हुन आवश्यक छ ।

४.२.१५ नतीजामुखी उपकरण (Results-based Sub-Contracting)

नतीजामुखी उपकरण माध्यमबाट मेडपा कार्यक्रम अन्तर्गत लघु उद्यमी सिर्जना तथा स्तरोन्नतिका कार्यक्रमहरु गरिनेछ । नतीजामुखी उपकरणको मुख्य विशेषता भनेको उपकरण गर्ने संस्थालाई अगाडी नै तोकिएको परिणाम अनुसार उपलब्धि भए नभएको भनी तेश्रो पक्षले लक्ष अनुसार उपलब्धिका बारेमा प्रमाणित गरेका आधारमा मात्र गरिने भुक्तानी हो । स्वास्थ्य, खानेपानी तथा सरसफाई, कृषि विस्तार सेवा र सिप रोजगारीका क्षेत्रहरुमा नेपाल लगायत विभिन्न देशका अनुभवहरुले नतीजामुखी उपकरणका फाइदाहरुलाई उल्लेख गरेका छन् । यसका फाइदालाई यसरी उल्लेख गर्न सकिन्छ : (क) यसले उपभोक्ता र संस्था दुवैमा लाग्ने लागत खर्चमा ठूलो बचत गर्दछ, (ख) दक्षता र उपलब्धिका दृष्टिबाट प्रदान गर्ने सेवामा मुल्य अभिवृद्धि गर्दछ, उदाहरणका लागि पारिश्रमिकलाई सोभै उपलब्धिसंग गाँसिएको हुन्छ, कर्मचारीहरु परिणाम निकाल्न बढि समर्पित हुन्छन्), (ग) यसले दिगो विकासका लागि पूर्व शर्त तयार गर्दछ, र (घ) यसले भ्रष्टाचार र अव्यवस्थालाई न्यूनीकरण गर्दछ ।

४.३ आगामी ५ वर्षको को परिकल्पना (Vision):

यस अमरगढी नगरपालिकामा उपलब्ध स्रोत साधन, जनशक्ति, सीप र पर्यटकीय संभावनाका अवसरहरु, प्रतिस्पर्धात्मक लाभका क्षेत्रहरु र बढ्दो बजारीकरणको अवसरबाट लक्षित बर्गले प्रतिस्पर्धात्मक लाभ प्राप्त गरी जिवीकोपार्जन तथा आर्थिक समृद्धिमा गुणात्मक सुधार ल्याउन सबै पक्षको सहमती र प्रतिबद्धताका साथ उद्यम विकासको क्षेत्रमा निम्न अनुसार अमरगढी नगरपालिकाको दीर्घकालीन सोच निर्धारण गरिएको छ:

“स्थानिय श्रोत साधन र सीपको उपयोगबाट उद्यम र रोजगारीमा बृद्धि, अमरगढी नगरपालिकाका लक्षित बर्गका जनताको समृद्धि” ।

४.३.१. दीर्घकालीन सोच (परिकल्पना) पुरा गर्ने रणनीति :

- ✓ सामाजिक सामावेशीकरणलाई केन्द्रित गरी लघु, घरेलु तथा साना उद्योग मार्फत् गरिबी न्यूनीकरण गर्ने ।
- ✓ गरिबी निवारणको लागि लघु उद्यम विकास कार्यक्रमको सफल र बलियो अवधारणालाई सबै वडाहरूमा अवलम्बन गर्ने ।
- ✓ गाउँ तथा नगरपालिका तहमा उद्यम विकासका लागि विभिन्न निकायबाट लगानी गरिने श्रोत तथा प्रदान गरिने सेवालालाई एकीकृत ढङ्गले परिचालन गर्न वार्षिक संयुक्त कार्ययोजना बनाई कार्यान्वयन गरिनेछ ।
- ✓ लघु वित्त र अन्य आर्थिक सेवा सर्वसुलभ ब्याजदरमा साना तथा लघु उद्यमीको पहुँचमा पुऱ्याउने ।
- ✓ सरकारी तथा संगठित संस्थाहरूले १० प्रतिशतसम्म महँगो भएतापनि स्थानीय उत्पादनको उपयोगलाई प्राथमिकता दिन पैरवि गर्ने ।
- ✓ सीप विकास तालिम दिदा सहभागीहरूलाई प्रतिस्पर्धी बन्न सक्नेगरी पुग्दो सीप दिईनेछ ।
- ✓ जिल्ला तथा गाउँको पहिचान बोकेका तथा हाल लोपोन्मुख अवस्थामा रहेका विशेष सीपमा आधारित उद्यमहरूको पुनस्थापना गरी सम्मानित पेशाको रूपमा स्थापित गर्न जोड दिईनेछ ।
- ✓ सेवा प्रदायकहरू छनौटप्रकृया जटिल भएकाले उनिहरूले काम गर्ने समय भन्दा छनौटमा बढि समय लाग्ने हुदा सेवा प्रभावकारी हुन नसकेको सन्दर्भमा अब उप्रान्त यो योजनाको अवधिसम्मका लागी पारदर्शी हुनेगरी गाउँ तथा नगरपालिकाको अगुवाइमा सेवा प्रदायक छनौट गर्न पहल गरिने छ ।
- ✓ मेडुपा मोडेललाई लक्षित समूह अनुकुलन गर्ने ।
- ✓ “लक्षित वर्गका सबै उद्यममा सरिक, कोही पनि नरहुन् गरिव” भन्ने नाराका साथ उद्यम विकासका कृयाकलापहरूलाई केन्द्रित गर्ने ।
- ✓ वैदेशिकरोजगारबाट प्राप्त विप्रेषणको उपयोगद्वारा आयातलाई प्रतिस्थापन हुने गरी उद्यम व्यवसाय परिचालन गर्न उत्प्रेरित गर्ने ।
- ✓ लक्षित वर्गको एक घर एक उद्यम सहितको व्यवसायिक रोजगारमूलक अवस्थाको सिर्जना गर्ने ।
- ✓ यस अमरगढी नगरपालिकाले प्रत्येक वडामा भएका मुख्य श्रोत साधनहरूको उपयोग गरी १/१ वटा नमुना फार्म स्थापना गरिने छ ।
- ✓ ५ % ब्याजमा कृषि कर्जा पाउने प्रावधानलाई प्रभावकारी कार्यान्वयनमा ल्याउन पहल गरिनेछ ।

मध्यम गरीबकालागि पूर्ण उद्यमशीलता विकासको प्याकेज :

- ✓ उद्यम विकासका लागि सामाजिक परिचालन
- ✓ उद्यमशीलता क्षमता विकास
- ✓ प्राविधिक सीप विकास विभिन्न किसिमका सीप प्रदान गर्ने
- ✓ लघु वित्त सुविधामा पहुँच बृद्धि गर्ने
- ✓ उपयुक्त प्रविधिको पहुँचमा बृद्धि गर्ने
- ✓ व्यवसाय विकास परामर्श सेवा प्रदान

अति गरीबकालागि माथिका सबै सेवाका अलावा तपशीलका सबै:

- ✓ समूहमा सञ्चालित हुने उद्यमका लागि साभ्का सुविधा केन्द्रमार्फत् लगानी हुने, ऋण पाउन नसक्नेलाई ऋण पाउन योग्य बनाउने ।
- ✓ समूह गठन भैसकेपछि सहकारी अथवा निजी साभ्केदारी संस्था दर्ता गर्ने ।
- ✓ साभ्का सुविधा केन्द्रमा लगानी भएको रकम सदस्यहरूलाई शेयरमा परिणत गर्ने
- ✓ साभ्का सुविधा केन्द्र सहकारी वा निजी संस्थालाई हस्तान्तरण गर्ने ।

४.४ आगामी ५ वर्षको लक्ष्य (Goal):

यस अमरगढी नगरपालिकाको लघुउद्यम विकास योजनाको मूल लक्ष्य भनेको नगरपालिका क्षेत्रमा छरिएर रहेका श्रोत तथा सीपमा आधारित लघु तथा घरेलु उद्यमहरूको स्थापना तथा विकास गरी थप ४०२९ लक्षित समूहका परिवारको आयस्तरमा सुधार ल्याई जीवनस्तरमा सुधार ल्याउने तथा कतिपय लघु उद्यमहरूको साना उद्योगमा स्तरोन्नती गर्ने हो:

लक्षका सूचकहरू:

- योजनाको अन्त्य सम्ममा नयाँ उद्यम स्थापना गर्ने उद्यमीमध्ये ७० प्रतिशत उद्यमीको आयमा कम्तिमा पनि ६० प्रतिशतले बृद्धि भएको हुनेछ ।
- लघु उद्यममा रोजगारी पाउने मध्ये कम्तिमा पनि ६५ प्रतिशतको आयमा ६० प्रतिशतले बृद्धि भएको हुनेछ ।
- स्तरोन्नतीको सेवा पाएका मध्ये कम्तिमा पनि १५ प्रतिशत लघु उद्यमहरू साना उद्यममा परिणत भएका हुनेछन् ।

४.५ आगामी ५ वर्षको उद्देश्य (Objective):

लक्षित वर्गको जनताको समृद्धिका लागि अमरगढी नगरपालिकामा छरिएर रहेका परम्परागत सीप, शिल्पीहरू तथा स्रोत साधनको पहिचान गरी लघु घरेलु तथा साना उद्योगको स्थापना तथा स्तरोन्नति गरी थप रोजगारीको श्रृजना गरी विपन्न वर्गका समुदायका मानिसको जीवनस्तरमा सुधार भएको हुनेछ ।

४.६ आगामी ५ वर्षमा निकाल्नै पर्ने नतीजाहरुको बिस्तृत योजना:

४.६.१ उच्चम र रोजगारी श्रृजना तथा लगानि र आय बृद्धि योजना :

उच्चम स्थापना:

वडा नं	श्रृजना गर्न सकिने संभाव्य उच्चमहरु	संभावित संख्या						जम्मा
१	आलुको बीउ उत्पादन	100	20	20	20	20	20	100
	मसलाजन्य उत्पादन	10	2	2	3	3	0	10
	ब्यावसायिक तरकारी खेती	200	30	35	40	45	50	200
	फलफुल नर्सरी	5	1	1	1	1	1	5
	तरकारी बीउ उत्पादन	10	0	0	3	3	4	10
	ब्यावसायिक भटमास खेती	50	8	8	10	12	12	50
	ब्यावसायिक फलफुल खेती	100	15	20	20	20	25	100
	उन्नत घाँस खेती	5	1	1	1	1	1	5
	कुखुरापालन	50	8	8	10	10	14	50
	बाखापालन	5	2	3	0	0	0	5
	जर्सीगाई पालन	10	1	1	2	3	3	10
	गड्डी भैसी पालन	5	1	1	1	1	1	5
	अंगोरा खरायो पालन	2	0	0	0	1	1	2
	अल्लोको धागो	2	1	1	0	0	0	2
	हाते कागज	5	0	0	1	2	2	5
	बाँसको सामग्री	5	1	1	1	1	1	5

	खँगारुको लाठी	1	0	0	0	0	1	1
	मोटरसाइकल मर्मत	2	1	0	0	1	0	2
	आरन व्यवसाय	5	1	0	2	0	2	5
	किराना पसल	10	2	2	2	2	2	10
	होटेल व्यवसाय	1	1	0	0	0	0	1
	जम्मा	583	96	104	117	126	140	583
२	ब्यावसायिक तरकारी खेती	150	25	25	30	35	35	150
	ब्यावसायिक आलु खेती	50	9	9	10	10	12	50
	मसलाजन्य उत्पादन	20	4	4	4	4	4	20
	ब्यावसायिक भटमास खेती	50	8	8	10	12	12	50
	तरकारी बीउ उत्पादन	10	2	2	2	2	2	10
	माछापालन	5	2	3	0	0	0	5
	बाख्रापालन	50	5	10	10	10	15	50
	कुखुरापालन	5	1	1	1	1	1	5
	भैसी पालन	5	0	0	0	2	3	5
	डेरी	1	1	0	0	0	0	1
	कुटानी पीसानी मील	2	0	1	1	0	0	2
	टेलरिङ्ग	1	0	0	0	1	0	1
	प्लम्बिङ	2	1	1	0	0	0	2
	जुत्ता सिलाई	2	0	2	0	0	0	2
	फलफुल बगैचा, पुष्प व्यवसाय	5	1	1	1	1	1	5
	होटल	1	1	0	0	0	0	1
	जम्मा	359	60	67	69	78	85	359
३	आलुको बीउ उत्पादन	40	6	7	8	9	10	40

ब्यावसायिक आलु खेती	20	3	3	5	5	4	20
दलहन (सिमी, मास, केराउ)	20	4	4	4	4	4	20
ब्यावसायिक तरकारी खेती	100	15	20	20	22	23	100
ब्यावसायिक भटमास खेती	20	4	4	4	4	4	20
हिउँदे फलफुल खेती	50	10	10	10	10	10	50
अमिलोजातको फलफुलखेती	30	5	5	6	7	7	30
फलफुल नर्सरी	1	1	0	0	0	0	1
चुक प्रशोधन	1	0	1	0	0	0	1
बाखापालन	25	4	4	5	6	6	25
कुखुरापालन	10	2	2	2	2	2	10
भैसी पालन	5	1	1	1	1	1	5
डेरी	1	0	1	0	0	0	1
रिठ्ठा संकलन	1	0	0	1	0	0	1
जडिबुटी संकलन तथा खेती	2	1	1	0	0	0	2
बाँसको सामग्री	10	2	3	3	2	0	10
अलैचि खेती	2	0	0	0	1	1	2
तेजपत्ता उत्पादन	5	0	0	1	2	2	5
दालचिनी	2	0	0	1	0	1	2
अम्रिसो खेती	2	2	0	0	0	0	2
हाते कागज	3	1	1	1	0	0	3
सिस्नुपाउडर	5	1	1	1	1	1	5
फर्निचर	20	4	4	4	4	4	20
आयुर्वेद औषधी उत्पादन	1	1	0	0	0	0	1
लोक्ता नर्सरी	1	0	1	0	0	0	1

	वायरिड	5	2	3	0	0	0	5
	प्लम्बिड	4	1	1	1	1	0	4
	कम्प्युटर, टिभि मर्मत	5	0	0	0	0	5	5
	सिलाई कटाई	10	1	1	2	0	6	10
	जम्मा	401	71	78	80	81	91	401
४	भटमास तेल	2	1	1	0	0	0	2
	न्मकिन	1	0	0	1	0	0	1
	टमाटर सस	2	1	1	0	0	0	2
	जुस	3	0	1	1	1	0	3
	डेरी	1	1	0	0	0	0	1
	दुग्धजन्य उत्पादन	6	1	1	1	1	2	6
	मासु उत्पादन	4	0	0	0	2	2	4
	फर्निचर, आयुर्वेद औषधी, तारपीन तेल,	10	2	2	2	2	2	10
	वायरिड, प्लम्बिड, कम्प्युटर टिभि मर्मत, सिलाईकटाई, होजियारी	70	10	10	10	20	20	70
	पर्यटन	4	1	1	1	0	1	4
	जम्मा	103	17	17	16	26	27	103
५	ब्यावसायिक तरकारी खेती	40	7	7	8	9	9	40
	तरकारी संकलन	1	1	0	0	0	0	1
	बेमौसमी तरकारी खेती	30	5	5	6	7	7	30
	पुष्प ब्यवसाय	5	1	1	1	1	1	5
	ब्यावसायिक पशुपालन	40	6	7	8	9	10	40
	दुग्धजन्य उत्पादन	5	1	1	1	1	1	5

	मासु उत्पादन	4	0	1	1	1	1	4
	फर्निचर उद्योग	3	0	0	1	1	1	3
	जडिबुटी संकलन तथा खेती	20	3	3	5	4	5	20
	वायरिङ	20	4	4	4	4	4	20
	पेन्टिङ	10	1	1	2	3	3	10
	कम्प्युटर टिभि मोबाइल मर्मत	2	0	2	0	0	0	2
	सिलाई कटाई	5	1	1	1	1	1	5
	पुष्प खेती, नक्सा, मुर्ती व्यवसाय, पार्क निर्माण	2	0	1	1	0	0	2
	जम्मा	187	30	34	39	41	43	187
६	व्यावसायिक तरकारी खेती	50	8	8	10	10	14	50
	व्यावसायिक आलु खेती	40	7	7	8	9	9	40
	मसलाजन्य उत्पादन	20	4	4	4	4	4	20
	जर्सीगाई पालन	10	2	2	2	2	2	10
	बाख्रापालन	15	2	2	3	4	4	15
	भैसी पालन	10	1	1	2	3	3	10
	अल्लो प्रशोधन	5	1	1	1	1	1	5
	किवि खेती	5	0	1	1	2	1	5
	फर्निचर	3	1	1	1	0	0	3
	ओखर उत्पादन	5	0	0	1	1	3	5
	टिमुरखेती	5	1	1	1	1	1	5
	बाँसको सामग्री	7	1	1	1	2	2	7
	दाना उद्योग	1	0	1	0	0	0	1

	दालचिनी	5	1	1	1	1	1	5
	तामाका भाँडा	80	14	15	15	17	19	80
	पित्तल काँसका भाँडाकुँडा	10	1	2	2	2	3	10
	लाहा चुरा	5	1	1	1	1	1	5
	हाते कागज	4	0	1	1	1	1	4
	बाँसको सामग्री	5	1	1	1	1	1	5
	जम्मा	285	46	51	56	62	70	285
७	भटमास प्रशोधन	50	8	8	10	12	12	50
	मकैको बीउ उत्पादन	40	8	8	8	8	8	40
	दाना उद्योग	10	1	1	2	2	4	10
	ब्यावसायिक पशुपालन	20	3	3	3	6	5	20
	दुग्धजन्य उत्पादन	5	0	0	0	2	3	5
	मासु उत्पादन	2	0	1	1	0	0	2
	फर्निचर	2	0	1	1	0	0	2
	टिमुरखेती	10	1	2	2	2	3	10
	हस्तकलाको सामग्री	5	1	1	1	1	1	5
	पुष्प खेती तथा पुष्प व्यवसाय, पूजा सामग्री पसल, पर्यटन	5	1	1	1	1	1	5
	जम्मा	149	23	26	29	34	37	149
८	ब्यावसायिक तरकारी खेती	60	12	12	12	12	12	60
	चीउरी उद्योग	1	0	0	0	0	1	1
	दुध संकलन तथा डेरी	1	1	0	0	0	0	1
	मासु उत्पादन	5	0	1	1	1	2	5
	नर्सरी	1	1	0	0	0	0	1

	फर्निचर	3	0	1	1	1	0	3
	दुनाटपरी	10	0	0	0	5	5	10
	खोटो संकलन	4	1	1	1	1	0	4
	सिलाई कटाई	5	0	0	0	2	3	5
	सिकर्मी	5	1	1	1	1	1	5
	डकर्मी	15	1	3	3	4	4	15
	प्लम्बिङ	15	1	3	3	4	4	15
	वायरिङ	15	3	3	3	3	3	15
	स्थानिय बाजा मर्मत	5	1	1	1	1	1	5
	पुष्प व्यवसाय, पूजा सामाग्री पसल, पर्यटन	5	1	1	1	1	1	5
	जम्मा	150	23	27	27	36	37	150
९	भटमास प्रशोधन	20	3	3	4	5	5	20
	ब्यावसायिक तरकारी खेती	20	3	4	4	4	5	20
	चीउरी उद्योग	1	0	1	0	0	0	1
	मह उत्पादन	15	3	3	3	3	3	15
	बाखापालन	15	2	2	3	4	4	15
	दुग्धजन्य उत्पादन	10	2	2	2	2	2	10
	मासु उत्पादन	3	0	0	1	1	1	3
	अण्डा संकलन केन्द्र	1	1	0	0	0	0	1
	बंगुरको पाठापाठी उत्पादन	3	0	0	1	1	1	3
	फर्निचर	5	1	1	1	1	1	5
	जडिबुटी संकलन तथा खेती	5	1	1	1	1	1	5
	सिलाई कटाई	5	0	0	1	2	2	5

	सिकर्मी	25	3	4	5	6	7	25
	डकर्मी	25	5	5	5	5	5	25
	वायरिङ	20	3	3	4	5	5	20
	आरन ब्यवसाय	5	1	1	1	1	1	5
	मोबाइल टिभि मर्मत	1	0	1	0	0	0	1
	छालाजुत्ता उत्पादन	2	1	1	0	0	0	2
	पुष्प व्यवसाय, पूजा सामाग्री पसल, पर्यटन	2	0	1	1	0	0	2
	जम्मा	103	29	33	37	41	43	103
१०	ब्यावसायिक भटमास खेती	40	7	7	8	9	9	40
	ब्यावसायिक तरकारी खेती	50	8	8	9	12	13	50
	मसलाजन्य उत्पादन	1	0	1	0	0	0	1
	जुस	1	1	0	0	0	0	1
	मासु उत्पादन	1	0	0	1	0	0	1
	अण्डा उत्पादन	2	0	0	0	1	1	2
	डेरी	1	0	0	0	0	1	1
	फर्निचर	1	1	0	0	0	0	1
	भ्याउ संकलन	1	0	1	0	0	0	1
	हेयर कटिङ	2	1	1	0	0	0	2
	हस्तकलाको सामग्री	5	0	0	1	2	2	5
	डकर्मी	20	3	3	4	4	6	20
	प्लम्बिङ	15	2	3	5	2	3	15
	मुर्तीकला	2	0	0	1	1	0	2
	पुष्प व्यवसाय, पूजा सामाग्री पसल, पर्यटन	2	0	1	0	1	0	2

	जम्मा	144	23	25	29	32	35	144
११	नर्सरी	5	1	1	1	1	1	5
	ब्यावसायिक तरकारी खेती	40	7	7	8	9	9	40
	बाखापालन	30	5	5	8	6	6	30
	भैसी पालन	10	2	2	2	2	2	10
	कुखुरापालन	10	1	1	3	2	3	10
	आरन ब्यवसाय	2	1	1	0	0	0	2
	डकमी	15	2	2	4	3	4	15
	सिकमी	15	2	3	7	0	3	15
	प्लम्बिड	15	1	0	0	6	8	15
	जम्मा	142	22	22	33	29	36	142
	कुल जम्मा	2686	440	484	532	586	644	2686
	ख. रोजगारी श्रृजना		660	726	798	879	966	4029
	ग. उद्यमीहरुको लगानी बृद्धि		11000000	12100000	13300000	14650000	16100000	67150000
	घ. उदमहरुको आय बृद्धि		33000000	36300000	39900000	43950000	48300000	201450000

यस अमरगढी नगरपालिकाले प्रत्येक वडामा भएका मुख्य श्रोत साधनहरुको उपयोग गरी १/१ वटा नमुना फार्म स्थापना गर्ने लक्ष्य लिएको छ । तिनीहरु यसप्रकार रहेका छन् :

वडा नं. १ आलु उत्पादन तथा आलुको बीउ उत्पादन

वडा नं. २ ताजा तरकारी उत्पादन

वडा नं. ३ ब्यावसायिक पशुपालन (विशेष गरी बाखा पालन)

वडा नं. ४ ब्यावसायिक पशुपालन (दुध उत्पादनको लागि)

वडा नं. ५ एकिकृत नमुना बजार

वडा नं. ६ तामाको भाँडा उत्पादन

वडा नं. ७ बाँस निगालो खेती तथा त्यसबाट हस्तकला सामग्री तथा फर्निचर उत्पादन

वडा नं. ८ ब्यावसायिक पशुपालन (दुध उत्पादनको लागि)

वडा नं. ९ छालाका जुत्ता तथा छाला जन्य सामग्री उत्पादन

वडा नं. १० ब्यावसायिक भटमास खेती

वडा नं. ११ ब्यावसायिक ताजा तरकारी उत्पादन

४.६.२ सीप बिकास तालीम योजना:

सि.नं	लक्षित समूह	आ.व. २०७४/२०७५ देखी २०७८/२०७९ सम्म					जम्मा
		२०७५/२०७६	२०७६/२०७७	२०७७/२०७८	२०७८/२०७९	२०७९/२०८०	
१	अति गरिब परिवार (५० प्रतिशत)	२६४	२९०	३१९	३५१	३८६	१६१०
२	मध्यम गरिब परिवार (३० प्रतिशत)	१५८	१७४	१९१	२११	२३२	९६६
३	सामान्य गरिब परिवार (२० प्रतिशत)	१०६	११७	१२८	१४१	१५५	६४७

	जम्मा	५२८	५८१	६३८	७०३	७७३	३२२३
--	-------	-----	-----	-----	-----	-----	------

४.६.३ लघु, घरेलु तथा साना उद्योगको स्तर उन्नति योजना:

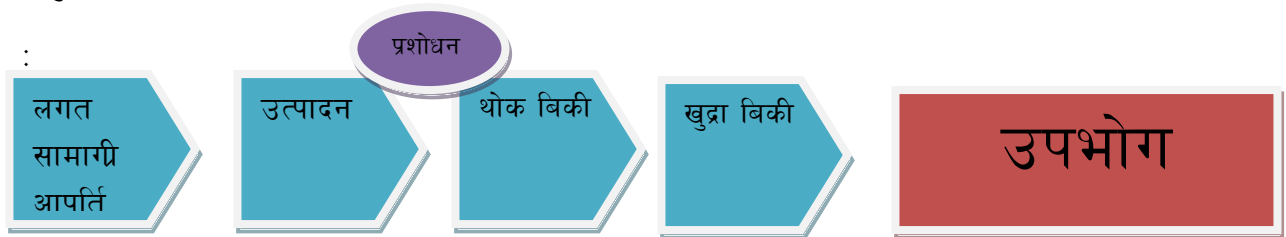
स.नं	उद्यमको स्तर	हालको	२०७५/२०७६	२०७६/२०७७	२०७७/२०७८	२०७८/२०७९	२०७९/२०८०	जम्मा
१	साविक भन्दा उत्पादन तथा बिक्रि बृद्धि गर्न स्तरोन्नती गरिने उद्यमहरुको संख्या		२०	३०	३५	३५	४०	१६०
२	अर्ध सक्रिय र पूर्ण निष्कृत्य उद्यमहरुको पहिचान र अद्यावधिक गर्ने	निरन्तर	निरन्तर					निरन्तर
३	हाल अर्ध सकृत्य रहेकालाई पूर्ण सकृत्य बनाई अर्ध सकृत्य को संख्या काम गरिने उद्यमको संख्या	४५ उद्यम	५	६	८	१०	१०	३९
४	हालका पूर्ण निष्कृत्यलाई सकृत्य बनाउने उद्यमको संख्या	२८ उद्यम	२	२	६	७	८	२५

४.६.४ वित्तीय सेवामा उद्यमीहरु तथा अन्य मूल्य शृङ्खलाका अन्य पात्रहरुको पहुँच बृद्धि पहुँच बृद्धि योजना:

सि.नं	उद्यमको स्तर	हालको	२०७५/२०७६	२०७६/२०७७	२०७७/२०७८	२०७८/२०७९	२०७९/२०८०	जम्मा
१	उद्यमी र वित्तीय संस्थाहरु बिच अन्तरकृया		११	११	११	११	११	५५
२	व्यवसायिक योजना पुनरावलोकन गर्ने उद्यमको संख्या		आवश्यकता अनुसार					
३	लेखा तालिम दिइने उद्यमीको संख्या		३००	३५०	४००	५००	५५०	२१००
४	लघु उद्यमीबाट बनाइने सहकारीको संख्या		२	२	२	२	३	११
५	भएका सहकारीबाट ने.रा.वै.को स्वरोजगार कोषमा पहुँच बृद्धि गरिने सहकारीको संख्या		०	०	०	१	०	१
६	सहजरुपमा ऋणमा पहुँच हुँने उद्यमी तथा अन्य मूल्य शृङ्खलाका पात्रहरुको प्रतिशत बृद्धि		३०	४०	४५	५०	६०	६०

४.६.५ मूल्य श्रृङ्खलाको विकास तथा बजार संगको सम्बन्ध विकास र व्यवस्थापन

मूल्यश्रृङ्खलाको अवधारणालाई अवलम्बन गरिने छः हरेक उत्पादनहरु निश्चित उपभोक्ताहरुका लागि लक्षित गरिएका हुन्छन् र उत्पादन भन्दा अगाडी, उत्पादन र बजारिकरणका बिचमा थुप्रै गतिविधिहरुका लागि थुप्रै पात्रहरु जोडिएका हुन्छन् र तिनिहरुले गतिविधिहरु संचालन गरेका हुन्छन् । उत्पादन गर्ने सम्भावना हुँदा हुँदै पनि यदि उत्पादन पूर्वका कार्यहरुले गति नलिदा उत्पादनमा नकारात्मक असर पर्दछ र उत्पादन पछिको श्रृङ्खला पनि प्रभावित हुन्छ । साथै उत्पादन भएर पनि उत्पादन पश्चातका कार्य श्रृङ्खलाहरुले गति नलिदा पनि उत्पादन देखि उत्पादन पूर्वका श्रृङ्खला प्रभावित हुन्छन् । मूल्यश्रृङ्खलाको सामान्य अवधारणा निम्न अनुसार छ

तसर्थ उद्यमहरुको स्थापना गर्दा बस्तुहरुको प्रकार अनुसारका श्रृङ्खलाहरुको हेक्का राखी मूल्य श्रृङ्खलाहरुको विविध पक्ष तथा पात्रहरुको किसिममा पनि जोड दिई श्रृङ्खलालाई अटुट गराउन जोड दिईने छ ।

बजार संगको सम्बन्ध बिस्तार योजना

सि.नं	बजारिकरणका क्षेत्रहरु	हालको	२०७५/२०७६	२०७६/२०७७	२०७७/२०७८	२०७८/२०७९	२०७९/२०८०	जम्मा
१	उत्पदनको प्रकार अनुसारका मूल्य श्रृङ्खलाहरुको विश्लेषण गरिने संख्या		१	१	१	१	१	५
२	सौगात गृह स्थापना		१	१	१	१	१	५
३	सङ्कलन केन्द्र स्थापना		२	२	२	२	३	११
४	हाटबजारको स्थापना र संचलन		०	१	०	०	१	२
५	गाउँ तथा नगर स्तरमा आयोजना गरिने प्रदर्शनी,को संख्या		१	१	१	१	१	५
६	क्षेत्रीय र राष्ट्रिय प्रदर्शनी, महोत्सव आयोजनामा सहभागी गराइने उद्यमीको संख्या	१	५जाना बार्षिक					२५
७	अन्तरकृया द्वारा बि टु बि लिंकेज गराइने उद्यमीको संख्या	०	१	१	१	१	१	५

८	मूल्य श्रृङ्खलाका पक्षहरु बिच अन्तरकृया सबै वडाहरुमा बाषिक २ पटक	०	२२	२२	२२	२२	२२	११०
---	--	---	----	----	----	----	----	-----

४.६.६ प्रविधिको विकास तथा प्रविधि परिवर्तन योजना:

सि.नं	विवरण	हालको संख्या	२०७५/२०७६	२०७६/२०७७	२०७७/२०७८	२०७८/२०७९	२०७९/२०८०	जम्मा
१	हाल भएको प्रविधिमा परिवर्तन गर्ने उद्यमको संख्या		३५	३५	४०	४५	५०	२०५
२	साभ्ना सुविधा केन्द्रको स्थापना	०	०	१	१	०	१	३

४.७ प्रमुख कार्यक्रमहरुको परिमाणात्मक परिलक्ष्य र बजेट

सि.नं	प्रमुख कार्यक्रम	गतिविधि							
			इकाई	७५/७६	७६/७७	७७/७८	७८/७९	७९/८०	जम्मा
१.	स्रोत सम्भाव्यता अध्ययन तथा लक्षित समूह	१.१ स्रोत साधनको बजेट	पटक	४	४	४	४	४	२०
				८०,०००	८०,०००	८०,०००	८०,०००	८०,०००	४००,०००
		१.२.बजारको स्थिति पहिचान	पटक	१	१	१	१	१	५
									०

	पहिचान	बजेट		40000	40000	40000	40000	40000	200000
		१.३.कच्चा पदार्थको पहिचान	पटक	1	1	1	1	1	5
		बजेट		40000	40000	45000	50000	55000	230000
		१.४.लक्षित समूह पहिचान	पटक	3	3	3	3	4	16
		बजेट		60000	60000	65000	65000	80000	330000
		जम्मा बजेट		220,000	220,000	230,000	235,000	255,000	1,160,000
२.	उद्यम विकासका लागि सामाजिक परिचालन	२.१ पि.आर.ए. गर्ने बजेट	पटक	3	3	3	3	3	15
		बजेट		75000	75000	50000	75000	75000	350000
		२.२ न..पा. स्तरको अभिमुखीकरण गर्ने बजेट	पटक	1	0	0	1	0	2
		बजेट		50000	0	0	50000	0	100000
		२.३ वस्तुस्तरको अभिमुखीकरण गर्ने बजेट	पटक	3	3	3	3	3	15
		बजेट		30000	30000	30000	30000	30000	150000
		२.४ ए देखि जि सम्मको फारम भर्ने बजेट	संख्या	800	800	900	900	900	4300
		बजेट		40000	40000	45000	45000	45000	215000
		२.५ समूह निर्माण / Logistic support, बैठकमा सहयोग गर्ने (अगिल्लो वर्षकालाई समेत)	संख्या	10	11	12	15	18	66
		बजेट		30000	33000	36000	45000	54000	198000
		जम्मा बजेट		225000	178000	161000	245000	204000	1013000
३.	उद्यमशीलता विकास	३.१ SIYB/MECD तालिम दिने बजेट	जना	630	697	766	844	928	3865
		बजेट		756000	836500	919200	1012800	1113600	4638100

		३.२ व्यवसायिक योजना निर्माणमा सहयोग गरिने उद्यमी को संख्या बजेट	जना	500	700	800	900	900	3800
				100000	140000	160000	180000	180000	760000
		३.३ उद्यम छनौट बजेट	गोटा	440	484	490	510	600	2524
				0	0	0	0	0	0
		जम्मा बजेट		856000	976500	1079200	1192800	1293600	5398000
४.	प्राविधिक सिप विकास तथा पुराना उद्यमको स्तरोन्नती गर्ने ।	४.१ उद्यमशील विकासका लागि छानिएका विषयमा सीप विकास तालिम दिने । बजेट	जना	528	591	638	703	773	3223
				2904000	3195500	3509000	3866500	3865000	17340000
		४.२ प्रशिक्षकहरूको रोष्टर तयार गर्ने । बजेट	गोटा	1	1	1	1	1	5
				5000	5000	5000	5000	5000	25000
		४.३ संचालन भैरहेका उद्यमहरू मध्ये स्तरोन्नति गर्न एडभान्स र पुनर्ताजकीय तालिम पाउने उद्यमीको संख्या बजेट	संख्या	20	30	35	35	40	160
				80000	120000	140000	140000	160000	640000
		४.४ अर्ध तथा पूर्ण निष्कृत रहेका उद्यमहरूको स्तरोन्नति गर्न थप सिप तालिम पाउने उद्यमीको संख्या बजेट	संख्या	7	8	14	17	18	64
				28000	32000	56000	68000	72000	256000
		जम्मा बजेट		3017000	3352500	3710000	4079500	4102000	18261000

५.	वित्तीय सेवामा उद्यमीहरु तथा अन्य मूल्य श्रृङ्खलाका अन्य पात्रहरुको पहुच बृद्धि	५.१ लघु उद्यमीहरु लगायत उनिहरु संग सरोकार भएका र वित्तीय सेवा आवश्यक पर्ने मूल्य श्रृङ्खलाका पात्रहरुको पहिचन गर्ने ।		5	5	5	5	5	25	
		बजेट		50000	50000	50000	50000	50000	250000	
		५.२ वित्तीय सेवाको माग सङ्कलन गरिने उद्यमीको संख्या	गोटा	400	400	450	500	520	2270	
		बजेट		40000	40000	45000	50000	52000	227000	
		५.३ वित्तीय सेवा प्रदायकको लिष्ट म्यापिङ्ग	गोटा	1	1	1	1	1	5	
		बजेट		5000	5000	5000	6000	6000	27000	
		५.४ उद्यमी र वित्तीय संस्थाहरु विच अन्तरकृया	पटक	11	11	11	11	11	55	
		बजेट		110000	110000	110000	110000	110000	550000	
		५.५ व्यवसायिक योजना पुनरावलोकन गर्ने उद्यमको संख्या	गोटा	आवश्यकता बमोजिम						आवश्यकता बमोजिम
		बजेट		30000	35000	40000	40000	50000	195000	
		५.६ लेखा तथा व्यवस्थापन तालिम दिइने उद्यमीको संख्या	जना	300	350	400	500	550	2100	
		बजेट		60000	70000	80000	100000	110000	420000	
		५.७ लघु उद्यमीबाट बनाइने सहकारीको संख्या	गोटा	2	2	2	2	3	11	

		बजेट		500000	500000	500000	500000	750000	2750000
		५.८ भएका सहकारीबाट ने.रा.बै.को स्वरोजगार कोषमा पहुँ वृद्धि गरिने सहकारिको संख्या बजेट		0	0	1	0	1	2
				0	0	25000	0	25000	50000
		५.९सहजरूपमा ऋणमा पहुँच हुँने उद्यमी तथा अन्य मूल्य श्रृङ्खलाका पात्रहरुको प्रतिशतमा वृद्धि बजेट	25	30	40	45	50	60	60
				60000	80000	90000	100000	120000	450000
		जम्मा बजेट		855000	890000	945000	956000	1273000	4919000
६.	उपयुक्त प्रविधि सम्बन्धन विस्तार	६.१ नयाँ प्रविधि/ सामग्रीबारे रोष्टर तयार गर्ने । बजेट	पटक	1	2	2	1	1	7
				5000	10000	10000	5000	5000	35000
		६.२ नयाँ प्रविधि बारे सचेतना गराइने उद्यमको संख्या बजेट	गोटा	240	260	320	340	350	1510
				120000	130000	160000	170000	175000	755000
		६.३ नयाँ उद्यमीलाई नयाँ मेसिनरी उकरण नयाँ प्रविधि हस्तान्तरण गरिने उद्यमीको संख्या बजेट		50	80	100	110	110	450
				500000	800000	1000000	1100000	1100000	4500000
		जम्मा बजेट		625,000	940,000	1,170,000	1,275,000	1,280,000	5,290,000

७.	मूल्य श्रृङ्खलाको विकास तथा बजार संगको सम्बन्ध विकास र व्यवस्थापन,	७.१ उत्पादनको प्रकार अनुसारका मूल्य श्रृङ्खलाहरुको विश्लेषण गरिने संख्या बजेट	गोटा	1	1	1	1	1	5
				100000	100000	100000	100000	100000	500000
		७.२ सौगात गृहको स्थापना गर्ने संख्या बजेट		1	1	1	1	1	5
				400000	400000	400000	400000	400000	2000000
		७.३ सङ्कलन केन्द्रको स्थापना गर्ने संख्या बजेट	गोटा	2	2	2	2	3	11
				600000	600000	600000	600000	900000	3300000
		७.४ हाटबजारको व्यवस्थापना गर्ने संख्या बजेट		0	1	1	0	0	2
				0	150000	150000	0	0	300000
		७.५ न. पा. स्तरमा आयोजना गरिने प्रदर्शनीको संख्या बजेट		1	1	1	1	1	5
				50000	50000	50000	75000	75000	300000
		७.६ क्षेत्रीय र राष्ट्रिय प्रदर्शनी, महोत्सव आयोजनामा सहभागी गराईने उद्यमीको संख्या बजेट		5	5	5	5	5	25
				25000	25000	25000	25000	25000	125000
		७.७ अन्तरकृया द्वारा वि टु बि लिंकेज गराईने उद्यमीको संख्या बजेट	संख्या	1	1	1	1	1	5
				10000	10000	10000	10000	10000	50000

				२२	२२	२२	२२	२२	१०
		७.८ उद्यमीहरु र अन्य मूल्यश्रृङ्खलाका पक्षहरु विच अन्तकृया बजेट		२४०००	२४०००	२४०००	२४०००	२४०००	१२००००
		जम्मा बजेट		१,४२५,०००	१,५७५,०००	१,५७५,०००	१,४५०,०००	१,७५०,०००	७,७७५,०००
८.	व्यवसायिक परामर्श सेवा	८.१ समस्या पहिचान (SWOT) गरिने उद्यमीको संख्या	संख्या	४५	४५	५०	५०	५०	२४०
		बजेट		३५०००	३५०००	३५०००	३५०००	३५०००	१७५०००
		८.२ व्यवसायिक परामर्श दिइने उद्यमको संख्या	संख्या	४००	४००	५००	६००	६००	२५००
		बजेट		८००००	८००००	१०००००	१२००००	१२००००	५०००००
		जम्मा बजेट		११५,०००	११५,०००	१३५,०००	१५५,०००	१५५,०००	६७५,०००
९	मानवश्रोत व्यवस्थापन तथा संस्थागत विकास	९.१ प्रत्येक वडाका नागरिक मंचका प्रतिनिधि, राजनैतिक दल लगायत लाई मेडेपमोडल वारे तालीम दिने तालीम संख्या	संख्या	६५	०	०	०	०	४५
		बजेट		२०००००	०	०	०	०	२०००००
		९.२ लघु उद्यमीहरु लाई समूह, संघ हुदै जिल्ला लघु उद्यमी समूह संघमा आबद्ध गराइने उद्यमीको संख्या	जना	१०	१०	२०	२०	२५	६५
		बजेट		४००००	४००००	८००००	८००००	१०००००	३४००००

९.३ मानव स्रोत परिचालन गरिने संख्या EDF Coordinator DBA AFA	जना	४	४	४	४	४	४
	जना	५	५	५	५	५	५
	जना	१	१	१	१	१	१
	जना	१	१	१	१	१	१
	जना	१	१	१	१	१	१
बजेट		९५००००	९५००००	९५००००	९५००००	९५००००	४७५००००
९.४ सेवा प्रदायक /सेवा ग्राही संस्थाहरू मेगा, उद्यम विकास समिति समिति र अन्य सेवा प्रदायकलाई नेतृत्व अभिवृद्धि, मेडपा मोडेलको तालिम दिने तालीम संख्या	पटक	२	०	०	०	२	४
	बजेट	१०००००	०	०	०	१०००००	२०००००
९.५ मेगाहरु लाई प्रस्ताव, प्रतिवेदन लेखन तालिम दिने	जना	१०	१०	१०	१०	१०	५०
	बजेट	५००००	५००००	५००००	५००००	५००००	२५००००
९.६ उद्यमी तथा सरोकारवालाहरुलाई अवलोकन भ्रमण		२५	२५	२५	२५	२५	१२५
	बजेट	२०००००	२०००००	२०००००	२०००००	२०००००	१००००००
९.६ लघु उद्यम विकास समितिको वैठक संख्या		६	६	६	६	६	३०
	बजेट	१२००००	१२००००	१२००००	१२००००	१२००००	६०००००
जम्मा बजेट		१,४६०,०००	१,१६०,०००	१,२००,०००	१,२००,०००	१,३२०,०००	७,३४०,०००

१०	प्रविधिको विकास तथा प्रविधि परिवर्तन	१०.१ प्रविधि परिवर्तन हुनसक्ने उद्यमको सम्भाव्यता अध्ययन बजेट	पटक	1	2	3	4	4	14
				25000	50000	75000	100000	100000	350000
		१०.२ हाल भएको प्रविधिमा परिवर्तन गर्ने सहयोग गरिने उद्यमको संख्या	संख्या	35	35	40	45	50	205
		बजेट		350000	350000	400000	450000	500000	2050000
		१०.३ साभा सुविधा केन्द्रको स्थापना		0	1	1	0	1	3
	बजेट		0	1500000	1500000	0	1500000	4500000	
	जम्मा बजेट		375,000	1,900,000	1,975,000	550,000	2,100,000	6900000	
११	लघु उद्यमीहरुको लागी घुम्टि कोषको रुपमा उद्यम विकास कोषको व्यवस्था		2,000,000	2,000,000	2,000,000	2,000,000	2,000,000	10000000	
	कूल जम्मा बजेट (१ देखी ११ सम्मको)		11,731,000	13,307,000	14,180,200	13,338,300	15,732,600	68,731,000	

४.८ आय व्यय विवरण (आ.ब. २०७५/२०७६ देखी २०७९/२०८० सम्म)

सि.नं	स्रोत	उपलब्ध हुँन सक्ने अनुमानित बजेट					जम्मा
		बर्ष १	बर्ष २	बर्ष ३	बर्ष ४	बर्ष ५	
१	अमरगढी नगरपालिकाबाट	५०,००,०००	५५,००,०००	६०,५०,०००	६६,५५,०००	७३,२०,०००	३,०५,२५,०००
२	उद्योग विकास शाखा, कृषि, वन, पशुसेवा शिर्षकबाट	५०,००,०००	५५,००,०००	६०,५०,०००	६६,५५,०००	७३,२०,०००	३,०५,२५,०००
३	स्थानीय तहमा कार्यरत संघ संस्थाबाट	१०,००,०००	११,००,०००	१२,१०,०००	१३,३१,०००	१४,६४,०००	६१,०५,०००
५	अपुग रकम जुटाउन भविष्यमा विभिन्न पक्षसँग पहल गर्नुपर्ने						१९,६२,६००

	जम्मा	१,१०,००,०००	१,२१,००,०००	१,३३,१०,०००	१,४६,४१,०००	१,६१,०४,०००	६,९१,१७,६००
अनुमानित व्यय विवरण							
सि.नं	खर्चका मूल शिर्षक	बर्ष १	बर्ष २	बर्ष ३	बर्ष ४	बर्ष ५	जम्मा
१	स्रोत सम्भाव्यता अध्ययन तथा लक्षित समूह पहिचान	220,000	220,000	230,000	235,000	235,000	1,160,000
२	उद्यमशीलता विकासका लागि सामाजिक परिचालन	225000	178000	161000	245000	204000	1013000
३	उद्यमशीलता विकास तालीम	856000	976500	1079200	1192800	1293600	5398100
४	प्राविधिक सिप विकास तथा पुराना उद्यमको स्तरोन्नती गर्ने ।	3017000	3352500	3710000	4079500	4488500	18647500
५	वित्तीय सेवामा उद्यमीहरु तथा अन्य मूल्य शृङ्खलाका अन्य पात्रहरुको पहुच बृद्धि	855000	890000	945000	956000	1273000	4919000
६	उपयुक्त प्रविधि सम्बन्धन विस्तार	625,000	940,000	1,170,000	1,275,000	1,280,000	5,290,000
७	मूल्य शृङ्खलाको विकास तथा बजार संगको सम्बन्ध विकास र व्यवस्थापन,	1,425,000	1,575,000	1,375,000	1,450,000	1,750,000	7,775,000
८	व्यवसायिक परामर्श सेवा	115,000	115,000	135,000	155,000	155,000	675,000
९	मानवश्रोत व्यवस्थापन तथा संस्थागत विकास	1,460,000	1,160,000	1,200,000	1,200,000	1,320,000	7,340,000
१०	प्रविधिको विकास तथा प्रविधि परिवर्तन	375,000	1,900,000	1,975,000	550,000	2,100,000	6900000
११	लघु उद्यमीहरुको लागी घुम्ति कोषको रुपमा उद्यम विकास कोषको व्यवस्था	2,000,000	2,000,000	2,000,000	2,000,000	2,000,000	10000000
	जम्मा	11,773,000	13,307,000	14,180,200	13,338,300	16,119,100	69,117,600

४.९ तर्कबद्ध योजना (Logical Framework)

विवरणात्मक संक्षेप	२०७५/७६ देखि ०७९/८० सम्मका सूचक						पुष्ट्याङ्कका आधारहरू
आ.व.		७५/७६	७६/७७	७७/७८	७८/७९	७९/८०	
लक्ष	<p>अमरगढी नगरपालिकाको लघुउद्यम विकास योजनाको मूल लक्ष्य भनेको नगरपालिका क्षेत्रमा छरिएर रहेका स्रोत तथा सीपमा आधारित लघु तथा घरेलु उद्यमहरूको स्थापना तथा विकास गरी थप ४०२९ लक्षित समूहका परिवारको आयस्तरमा सुधार ल्याई जीवनस्तरमा सुधार ल्याउने तथा कतिपय लघु उद्यमहरूको साना उद्योगमा स्तरोन्नती गर्ने हो:</p> <p>लक्षका सूचकहरू:</p> <ul style="list-style-type: none"> योजनाको अन्त्य सम्ममा नयाँ उद्यम स्थापना गर्ने उद्यमीमध्ये ७० प्रतिशत उद्यमीको आयमा कम्तिमा पनि ६० प्रतिशतले बृद्धि भएको हुनेछ। लघु उद्यममा रोजगारी पाउने मध्ये कम्तिमा पनि ६५ प्रतिशतको आयमा ६० प्रतिशतले बृद्धि भएको हुनेछ। स्तरोन्नतीको सेवा पाएका मध्ये कम्तिमा पनि २५ प्रतिशत लघु उद्यमहरू साना उद्यममा परिणत भएका हुनेछन्। 						मूल्यांकन प्रतिवेदन
उद्देश्य	लक्षित वर्गको जनताको समृद्धिका लागि अमरगढी नगरपालिकामा छरिएर रहेका परम्परागत सीप, शिल्पीहरू तथा स्रोत साधनको पहिचान गरी लघु घरेलु तथा साना उद्योगको स्थापना तथा स्तरोन्नति गरी थप रोजगारीको श्रृजना गरी विपन्न वर्गका समुदायका मानिसको जीवनस्तरमा सुधार भएको हुनेछ।						मूल्यांकन प्रतिवेदन
उद्देश्यका सूचकहरू	आधार वर्ष २०७४/७५ को अवस्था	५ वर्षको लक्ष					
१. रोजगारी श्रृजना गर्ने । हालको. ... मा ... थप गरी .. .पुर्याउने		६६०	७२६	७९८	८७९	९६६	मूल्यांकन प्रतिवेदन
२. लघु उद्यमको		१,१०,००,०००	१,२१,००,०००	१,३३,००,०००	१,४६,५००,०००	१,६१,००,०००	मूल्यांकन

विवरणात्मक संक्षेप	२०७५/७६ देखि ०७९/८० सम्मका सूचक					पुष्ट्याङ्क आधारहरू	
हालको लगानी बृद्धि						प्रतिवेदन	
३. लघु उद्यमीको वार्षिक आय बृद्धि		३,३०,००,०००	३,६३,००,०००	३,९९,००,०००	४,३९,५०,०००	४,८३,००,०००	मूल्यांकन प्रतिवेदन

नतिजाहरू

नतिजा १ : आयआर्जनका विभिन्न क्षेत्रका उद्यम पहिचान गरी लक्षित समुदायलाई उद्यम स्थापना र रोजगारी तथा कारोवार बृद्धि गर्न सहजीकरण गरिने छ ।							
नतिजा १ का सूचकहरू	आधार वर्ष २०७४/७५ को अवस्था	५ वर्षको लक्ष					जम्मा
		७५/७६	७६/७७	७७/७८	७८/७९	७९/८०	
१.१. उद्यम स्थापना		४४०	४८४	५३२	५८६	६४४	२६८६
१.२. थप रोजगारी श्रृजना		६६०	७२६	७९८	८७९	९६६	४०२९
१.३ लक्षित वर्गका उद्यमीको वार्षिक आय बृद्धि		३,३०,००,०००	३,६३,००,०००	३,९९,००,०००	४,३९,५०,०००	४,८३,००,०००	२०,१४,५०,०००
अति गरिब परिवार							
मध्यम गरिब परिवार							
सामान्य गरिब परिवार							
नतिजा २ : उद्यम स्थापना गर्न लक्षित समुदायका परिवारलाई माग र आवश्यकता अनुसार उपयुक्त तालीम दिई दक्ष जनशक्ति तयार गरिने छ ।							
नतिजा २ को सूचकहरू	आधार वर्ष	५ वर्षको लक्ष					जम्मा

	२०७४/७५को अवस्था	७५/७६	७६/७७	७७/७८	७८/७९	७९/८०	
२.१ अति गरिब परिवार		२६४	२९०	३१९	३५१	३८६	१६१०
२.२ मध्यम गरिब परिवार		१५८	१७४	१९१	२११	२३२	९६६
२.३ सामान्य गरिब परिवार		१०६	११७	१२८	१४१	१५५	६४७
जम्मा		५२८	५८१	६३८	७०३	७७३	३२२३

नतिजा ३ : लघु, घरेलु तथा साना उद्योगको स्तरोन्नति गरिने छ ।

नतिजा ३ कोसूचकहरु	आधार बर्ष २०७४/७५को अवस्था	५ बर्षको लक्ष					जम्मा
		७५/७६	७६/७७	७७/७८	७८/७९	७९/८०	
३.१ साविक भन्दा उत्पादन तथा विक्रि बृद्धि गर्न स्तरोन्नति गरिने उद्यमहरुको संख्या		२०	३०	३०	४०	४०	१६०
३.२ अर्ध सक्रिय र पूर्ण निष्कृय उद्यमहरुको पहिचान र अद्यावधिक गर्ने		निरन्तर	निरन्तर	निरन्तर	निरन्तर	निरन्तर	निरन्तर
३.३ हाल अर्ध सकृय रहेकालाई पूर्ण सकृय बनाई अर्ध सकृय को संख्या काम गरिने उद्यमको संख्या	४५ उद्यम	५	६	८	१०	१०	३९
३.४ हालका पूर्ण निष्कृयलाई सकृय बनाउने उद्यमको संख्या	२८ उद्यम	२	२	६	७	८	२५

नतिजा ४ लघु उद्यमीहरु तथा अन्य मूल्य श्रृङ्खलाका पक्षहरुको बित्तीय सेवामा पहुँच बृद्धि भएको हुने छ ।

नतीजा ४ का सूचकहरु	आधार बर्ष	५ बर्षको लक्ष	जम्मा

	२०७४/७५ को अवस्था	७५/७६	७६/७७	७७/७८	७८/७९	७९/८०	
४.१ उद्यमी र वित्तीय संस्थाहरु बिच अन्तरकृया		११	११	११	११	११	५५
४.२ व्यवसायिक योजना पुनरावलोकन गर्ने उद्यमको संख्या		आवश्यकता अनुसार	आवश्यकता अनुसार	आवश्यकता अनुसार	आवश्यकता अनुसार	आवश्यकता अनुसार	आवश्यकता अनुसार
४.३ लेखा तालिम दिईने उद्यमीको संख्या		३००	३५०	४००	५००	५५०	२१००
४.४ लघु उद्यमीबाट बनाईने सहकारीको संख्या		२	२	२	२	३	११
४.५ भएका सहकारीबाट ने.रा.वै.को स्वरोजगार कोषमा पहुँ बृद्धि गरिने सहकारीको संख्या		०	०	०	१	०	१
४.६ सहजरूपमा ऋणमा पहुँच हुने उद्यमी तथा अन्य मूल्य श्रृङ्खलाका पात्रहरुको प्रतिशतमा बृद्धि		३०	४०	४५	५०	६०	६०
नतिजा ५ : मूल्य श्रृङ्खलाको विकास तथा बजारसँगको सम्बन्ध विकासको माध्यम बाट लघु, घरेलु तथा साना उद्योगको उत्पादनको बजारीकरण भएको हुनेछ							
नतिजा ५ का सूचकहरु:	आधार वर्ष २०७४/७५ को अवस्था	५ वर्षको लक्ष					जम्मा
		७५/७६	७६/७७	७७/७८	७८/७९	७९/८०	
५.१ बजार संस्थाहरुको स्थापना र विकास भएको (सौगात गृह, शंङ्कलन केन्द्र)		३	३	३	३	४	१६
५.२ हाटबजारको स्थापना		०	१	०	०	१	३
५.३ गाउँस्तरमा आयोजना गरिने प्रदर्शनीको संख्या		१	१	१	१	१	५ बार्षिक एक पटक
५.४ क्षेत्रीय र राष्ट्रिय प्रदर्शनी, महोत्सव आयोजनामा	१ वर्षमा १ जना	५	५	५	५	५	२५ (बार्षिक)

सहभागी गराईने उद्यमीको संख्या							५ जना)
५.५ अन्तरकृयाद्वारा बि टु बि लिंकेज गराईने उद्यमीको संख्या	०	१	१	१	१	१	५
५.६ मूल्य श्रृङ्खलाका पक्षहरु बिच अन्तरकृया सबै वडाहरुमा बाषिक २ पटक	०	२२	२२	२२	२२	२२	११०
नतिजा ६ : लघु, घरेलु तथा साना उद्योगको उत्पादनमा प्रविधिको विकास तथा प्रविधि परिवर्तन भएको हुनेछ ।							
नतीजा ६ का सूचकहरु:	आधार बर्ष २०७४/७५ को अवस्था	५ बर्षको लक्ष					जम्मा
		७५/७६	७६/७७	७७/७८	७८/७९	७९/८०	
६.१ हाल भएको प्रविधिमा परिवर्तन गर्ने उद्यमको संख्या		३०	३०	३५	४५	५०	१९०
६.२ साभा सुविधा केन्द्रको स्थापना	०	०	१	०	०	१	२
मुख्य कार्यक्रमहरु तथा बजेट							
मुख्य कार्यक्रमहरु					५ बर्षको बजेट रु		
१. स्रोत सम्भाव्यता अध्ययन तथा लक्षित समूह पहिचान					1,160,000		
२. उद्यमशीलता विकासका लागि सामाजिक परिचालन					1013000		
३. उद्यमशीलता विकास तालीम					5398100		
४. प्राविधिक सिप विकास तथा पुराना उद्यमको स्तरोन्नती गर्ने ।					18647500		
५. वित्तीय सेवामा उद्यमीहरु तथा अन्य मूल्य श्रृङ्खलाका अन्य पात्रहरुको पहुच वृद्धि					4919000		
६. उपयुक्त प्रविधि सम्बन्धन विस्तार					5,290,000		
७. मूल्य श्रृङ्खलाको विकास तथा बजार संगको सम्बन्ध विकास र व्यवस्थापन,					7,775,000		

८. व्यवसायिक परामर्श सेवा	675,000
९. मानवश्रोत व्यवस्थापन तथा संस्थागत विकास	7,340,000
१०. प्रविधिको विकास तथा प्रविधि परिवर्तन	6900000
११ लघु उद्यमीहरूको लागी घुम्ति कोषको रूपमा उद्यम विकास कोषको व्यवस्था	10000000

जोखिम तथा पूर्वानुमान

- सेवा प्रदायकहरूको सहकार्य चुस्त र फलदायी भएको ।
- सेवा प्रदायकहरूले प्रतिबद्धता गरेको रकम यथा समयमा उद्यम कोषमा जम्मा र सहि समयमा परिचालन भएको अवस्था ।
- राजनैतिक स्थिरता भएको र बजार संजालमा व्यवसायीको आवद्धता भएको अवस्था ।
- ५ जाना इडिएफ सुनिश्चित भएको, सहयोगी निकायहरूको समन्वय र सहकार्य चुस्त भएको अवस्था ।
- बजार अनुकूल भएको अवस्था, उत्पादनकालागि नयाँ प्रविधि अवलम्बन गरी प्रतिस्पर्धाको लाभ लिने अवस्था ।
- वित्तीय संस्थाहरूमा लगानी गर्ने पूँजि पर्याप्त भएको अवस्था ।
- प्राकृतिक प्रकोप नभएको अवस्था
- सरकारी नीतिमा बारम्बार परिवर्तन नभएको अवस्था ।

केहि प्राविधिक सुभावहरु

१. उद्यमहरुको छनौट: हामिले योजना तर्जुमाका क्रममा नगर तथा गाउँपालिकाहरु जनताको संबृद्धिमा टेवा दिने तथा गरिवी निवारणको एक कडिको रुपमा पहिचान पाएको लघु उद्यम विकासमा स्थानिय तहका लागि निर्वाचित जनप्रतिनिधिहरु उत्साहित भएको पायौ । प्रायः सबै गाउँ तथा नगरपालिकाहरुमा वडागत रुपमा उद्यमहरु छनौट भएका छन् तर बजेटका कारण गोष्ठिका समयमा प्रस्तुत गरिएको संख्यालाई बजेटको आकार अनुसार मिलान गर्दा केहि कम हुन गएका छन् । योजना तर्जुमामा देखाईएका उद्यमहरुका अतिरिक्त बजेटले भ्याएमा सीमित हुन बाध्य भईने छैन ।

२ उद्यम विकास घुम्ति कोषको ब्यवस्था: लघु उद्यमीहरु ज्यादै न्युन पूँजीभएका हुँदा र कतिपयलाई हातमा सीप भएर पनि सानो वीउ पूँजीको अभावमा र ऋणको भङ्गतले उद्यम थाल्न नसक्ने अवस्थामा हुँदा त्यस्ताका लागि छोटो समयको निम्ति निर्व्याजि रुपमा लघु उद्यमीहरुको हकमा काम गर्ने सहकारी मार्फत ऋण दिन घुम्तिकोषका रुपमा उद्यम विकास कोषको ब्यवस्था गर्ने गरी बजेटमा ब्यवस्था गरिएको छ । स्थानीय सहकारीलाई ओभरहेडको रुपमा बढीमा २ प्रतिशतसम्म ऋणहरुबाट लिन पाउने गरी कार्यविधि अपनाई कार्यान्वयन गर्न सुभाव दिईएको छ ।

३ गाउँ तथा नगरमा प्लाष्टिक नियन्त्रण: सबै गाउँ, नगर, उप-नगरपालिकाहरुले गाउँ तथा नगरको प्रदुषणको मूल कारणका रुपमा रहेको प्लाष्टिक नियन्त्रण गर्ने र यस अवस्थालाई लघुउद्यम श्रृजनाको अवसरका रुपमा लिई वातावरण मैत्री भोला उत्पादन तथा प्लाष्टिक प्रशोधन जस्ता गतिविधिहरुको योजना बनाउन पनि सुभाव दिईन्छ ।

४. फोहरलाई आयमुलक बनाउने: नगर क्षेत्रको समशयको रुपमा रहेको फोहर संकलन गरी उर्जा तथा जैविक मल तयार गरी बजारिकरण गर्दा निम्न आय वर्गको सम्बृद्धि र वातावरणमा सुधार सँग सँगै आउने हुँदा नगरपालिकाले यस तर्फ पनि ध्यान दिन जरुरी देखिन्छ ।

५. औद्योगिक ग्रामको ब्यवस्था: ध्वनी तथा वायु प्रदुषण गर्ने प्रकारका उद्यमहरुको दीगो ब्यवस्थापन तथा नगरमा प्रदुषण न्युनिकरण गर्न घना बस्तीहरु बाहिर औद्योगिक ग्रामको स्थपना गर्न सके लघु उद्यमीहरुलाई एकिकृत सेवा दिन पनि सहजहुने र वातावरणको पनि संरक्षण भै नागरिकको जनस्वास्थ्यमा सकारात्मक प्रभाव पर्ने हुँदा नगरपालिकाले त्यसतर्फ ध्यान दिन सुभाव दिईन्छ ।

४.१० जनशक्ति योजना (Human Resource Plan)

उद्यम विकासको लागि आवश्यक जनशक्ति मध्ये महत्वपूर्ण भूमिका निर्वाह गर्ने उद्यम विकास सहजकर्ता हो । सामान्यतया ६ जना उद्यम विकास सहजकर्ता मेडपा कार्यान्वयनका लागि आवश्यक पर्ने परिकल्पना गरिएको छ । साथै एकिकृत उद्यम विकासमा अन्य जनशक्ति पनि आवश्यक पर्ने हुँदा निम्न अनुसार जनशक्ति योजना तैयार गरिएको छ ।

टेबुल २२ जनशक्ति योजना

सि.नं.	योजना कार्यान्वयनको लागि आवश्यक जनशक्ति विवरण (पद/विज्ञता)	योजनाको लागि आवश्यक संख्या	स्थानीय तहमा हाल उपलब्ध संख्या						नपुग जनशक्ति संख्या	नपुग जनशक्ति/सेवा प्राप्त गर्ने	
			सरकारी	नैरसरकारी	निजी क्षेत्र	विकास साझेदार	समुदाय	अन्य		सम्भावित स्रोत	रणनीति
१	EDF		५						५	प्रस्तावित बजेटबाट	
२	Coordinator		१						१		
३	DBA		१						१		
४	AFA		१						१		
जम्मा			८						८		

खण्ड - ५ कार्यक्रम व्यवस्थापन, अनुगमन तथा मूल्याङ्कन

५.१ कार्यक्रम व्यवस्थापन तथा कार्यान्वयनका संरचनाहरू:

स्थानीय तहमा या कार्यक्रमलाई प्रभावकारी कार्यान्वयन तथा व्यवस्थापनका लागि गरिबी निवारणका लागि लघु उद्यम विकास कार्यक्रम (मेडपा) संचालनको निर्देशिका (दोश्रो संसोधन) २०७४ ले उद्यम विकास समिती जस्ता संरचनाको व्यवस्थालाई नगर तथा गाउँपालिकामा कार्यक्रम व्यवस्थापनको जिम्मेवारीका साथ व्यवस्था गरेको छ भने सेवा संचालनमा चुस्तता ल्याउन व्यवसाय विकास सेवा प्रदायकहरूको व्यवस्था गरिएको छ; यसका नीतिगत व्यवस्थाहरू तथा अन्य प्रावधानहरू निम्न अनुसार छन्:

नीतिगत व्यवस्था

- औद्योगिक नीति, २०६७
- औद्योगिक व्यवसाय ऐन, २०७३
- राष्ट्रिय योजनामा समावेश
- मेडपा पाँच वर्षे रणनीतिक योजना, २०७०
- मेडपा संचालन निर्देशिका, २०७०
- नतिजामा आधारित अनुगमन तथा मूल्यांकन हातेपुस्तिका, २०७३
- जिल्ला उद्यम विकास रणनीतिक योजना तथा गाउँ उद्यम विकास रणनीतिक योजना निर्माण निर्देशिका
- लघु उद्यम मैत्री मौद्रिक नीति

संस्थागत संरचना

- मेडपा निर्देशक समिति - उद्योग सचिव, अध्यक्ष
- मेडपा कार्यान्वयन समिति - सह सचिव, औद्योगिक प्रवर्द्धन महाशाखा

- जिल्ला उद्यम विकास समिति - जि.वि.स. सभापति (अव स्थानीय तहका निर्वाचित पदाधिकारी - उद्यम विकास समिति)
- अनुगमन तथा मूल्यांकन उपसमिति
- उद्यम विकास इकाई, उद्योग मन्त्रालय, विभाग, समिति र स्थानीय तह
- लघु उद्यम विकास कोष

उद्यम विकास समिति:

संयोजक: अध्यक्ष, गाउँपालिका र प्रमुख, नगरपालिका

सदस्य : कार्यकारी अधिकृत

सदस्य : कार्यक्रम लागु भएका वडा अध्यक्ष मध्येबाट एक जना

सदस्य : प्रतिनिधि, कार्यक्रम लागु भएका वडाको दलित तथा अल्पसंख्यक सदस्यहरु मध्येबाट एक जना

सदस्य : प्रतिनिधि, कार्यक्रम लागु भएका वडाका महिला सदस्यहरु मध्येबाट एक जना सदस्य :

प्रतिनिधि, लघु उद्यमी समूह सङ्घ

सदस्य-सचिव: प्रमुख, उद्योग विकास शाखा

उद्यम विकास समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार

क) लघु उद्यम विकास सम्बन्धी गाउँ र नगरपालिकाको योजना तर्जुमा गराई गाउँसभा र नगरसभाबाट स्वीकृतको लागि पेश गर्ने,

ख) स्वीकृत योजनालाई कार्यान्वयन गर्न कार्ययोजना स्वीकृत गर्ने,

ग) व्यवसाय विकास सेवा प्रदायक संस्थाको अनुरोध बमोजिम लघु उद्यम विकास सम्बन्धि प्याकेज कार्यान्वयन गर्नका लागि सम्भावित वडा, वस्ति छनौट गर्न सहयोग गर्ने,

घ) व्यवसाय विकास सेवा प्रदायक संस्थाबाट तैयार गरिने कार्यक्रमको प्रगति विवरण बैठकमा छलफल गराउने तथा देखिएका कमिकमजोरी सुधारका लागि निर्देशन दिने,

ङ) आफ्नो कार्यक्षेत्रभित्र लघु उद्यम विकासमा काम गर्ने सरकारी, गैरसरकारी, निजिक्षेत्र, विकास साभेदार, नागरिक समाजका संघसंस्थाहरूसँग कार्यगत सम्बन्ध स्थापित गरी अनुकूल वातावरण तयार गर्ने,

च) लघु उद्यम विकास सम्बन्धी नगरपालिका, गाविसस्तरमा भएका कार्यक्रमहरुको सार्वजनिक लेखा परीक्षण, सार्वजनिक सुनुवाई जस्ता कार्यक्रमहरु जवाफदेहिता र पारदर्शिता सुनिश्चित गर्ने,

छ) व्यवसाय विकास सेवा प्रदायक संस्थाहरुले सम्भौता बमोजिमको कार्य गरे नगरेको सम्बन्धमा नियमित अनुगमन तथा मूल्याङ्कन गरी जिल्ला उद्यम विकास समितिलाई जानकारी गराउने,

ज) लघु उद्यमीका उत्पादनहरुलाई बजार सुनिश्चित गर्न सम्बद्ध निजीक्षेत्रका सङ्घ संस्थाहरूसँग अन्तर्क्रिया, छलफल, परामर्श गर्ने,

झ) लघु उद्यमीहरुलाई वित्तीय सुविधा उपलब्ध गराउन आफ्नो कार्यक्षेत्र निकटमा रहेका वित्तीय संस्थाहरुको पहिचान गरी उद्यमीहरूसँग सम्बन्ध स्थापित गराउने,

ञ) कार्यक्रम संचालन गर्ने उद्यम विकास सहजकर्ता र सामाजिक परिचालकहरुबीच कार्यगत सम्बन्ध स्थापित गराउने,

- ट) नगर गाउँ उद्यम विकास योजना तर्जुमा तथा कार्यान्वयन गर्न घरेलु कार्यालय/समिति, मेडेप र अन्य सम्बद्ध संघसंस्थाहरूसंग समन्वय स्थापित गर्ने,
- ठ) स्थानीय श्रोत साधनको अधिकतम उपयोग गर्न उद्यमशिलता विकासका लागि चेतना फैलाउने,
- ड) स्थानीय तहमा कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्न सम्भावित वडा तथा बस्तीहरू छनौट गर्ने,
- ढ) लघु उद्यमी समुहहरूको संस्थागत क्षमता अभिवृद्धि गर्न सहयोग गर्ने,
- ण) उद्यम विकास तथा उद्यमशिलता सम्बन्धि संभावनाहरू खोजी गरी कार्यक्रमहरू तर्जुमा गर्ने ।

उद्यम विकास कोषको स्थापना:

उद्यम विकास कोष स्थापना तथा सञ्चालन सम्बन्धी नमूना कार्यविधि, २०७४ ले यस कार्यक्रमको लागि उद्यम विकास कोषको स्थापनाको व्यवस्था गरेको छ:

उद्यम विकास कोषको उद्देश्य :

- (क) लघु उद्यम, घरेलु तथा साना उद्योगको माध्यमबाट रोजगारी सिर्जना गर्दै गरिबी न्यूनिकरण गर्नका लागि आर्थिक स्रोत साधनको व्यवस्थापन गर्ने ।
- (ख) स्थानीयस्तरमा उपलब्ध श्रोत साधनमा आधारित वातावरण मैत्री उद्यमहरूको प्रवर्द्धन गर्न आर्थिक सहयोग पुर्याउने ।
- (ग) स्थानीय तहलाई उपलब्ध हुने अनुदानलाई निश्चित मापदण्डको आधारमा एकीकृत रूपमा स्रोत प्रवाह गर्ने प्रणालीको विकास गर्ने,
- (घ) समावेशी विकासको अवधारणा बमोजिम लक्षित समूह जस्तै गरिब समुदायका महिला, आदिवासी, जनजाति, दलित, अपाङ्ग आदि छनौट गरी ती लक्षित समुदायलाई कोषको प्रवाह सुनिश्चित गर्ने ।

उद्यम विकास कोषको कार्यक्षेत्र :

रोजगारी सिर्जना, गरिबी निवारण, आय आर्जन, उद्यम र उद्यमशीलता विकासका लागि स्थानीय तहमा प्राप्त हुने निःशर्त वा सशर्त अनुदान वा अन्य सबै प्रकारका अनुदान वा सहायता यस कोषमा रहनेछ । स्थानीय तहको आन्तरिक आय लगायत स्थानीय तहमा प्राप्त हुने उद्यम र उद्यमशिलता विकास सम्बन्धी सबै प्रकारका स्रोतको परिचालन एवं व्यवस्थापन गर्नु यस कोषको कार्यक्षेत्र हुनेछ ।

कोषको स्थापना : स्थानीय तहको उद्योग प्रवर्द्धन तथा उद्यमशीलता विकासका लागि देहाय बमोजिमका रकमहरू जम्मा गर्ने गरी एक “उद्यम विकास कोष” स्थापना गरिनेछ ।

- (क) संघीय सरकार र प्रदेश सरकारबाट लघु उद्यम, घरेलु तथा साना उद्योग र उद्यमशीलता विकाससँग सम्बन्धित कार्यक्रमका लागि प्राप्त रकम,
- (ख) विकास साभेदारबाट प्राप्त रकम,
- (ग) स्थानीय तहले लघु उद्यम, घरेलु तथा साना उद्योग र उद्यमशीलता विकासका लागि विनियोजन गरेको रकम,
- (घ) उद्यम विकासका लागि सामुदायिक संघ संस्था तथा निजी क्षेत्रबाट प्राप्त रकम,
- (ड) उद्यम विकासका लागि विषयगत शाखा तथा अन्य स्रोतबाट प्राप्त रकमहरू ।

कोषको संचालन

निम्न अनुसारको संचालक समितिबाट कोष संचालनको व्यवस्था गरेको छः

संयोजक : अध्यक्ष, गाउँपालिका र प्रमुख, नगरपालिका

सदस्य : कार्यकारी अधिकृत

सदस्य : प्रतिनिधि, कार्यपालिकाको महिला, दलित तथा अल्पसंख्यक सदस्यहरु मध्येबाट संयोजकले तोकेको एक जना महिला,

सदस्य : प्रमुख, आर्थिक प्रशासन शाखा

सदस्य : प्रतिनिधि, लघु उद्यम, घरेलु तथा साना उद्योगसँग सम्बन्धित निजी क्षेत्रका छाता संगठनका प्रतिनिधिहरु मध्येबाट बढीमा २ जना,

सदस्य-सचिव : प्रमुख, उद्योग विकास शाखा

५.२ अनुगमन तथा मूल्याङ्कन

गाउँ/नगर उद्यम विकास योजना तर्जुमा कार्यविधि तथा कार्यान्वयन निर्देशिका, २०६६ अनुसार गाउँ/नगर उद्यम विकास योजनाका मुख्य मूल्याङ्कनकर्ता गाउँ/नगरपालिकानै हुनेछ। प्रशासनिक तथा अन्य भौतिक क्रियाकलापको कारणले गाउँ/नगरपालिकाले एकलै यी कार्य पुरा गर्न कठिनाई हुन्छ। यसकारण स्थानीय लघु उद्यमी सघ, सामुदायिक संस्थाहरु, स्थानिय निकायका कर्मचारी तथा गैरसरकारी संस्थाहरुको सहयोगमा यस्ता क्रियाकलापलाई बढी प्रभावकारी बनाउन सकिन्छ। अनुगमन तथा मूल्यांकन गर्न प्रयोग गरिने विधिहरु निर्देशिकाको भाग २ मा र उद्यमी अनुगमन विवरणको तालिका अनुसुची ५ मा दिईएको छ। उपरोक्त फर्मेट तथा विधिलाई प्रयोग गरी गाउँ/नगरपालिकाले एकीकृत अनुगमन तालिका बनाई कार्यक्रमको तर्कबद्ध योजनाका अनुरूप कार्यक्रमको प्रभावकारिता नियमित रूपमा अनुगमन तथा मूल्यांकन गर्न सक्दछ।

नियमित अनुगमन तथा प्रतिवेदन :

मेड्पा निर्देशिका, २०७०, (२०७४ को संसोधन सहित) तथा गाउँ/नगर उद्यम विकास योजना तर्जुमा तथा कार्यान्वयन निर्देशिका २०६६ गाउँ/नगर उद्यम विकास समितिले लघु उद्यम विकास सम्बन्धी गाउँ/नगर स्तरमा भएका कार्यक्रमहरुको सार्वजनिक लेखा परीक्षण, सार्वजनिक सुनुवाई जस्ता कार्यक्रमहरु आयोजना गरी जवाफदेहीता र पारदर्शिता सुनिश्चित गर्ने छ। त्यसैगरी व्यवसाय विकास सेवा प्रदायक संस्थाहरुले सम्भौता बमोजिमको कार्य गरे नगरेको सम्बन्धमा नियमित अनुगमन तथा मूल्याङ्कन गरी उद्यम विकास समितिलाई जानकारी गराउने र लघु उद्यमीका उत्पादनहरुलाई बजार सुनिश्चित गर्न सम्बद्ध निजी क्षेत्रका सघ संस्थाहरूसँग अन्तरकृया छलफल परामर्श गर्नेछ।

अनुगमन मासिक चौमासिक र वार्षिक गरिनेछ र प्रत्येक क्रियाकलापको अन्त्यमा सार्वजनिक परीक्षण गरिनेछ र कार्यक्रमको प्रगति विवरण गाउँ/नगर पालिकाको बैठकमा छलफल गराउने तथा देखिएका कमि कमजोरीहरु सुधारका लागि निर्देशन तथा सुझाव दिने गरिन्छ।

कार्यक्रमको प्रभाव मूल्यांकन तथा प्रतिवेदन:

प्रभाव भनेको कार्यक्रमले गरेको लगानीबाट निस्किएका नतीजाहरुबाट योजनाको अन्यमा लक्षित वर्गले के कति फाइदा पाए र समाजमा त्यसको असर तथा नतीजाहरुको स्थायित्व कस्तो छ भन्ने नै हो । यसमा लागानीको सान्दर्भिकता, प्रभावकारिता तथा प्याप्तता समेतको मूल्यांकन गरिन्छ । प्रभाव मूल्यांकनको मूल आधार योजनाको तर्कबद्ध योजनाको खाका हुनेछ । तसर्थ यस योजनाको अन्त्य पछि स्वतन्त्र परामर्शदाताहरुबाट गाउँ तथा नगरपालिकाले यसको स्वतन्त्र मूल्यांकन गराई प्राप्त प्रतिवेदन बैठकमा छलफल गरी आएका सुभावहरुलाई आगामी योजनाहरुमा समेटिनेछन् ।

५.३ जिम्मेवारी तालिका (Responsibility matrix)

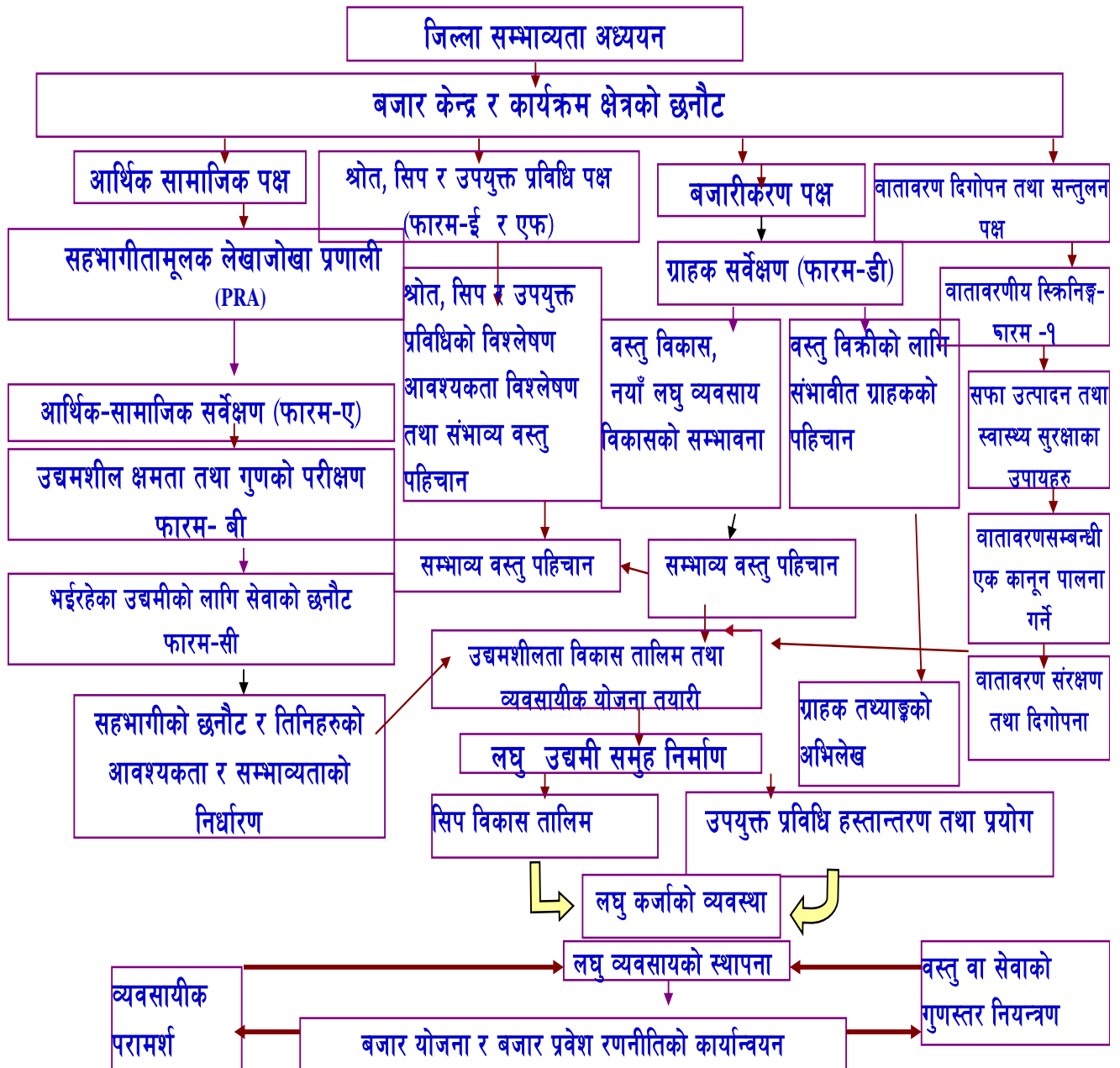
टेबल २१: जिम्मेवारी तालिका

कार्यक्रम	प्रमुख जिम्मेवारी		
	कार्यान्वयन	सहयोग	समन्वय
१. स्रोत सम्भाव्यता अध्ययन	गाउँ/नगर पालिका, घरेलु, साभेदार संस्था	निर्वाचित जनप्रतिनिधीहरु नागरिक वडामंच र नगरिका सचेतना केन्द्र	EDC/ Municipalities or RMs
२. उच्चम विकासका लागि सामाजिक परिचालन	गाउँ/नगर पालिका र मेडेपका साभेदार संस्था	निर्वाचित जनप्रतिनिधीहरु नागरिक वडामंच र नगरिका सचेतना केन्द्र	EDC/ Municipalities or RMs
३. उच्चमशीलता विकास	गाउँ/नगर पालिका, घरेलु, साभेदार संस्था	निर्वाचित जनप्रतिनिधीहरु नागरिक वडामंच र नगरिका सचेतना केन्द्र	EDC/ Municipalities or RMs
४. प्राविधिक सीप विकास	गाउँ/नगर पालिका, घरेलु, साभेदार संस्था	निर्वाचित जनप्रतिनिधीहरु नागरिक वडामंच र नगरिका सचेतना केन्द्र	EDC/ Municipalities or RMs
५. वित्तीय सेवामा पहुँच	गाउँ/नगर पालिका, घरेलु, साभेदार संस्था	निर्वाचित जनप्रतिनिधीहरु नागरिक वडामंच र नगरिका सचेतना केन्द्र	EDC/ Municipalities or RMs
६. उपयुक्त प्रविधि हस्तान्तरण	गाउँ/नगर पालिका, घरेलु, साभेदार संस्था	निर्वाचित जनप्रतिनिधीहरु नागरिक वडामंच र नगरिका सचेतना केन्द्र	EDC/ Municipalities or RMs
७. बजारसँगको सम्बन्ध विकास तथा व्यवस्थापन	गाउँ/नगर पालिका, घरेलु, साभेदार संस्था	निर्वाचित जनप्रतिनिधीहरु नागरिक वडामंच र नगरिका सचेतना केन्द्र	EDC/ Municipalities or RMs
८. व्यवसायिक परामर्श सेवा	गाउँ/नगर पालिका, घरेलु, साभेदार संस्था	निर्वाचित जनप्रतिनिधीहरु नागरिक वडामंच र नगरिका सचेतना केन्द्र	EDC/ Municipalities or RMs
९. संस्थागत विकास	गाउँ/नगर पालिका, घरेलु, साभेदार संस्था	निर्वाचित जनप्रतिनिधीहरु नागरिक वडामंच र नगरिका सचेतना केन्द्र	EDC/ Municipalities or RMs
१०. सहभागितामूलक कार्य अनुसन्धान	गाउँ/नगर पालिका, घरेलु, साभेदार संस्था	निर्वाचित जनप्रतिनिधीहरु नागरिक वडामंच र नगरिका सचेतना केन्द्र	EDC/ Municipalities or RMs

खण्ड ६ अनुसूचीहरु

६.१ लघुउद्यमी सृजना र विकास गर्ने क्रमिक प्रक्रिया

लघु उद्यमी सिर्जना र विकास गर्ने क्रमिक प्रक्रिया

६.२ लघु उद्यम विकास तथा प्रवर्द्धनका लागि सरकारका तर्फबाट भएका नीतिगत व्यवस्थाहरु :

१. त्रिवर्षीय योजना २०७०/०७१-२०७२ /०७३
२. औद्योगिक नीति २०६७
३. मौद्रिक नीति २०७०/०७१
४. वाणिज्य नीति २०६५
५. कृषि व्यवसाय प्रवर्द्धन नीति २०६३
६. वन नीति : वन ऐन २०४९, वन नियमावली २०५१, कबुलियती वन नीति २०५८
७. नेपाल सरकार संघीय मामिला तथा स्थानीय विकास मन्त्रालयको गाँउ/नगर उद्यम विकास योजना तर्जुमा कार्यविधि तथा कार्यान्वयन निर्देशिका २०६६

६.३ सन्दर्भ सामाग्रीहरु :

- लघु उद्यम रणनीतिक योजना तर्जुमा मार्गदर्शन २०७० (मेडेप) :
- नेपाल सरकार उद्योग मन्त्रालयको गरीबि निवारणका लागि लघु उद्यम विकास कार्यक्रम संचालन निर्देशिका २०७० तथा ५ वर्षे दोश्रो रणनीतिक योजना (२०७५/०७६-२०७९/२०८०)
- मिति २०७४ साल मंसिर १ र २ गतेको योजना तर्जुमा गोष्ठीबाट प्राप्त सूचनाहरु

क्र.सं.	नाम	पद	संस्था/दोस्त	पता/संख्या
1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50

६.४ गोष्ठीका केहि भलकहर

